

Şehir ve her şey...

BÜTÜNŞEHİR

Yıl: 1 / Sayı: 8

Fiyatı: 10₺

Kent Kültürü Dergisi

İlkadım
Belediyesi

ACEM TEKKESİ
KÜLTÜR VE SOHBET EVİ

Çarşamba
AYAKKABILARI

Samsun Simidi ve
SEZON SİMİDİ
FIRINI

Hacı Mustafa
BAĞIŞLAYICI

Eşsiz deniz manzarasıyla
Baruthane'de
Hizmetinizde
Hayırlı Olsun

İlkadım Belediyesi

Baruthane Mahallesi 606. Sokak: No: 2/1 İlkadım
İletişim: 0362 445 18 85

BÜTÜNŞEHİR

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlusu
Akasya Basın Yayın Tanıtım
Recep YAZGAN
0544 730 49 32
recep Yazgan1@gmail.com

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Cevdet YILMAZ
Prof. Dr. Bünyamin KOCAOĞLU
Doç. Dr. Önder DUMAN
Yrd. Doç. Dr. Cem GENÇOĞLU
Tevfik DEMİR
İbrahim TÖKEL
Recep YAZGAN
Uğur DEDE
Mustafa KARAOSMANOĞLU

Reklam Koordinatörü
Yasin KURT
0544 303 55 55

İletişim
Gaziler Meydanı Gelişen Han
Kat: 3 No: 10/11
İlkadım/Samsun
Tel: (0362) 432 12 01
butunsehirdergisi@gmail.com

Grafik Tasarım
Akasya Basın Yayın Tanıtım
0362 432 12 01

Baskı
Uğur Ofset
Pazar Mah. Şehit Nuri Urun
Sok. No: 48 İlkadım/Samsun
Tel:(0362) 431 52 55
www.ugurofset.com.tr

Baskı Tarihi
18.09.2015

Bütünşehir Dergisini Ebabil
Kitabevi, Endülüs Kültür Merkezi,
Deniz Kültür Merkezi ve Selamet
Kitap Kirtasiye'nden temin
edebilirsiniz.

Şehirden Merhaba 8 Bir Yanda Şehir, Bir Yanda Kiraz Bahçeleri

Bütünşehir dergimizin 8. Sayısı ile karşınızdayız.

Bu sayımız da yazın verdiği rehavetin de getirdiği bir gecikme oldu.

Bütünşehir isim olarak da içerik olarak da iddialı bir dergi. Daha önce yine bizim de içinde bulunduğumuz Kent Kültürü dergisinin devamı olarak kabul ettiğimiz Bütünşehir aynı zamanda alanında rakipsiz bir dergi.

Rakipsizliği sadece alanında tek olmasıyla ilgili değil tabii ki. Zengin ve çok kaliteli bir yazar kadrosu var. Her gelen yazının girmediği, yayınlanan yazıların ve fotoğrafların-gözümüzden kaçan hatalar hariç- didik edildiği bir yayın anlayışımız var. Bizim ölçümüz; dergimizin sayfalarının fazlalığı değil muhtevası.

İşte bu nedendir ki Bütünşehir beklenen, yeni sayısı çıktığı zaman bile yeni sayısının ne zaman çıkacağı sorulan bir dergi.

Çünkü biz burada sadece dergicilik, yayıncılık peşinde değiliz. Biz bu dergiyle birlikte tarihe kayıt düşüyoruz. Bizden sonraki nesillere bilgi aktarıyor, kaynak oluşturuyoruz.

Yeri gelmişken bir eksikliğe de vurgu yapmamız gerekiyor. O da Samsun üzerine yapılan çalışmalarda birliktelik olmaması. Valilik, Üniversite ve özellikle Belediyeler Samsun üzerine çeşitli çalışmalar yapıyor, yapılan çalışmalara özellikle de yayınlara destek veriyorlar. Bu katkıları önemsiyor ve destek veren kurumlara bir şehir dergisi olarak teşekkür ediyoruz ama bir defa daha söylüyoruz ki bu tür çalışmalarda kurumsallaşma artık kaçınılmaz olmuştur. Öncelikle Samsun Araştırmaları Merkezi kurulması zamanı gelmiştir. Bu Merkezin kurulması ve bu şehrin resmi kurumlarının ve STK'larının da işin içine mutlaka dahil edilmesi gerekmektedir. Bütünşehir dergisi olarak biz de bu merkezin kurulması ve çalışmalarını ilgili her türlü desteği vermeye hazırız.

8. Sayımızın muhteviyatına bir göz atalım isterseniz. Samsunlu gazeteci kardeşimiz Adem Özköse'nin kaleminden o meşhur Çarşamba ayakkabısının İspanya macerasını kaleme aldığı yazı, yine Samsun'un çok önemli değerlerinden merhum Mustafa Başışlayıcı'nın hayatı ve mücadelesinin Ali Kayıkçı tarafından ele alındığı yazı dergimizin sayfalarında yer alıyor. Samsun deyince ilk akla gelen yiyecek olan Samsun simidinin geçmişini ve ilgili röportajları Mehmet Köseoğlu arkadaşımız yaptı, yazdı. Samsun'un en eski okullarından Endüstri Meslek Lisesini Hamdi Topal büyüğümüz yazdı. Yine kazı çalışmaları süren Saathane'de yapılan çalışmalar Recep Yazgan tarafından kaleme alınırken, Prof. Dr. Cevdet Yılmaz hocamızın Şehir içi ikametgâh hareketliliği yazısını da ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz.

Yazı-fotoğraf ve belgelerimiz bunlarla sınırlı değil tabii ki. Çünkü yine dolu dolu bir dergi, yine tarihe kayıt düşeceğimiz yazılar bu sayımızda yer alıyor. Yine şiir ve yine bir üstadımızın mısralarıyla sözümüzü bitirelim, sizi dergimizle baş başa bırakalım.

'Biz çocuklarla büyükler arasındaki fark

Bir yanda şehir bir yanda kiraz bahçeleri'

Sezai Karakoç

Tevfik DEMİR

İÇİNDEKİLER

Course de Samsun en 1912.

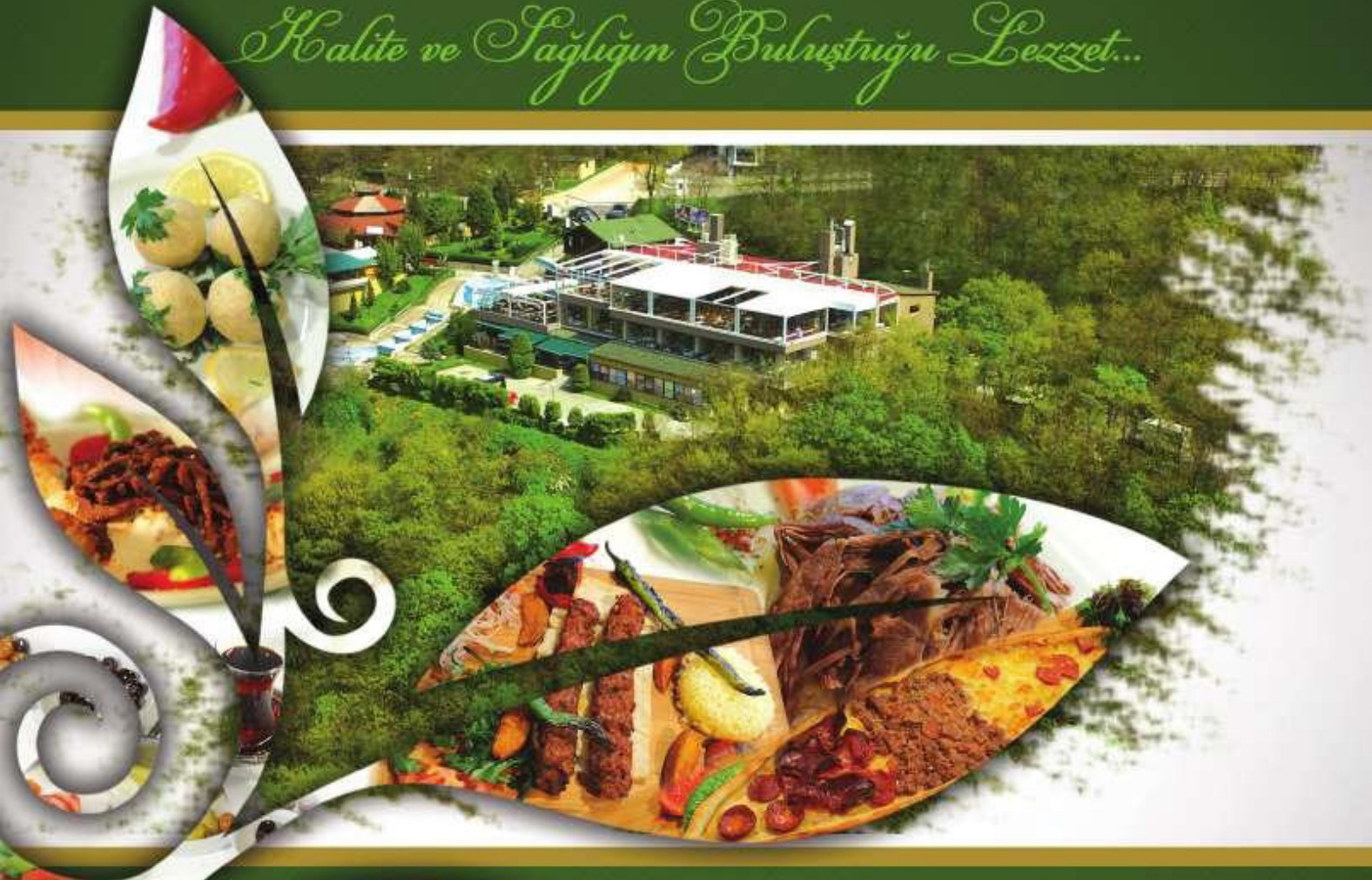
Şehirden Merhaba 8	<Tevfik DEMİR> 03
Tarihi Vezirköprü Taşhan'ın Restorasyonu Başladı!	<> 06
Topçu Amca Ve İspanya'ya Gönderilen Çarşamba Ayakkabıları	<Doç.Dr. İbrahim SERBESTOĞLU> 08
Şehir İçi İkâmetgah Hareketliliği - I KURAMSAL ÇERÇEVE	<Prof. Dr. Cevdet YILMAZ> 12
Çağı Doğru Okuyan Örnek Bir Müftü AHMET ÖZBALCI	<Eğitimci / Cengiz ÇELİK> 18
Evliya Çelebi Seyahatnâmesinde Canik Sancağı	<Tarih Uzmanı / Ercan YALÇIN> 24
Samsunu Gördüm	<Hikmet ERDEMİR> 28
Hacı Mustafa Bağışlayıcı	<Derebahçeli Ali KAYIKÇI> 30
Turizm Uğruna	<Mustafa KUTLU / Yenişafak Gazetesi> 32
Samsun Basın Tarihinde Kalem Kavgaları	<Doç. Dr. Önder DUMAN> 34
Tekkeköy Belediyesi Tarihi Kentler Birliği Üyesi Oldu	<Akasyamhaber> 38
Orhan Gencebay'ın Samsun'da Çektiği Film Bir Araya Gelemeyiz	<Akasyamhaber> 42
Bir Zamanlar Maziye Bak, Ne Kadar Şendik	<Savaş DIZDAR/Samsun Yerel Tarih Grubu Üyesi> 44
Samsun Simidi Ve Sezon Simit Fırını	<Eğitimci / Mehmet KÖSEDOĞLU> 50
Samsun Merkez Endüstri Meslek Lisesi	<Mustafa TOPAL> 56
Kâmûsü'l-A'lâm'a Göre 19.Yüzyılın Sonunda Samsun (Canik) Ve Kazaları	<Prof. Dr. Yavuz BAYRAMOĞLU> 60
Yitip Giden Zamanlarda Bafra Esnafları	<Recep YILMAZ/Samsun Yerel Tarih Grubu Üyesi> 66
Çiziyorum	<Mustafa Behçet HOROZOĞLU> 69
Asarcık'ın Tarihi Camileri Turizme Kazandırılacak	<> 70
Şehir-Kültür-Vefa	<Tevfik DEMİR> 72
Milli Mücadele'nin Başında Canik Mebusu Osman Bey Olayı	<Prof.Dr. Dursun Ali AKBULUT> 78
Samsun Saathane'den Tarih Fışkırıyor	<Recep YAZGAN> 88

ALTIN

MEŞE
park

Kalite ve Sağlığın Buluştuğu Lezzet...

KIRÇAN
Restaurant

Sağlıklı Geniş ve Hijyenik Üretim Alanı - Her Noktada Özenli Temizlik ve Hassasiyet
Kaliteli Ürünler ve Malzemeler - İştah Kabartan Lezzetli Yemekler
Güleryüzlü Hizmet

Toptepe Mah. 324. Sokak (Eski Meşe Tesisleri) Canik/Samsun
0362 228 12 40

Tarihi Vezirköprü Taşhan'ın Restorasyonu Başladı

BÜTÜNŞEHİR

Özel Haber

Vezirköprü'nün tarihi değerlerinden olan ve 29 Eylül 2014'te çıkan yangın sonucu kullanılamaz hale gelen 400 yıllık tarihi Taşhan'ın restorasyon çalışmaları başladı.

Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğüne ihalesi yapılan ve yüklenici firmaya teslim edilen Taşhan'ın restorasyon çalışmalarına Ağustos ile birlikte başlandı ve çalışmalar hızlı bir şekilde devam ediyor. Yaklaşık 300 milyona mal olacak Taşhan'ın restorasyonunun bir yıl içinde bitirilmesi hedeflenmektedir.

Orta Cami Mahallesinde, 17. yüzyıl Geç Osmanlı Dönemi'nde yapıldığı tahmin edilen Taşhan bakımsız durumda iken 2006 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilerek Vezirköprü'nün tarihi kimliğini yansıtacak bir

simgeye dönüştürülmüştü. Açık avlulu hanlar tipolojisi içerisinde yer alan yapı, iki katlı olarak inşa edilmiştir. Hafif yamuk, dikdörtgen planlı olan Taşhan, kesme taş ve tuğlanın bir arada kullanıldığı almalı bir teknikte yapılmıştır. Tarihi yapı, ortadaki avlunun çevresinde sıralanan iki katlı hücre ve revaklar ile kuzeydeki develtikten oluşmaktadır. Yapının dış duvarları kâgir, diğer kesimlerdeki duvarları ise hımsıdır.

Bir süre haftanın belirli günlerinde avlusu canlı hayvan pazarı olarak kullanılan Taşhan'ın bir dönem ise avlusu otopark, üst

Fotoğraf: Tevfik DEMİR

Fotoğraf: Tevfik DEMİR

Fotoğraf: Tevfik DEMİR

katlardaki hücreleri ise ticari amaçlı büro ve dükkan olarak kullanılmıştır.

2006 yılındaki restorasyonla hücreleri oda, develiği ise restoran olarak düzenlenen tarihi yapının alt kısımlarında ise belediye ve halk eğitim merkezi tara-

findan ilçedeki ekonomik durumu iyi olmayan bayanlar için giyim, makine nakışı, iğne oyası ve takı tasarımı kursu verilmekteydi. Burada üretilen ürünlerin satılması ile dar gelirli ailelerin gelir elde etmeleri sağlanmaktaydı.

Vezirköprü Belediyesi tarafından

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden kiralanarak restore edilen tarihi han çıkan yangın nedeniyle zarar görmüştü. Hasar tespit çalışmalarının yapılması ve ihale sürecinin tamamlanmasıyla yapının fonksiyonuna uygun olarak hızlı bir şekilde restorasyonu başlatılmıştır.

Topçu Amca ve İspanya'ya Gönderilen ÇARŞAMBA AYAKKABILARI

Adem ÖZKÖSE

Yılların ayakkabı tamircisi Çarşambalı Topçu Amca, "Ayakkabı insanın kişiliğini ele verir. Ayakkabıları kirlî ve bakımsız olanlar, genellikle günlük hayatlarında da düzensizdir" diyor.

Önce, müşterinin getirdiği ayakkabı tıpkı bir doktorun hastayı muayene etmesi gibi dikkatle inceleniyor. Sonra, ayakkabının ne zaman hazır olacağı konusunda müşteriye bilgi veriliyor. En sonunda da müşterinin ismi küçük bir kâğıda yazılıyor ve ayakkabı tamir edilmek üzere sırasını beklemeye başlıyor.

Burası, çevresinde "Topçu Amca" ismiyle bilinen 75 yıllık ayakkabı tamircisi Mustafa Topçu'nun dükkânı... Memlekete gitmişken ayakkabılarımı tamir ettirmek için yanına uğradığım Topçu Amca'nın tezgâhının üzeri her zaman olduğu

gibi yine karmakarışık. Topçu Amca gelen müşterilerle ilgilenirken ben de tezgâhın üzerini seyre dalıyorum. Ayakkabı tamirinde kullanılan uzun iplikler, rengârenk boyalar, makaslar, tutkallar, keçeler, zımparalar, ayakkabı bağcıkları... Uzunluğu en fazla 1,5, eni de 1 metreyi geçmeyen bu küçük ve mütevazı dükkânda yıllardır Çarşambalıların ayakkabılarını tamir ediyor Topçu Amca. Şimdilerde Topçu Amca'ya oğlu Lütfü Topçu eşlik etse de ayakkabı tamiri denilince buralarda herkesin aklına Topçu Amca geliyor.

TOPÇU AMCA MAKİNE KULLANMAZ

Topçu Amca ayakkabıcılığa ilk defa 9 yaşında başlamış. O günden bugüne kadar da hep ayakkabılarla, ayakkabı tamiriyle uğraşmış. Ayakkabı tamircilerinin çoğu artık makine kullansa da Topçu Amca makine kullanmamakta ısrar ediyor. Topçu Amca'ya makine kullanmamadaki ısrarının sebebini sorunca, "Emek verilerek, göz nuru akıtılarak tamir edilen ayakkabı, makine ile tamir edilen ayakkabıdan daha sağlam olur" cevabını alıyoruz. Biz Topçu Amca ile sohbet ederken sürekli müşterilerin biri giriyor, diğeri çıkıyor. Bir bayan müşteri, "Topçu Amca bu ayakkabı tamir edilir mi?" diye soruyor. Topçu Amca da, "Her ayakkabı tamir edilir, tamir edilmeyen ayakkabı olmaz" diye cevap veriyor. Topçu Amca'nın dükkânına müşteriler büyük bir ilgi gösterirken, sokaktaki diğerk ayakkabı tamircilerinin pek de fazla uğrayanı olmuyor. Bunun sebebini öğrenmek isteyince Topçu Amca şunları söylüyor: "Bu millet benim karaşaşıma, kara gözüme âşık değil. Müşteri bilgime, tecrübeme, iş ahlâkıma ilgi gösteriyor. Tamir ettiğim her ayakkabıyı sanki kendim için, kendim giyecekmişim gibi tamir ederim. Müşteriye her ne olursa olsun yalan söylemem. Ayakkabını şu saatte alacaksın dersem, sözümde mutlaka dururum. Esnafılıkta verilen söze riayet etmek çok önemlidir. Müşteri sözünde duran, yalan söylemeyen esnafı her zaman tutar."

ÇARŞAMBA'DAN İSPANYA'YA GİDEN AYAKKABILAR

Topçu Amca ile sohbet ederken gözlerim etraftaki demircileri, ba-

kırcıları arıyor. Bir zamanlar Topçu Amca'nın dükkânının etrafı demircilerin, bakırcıların dükkânlarından gelen seslerden geçilmezdi. Ben de çocukluğumda sık sık buralara gelir, güçlü kuvvetli demircilerin çekiçlerle demiri dövmelerini seyrederdim. Topçu Amca'dan demirci ve bakırcıların nereye gittiklerini öğrenmek istiyorum. Topçu Amca bir taraftan elindeki ayakkabıyı tamir ederken, diğerk taraftan da, "Makine her şeyi yuttu. Etrafta ne demirci ne de bakırcı kaldı" diyor. Sonra Topçu Amca'dan meşhur Çarşamba ayakkabılarının da eskisi kadar üretilmediğini öğreniyorum. Oysa bir zamanlar bizim ilçede yüksek topuklu, ince ve uzun uçlu Çarşamba ayakkabıları delikanlılık alameti olarak kabul edilir ve büyük ilgi görürdü. Konu Çarşamba ayakkabılarından açılınca Topçu Amca da eski günlere gidiyor. "Bizim buraların insanlarını bilirsin, biraz kabadayıdır. Çarşamba ayakkabıları önceden delikanlı, kabadayı ayakkabısı olarak görülürdü. Ünlü kabadayılar, hatta paşalar bile Çarşamba ayakkabılarından giyerlerdi. Çarşamba ayakkabısına ilgi gösterenler arasında İspanyol dansçılar da var. Bir zamanlar Çarşamba'dan İspanya'ya ayakkabı giderdi. Çarşamba ayakkabılarına şu anda da ilgi gösteriliyor; fakat eskisi kadar değil."

AYAKKABI KİŞİLİĞİ ELE VERİR

Topçu Amca bir kişinin ayakkabısının, kişiliğinin aynası olduğunu söylüyor. "Ben bir insanı ayakkabısından tanırım. İnsan ayakkabısının bakıma önem vermeli " diyerek sözlerini şöyle sürdürüyor: "Eğer bir kişinin ayakkabısı sürekli kirli ve bakımsızsa o kişi normal

"Eğer bir kişinin ayakkabısı sürekli kirli ve bakımsızsa o kişi normal hayatında da düzensizdir. Ayakkabı bakımına önem veren insanlar ise daha düzenlidir. İnsan nasıl elbiselerinin temiz olmasına önem veriyorsa, ayakkabısının temiz olmasına da önem vermeli."

hayatında da düzensizdir. Ayakkabı bakımına önem veren insanlar ise daha düzenlidir. İnsan nasıl elbiselerinin temiz olmasına önem veriyorsa, ayakkabısının temiz olmasına da önem vermeli."

75 yıllık bir ayakkabı ustasını bulmuşken ayakkabılarımızın uzun ömürlü olması için nelere dikkat etmemiz gerektiğini de öğrenmek istiyorum. Topçu Amca da sık sık ayakkabı parası vermememiz için şu tavsiyelerde bulunuyor: "Ayakkabının uzun ömürlü olması için önce boyasına önem vermek, ayakkabıyı düzenli bir şekilde boyatmak lazım. Ayakkabı ıslanınca fırsatını bulur bulmaz ayakkabıyı kurutacaksın. Uzun süre ıslak kalan ayakkabı tez eskir. Ayakkabıyı kuruturken asla aşırı güneşin altında bırakmayın. Aşırı güneş ayakkabıyı kavurur ve eskitir. Ayakkabının kösesi ve derisi iyiyse o ayakkabı da iyidir. Ayakkabı alırken de kösele ve deriye dikkat edin."

HAYATTAKİ EN ÖNEMLİ ŞEY

Topçu Amca ile sohbetimiz devam ederken tavşankanı gibi çaylar geliyor. Ara sıra Topçu Amca'nın oğlu Lütfü Bey de söze giriyor. Ayakkabı tamirine daha çok orta yaş ve üstünün önem verdiğini ifade eden Lütfü Bey sözlerini şu şekilde sürdürüyor: "Yeni nesil gençler spor ayakkabılarını tercih ediyor. Eskiyince de tamir ettirmek yerine yenisini alıyorlar. Her yaştan müşterimiz olsa da, ayakkabı tamirini daha çok belli bir yaşın üstündekiler tercih ediyor." Bir taraftan

Lütfü Bey'le konuşurken, diğer taraftan da Topçu Amca'yı seyrediyorum. İşine kendini öyle

veriyor, işiyle öyle bütünleşiyor ki onu sadece seyretmek bile insana zevk veriyor. Topçu Amca'ya, "Artık yaşlandın, 90'a yaklaşıyorsun. Ayakkabı tamirciliğinden ne zaman emekli olacaksın" diye soruyorum. Önce yüzüme bakarak tebessüm ediyor ve aşağı doğru sarkmış gözlüğünün ardından şunları söylüyor: "İnan şimdiki kadar ayakkabı tamirciliğinden emekli olmayı hiç düşünmedim. İnsan eğer gücü yeterse son nefesine kadar çalışmalı. Emeklilik tembelliktir. Ben çalışmasam hiç bu kadar dinç olabilir miyim?"

Topçu Amca benim ayakkabılarımın da eskiyen yerlerini tamir ediyor. Tamirat sona erdikten sonra ayakkabılarımı giyerek Topçu Amca'ya veda etmek için ayağa kalkıyorum. Topçu Amca da bu arada son sözlerini söylüyor: "Ben ayakkabı tamirinden zengin olmadım. Ama hiçbir zaman da harama bulaşmadım. Elimin emeği,

gözümün nuruyla yaptığım meslek sayesinde çocuklarımı büyüttüm. Hayatta en önemli şey harama bulaşmadan yaşamaktır." Topçu Amca'nın son cümlesi zihnime takılıp kalıyor. Dükkândan çıkıp yolda yürürken ben de kendi kendime "Evet, hayatta en önemli şey harama bulaşmadan yaşamaktır. Gerisi o kadar da önemli değil" diyorum.

“Sizin için düşünür”

■ DÜĞÜN
ORGANİZASYONLARI

ARAÇ
LANSMAN

AVM
ETKİNLİKLERİ

■ CATERING ve KOKTEYL
ORGANİZASYONLARI

■ MİTİNG
ORGANİZASYONLARI

TEMEL ATMA

■ AÇILIŞ
ORGANİZASYONLARI

MEDYA
PLANLAMA
REKLAM

ŞEHİR İÇİ İKÂMETGAH HAREKETLİLİĞİ - I

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ

Türkiye kentleri için yapılan araştırma sayısı ise yok denecek kadar az olup, bunlardan biri de Samsun şehri ile ilgilidir.

Şehir içi ikametgâh hareketliliği, bir başka ifadeyle, aynı şehir içinde bir semtten diğerine göç, işleyiş kural-ları ve mekânsal etkileri açısından son yıllarda önemli bir konu olarak dikkat çekmektedir. Gelişmiş Batılı ülkelerde özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra daha da belirgin olarak görülen şehir içi ikametgâh hareketliliği ülkemizde de, öncelikle büyük kentlerimiz olmak üzere il ve ilçe merkezlerimizde yaygın olarak görülmektedir. Coğrafi anlamda konu ile ilgili yabancı literatür oldukça zengindir¹. Türkiye kentleri için yapılan araştırma sayısı ise yok denecek kadar az olup, bunlardan

biri de Samsun şehri ile ilgilidir². Samsun il merkezinde Atakum'un büyümesi ve gelişmesinin temelinde yatan faktörlerden biri, belki de başta geleni şehir içi ikametgâh hareketliliğidir. Atakum kendi iç nüfus artışı dışında özellikle İlkadım'dan nüfus çekmektedir. Bu hareket çok hızlı gerçekleşmektedir. İlkadım ilçesinde yeni yapılaşma sahaları olan Kalkanca ve Duruşehir semtleri bu göçü bir miktar yavaşlatsa da önlemeye yetmemiştir. Atakum örneğinden hareketle Samsun il merkezinde de belirgin şekilde yaşanan söz konusu bu şe-

¹ Özgür, E. M. – Yasak, D. (2009) "Şehir İçi İkametgâh Hareketliliğine Kuramsal Bir Bakış", Coğrafi Bilimler Dergisi, 7/1 (1), 39-50, Ankara.

² Köp, N. (2012) Samsun'da Şehir İçi İkametgâh Hareketliliği. (Dissertasyon: Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, 19 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.

Kuramsal olarak şehir içi ikametgâh hareketliliği bazen bir, bazen de birden fazla ve birbirinden çok farklı bileşenin bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkan bir olgudur. Öncelikle konut; insan hayatında çok önemli olan gıda, sağlık, güvenlik ve barınma ihtiyaçları içinde belki en öncelikli olanlardan biridir. Konut ister satın alınsın isterse kiralansın bir tüketim aracıdır.

Şehir içi ikametgâh hareketliliğinin sebepleri nelerdir, süreç nasıl işlemektedir? Aşağıda konu ile ilgili teorik çerçeveden bahsedilecek, Samsun'un özel durumu ve bu durumun sebep ve sonuçları bir sonraki sayıda / yazıda ele alınacaktır.

Göçün Tanımı

Bilindiği gibi göç, insanların bir yerden başka bir yere zorunlu veya gönüllü olarak hareketini ve bunun için uzun süreli ve kalıcı olarak yer değiştirmesini ve geldikleri yere uyum sağlama sürecini ifade eder. Şehir içi göçler, diğer bir ifade ile şehir içi ikametgâh hareketliliği ise aynı şehirde, kısa mesafeler içinde insanların bir semtten diğerine yine kalıcı olarak yer değiştirmesidir. Bu süreçte göçe katılan birey aynı şehir içinde yer değiştirdiğinden bulunduğu ekonomik ve sosyal ortamdan tamamen uzaklaşmaz. Çalıştığı işine devam edebilir, ait olduğu sosyal çevreden yararlanmayı sürdürür. Şehir, alansal olarak büyüdükçe göçün önemi ve mesafesi artabilir. İkametgâh hareketliliğinin bilinen göçlerden farkı; aynı fiziksel, ekonomik ve sosyal çevre dâhilinde yer alması, taşınma ve

yeniden yerleşmenin aynı şehir içinde gerçekleşmesidir.

Kuramsal Çerçeve

Kuramsal olarak şehir içi ikametgâh hareketliliği bazen bir, bazen de birden fazla ve birbirinden çok farklı bileşenin bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkan bir olgudur. Öncelikle konut; insan hayatında çok önemli olan gıda, sağlık, güvenlik ve barınma ihtiyaçları içinde belki en öncelikli olanlardan biridir. Konut ister satın alınsın isterse kiralansın bir tüketim aracıdır. Satın alınan veya kiralanan konuta taşınmak için karar verilme süreci de birçok faktör tarafından belirlenir. Kendine özgü özellikleriyle bir tüketim malı olan konutun yer seçimi; hane halkının kiralanan veya satın alınan bir konuta taşınması veya bundan vazgeçmesi gibi hususlar kişilerin karar verme süreçlerini etkileyen karmaşık bir olgudur. Konut ihtiyacı, konut bedelinin karşılanıp karşılanamaması, halkın beklentileri, sosyo-ekonomik yapı ve gelişmişlik, konut stoklarının belirlenmesi ve yeni konut alanlarının yaratılması gibi daha genel konular ise yerel idarecilerden, merkezî hü-

kümete kadar çok sayıda birimi doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren hususlar olarak dikkati çekerler. Fakat ikametgah hareketliliğinde temel bir gerçek vardır ki o da; insanların halen içinde yaşadıkları mekân ve konut ile, bedelini karşılayabildikleri ölçüde, yaşamak istedikleri mekân ve konut arasında bir farklılık ortaya çıktığında buldukları yerden arzu ettikleri yere taşınmak istemeleri ve taşınmalarıdır. Bulunulan mekân ve yaşanılan ev ile arzu ve hayal edilen mekân ve ev arasındaki ilişkileri ise itici ve çekici faktörleri de içine alan arz - talep dengesi belirlemektedir. Bu denge içinde bir yerden diğerine taşınma sürecinde etkili olan araçlardan; kişilerin algısı, bilgi düzeyleri, basın-yayın, acente ve emlakçılar, yatırım danışmanları vd. unsurlar da iletici faktör rolünü üstlenmektedirler.

Kuramsal olarak ikametgâh hareketliliğinde çok çeşitli faktörler rol oynar. Bunların bazıları aşağıda ana başlıklar altında özetlenmiştir.

Hayat Döngüsü

İnsanlar doğar, büyür ve ölür. Bu süreç içinde insanlar önce doğdukları zaman ailesinin içinde bulunduğu çevrede, sonra da kendi oluşturdukları çevrede yaşarlar. İnsanın gençlik, olgunluk ve yaşlılık dönemleri, tüm bu süreç esnasında eğitim, iş ve emeklilik dönemleri, özel hayatında evlenmesi, boşanması, dul kalması, yaşlanması istisnai olarak tek bir mekânda gerçekleşir. Fakat büyük çoğunlukla bu aşamaların bir veya birkaçı süresince ikametgâhlar ve onların bulunduğu mekânlar değişir. Bu değişimi bireyin birlikte olduğu kişi sayısı da etkiler. Kalabalık aile içinde büyük bir evde yaşayan birey, evlenip bu aileden ayrılarak küçük bir eve taşınabilir. Sonra kendi ço-

cukları olduğunda tekrar büyük bir eve geçebilir. Yine daha sonra da çocuklarının evlenip aileden ve evden ayrılması ile kendisine büyük gelmeye başlayan bu evden ayrılarak tekrar daha küçük bir eve geçebilir. Bu süreç Batı toplumu içinde yer alan tipik bir aile için; ailenin oluşumu (yeni bir yuvanın kurulması), çocuk sahibi olma ve çocuğun evden ayrılmasını içeren üç aşamalı bir süreç olup, bu sürecin her aşamasında aile ikametgâh değiştirmek zorunda kalabilir. Batı toplumunda özellikle çocukların evden ayrılması bu süreci tetikleyen en önemli unsurlardan biridir. Böylece günümüz insanı hayatının çeşitli aşamalarında sürekli yer değiştiren bir varlık haline gelmiştir. Fakat gerek çocuk yetiştirme süreci (ebeveynlere yakınlık ve bağlılık), gerekse okul çağları (eğitimin aksamaması için) hareketliliğin en az olduğu dönem-

*Hayat döngüsü
esnasında insanlar
konut piyasasına girer
ve çıkar. Bu bazen bir
kere bazen çok sayıda
olabilir. Örneğin
evlendiğinde yeni bir
konut arayışına başlar
ve böylece konut
piyasasına girmiş olur.*

ler olarak dikkat çekerken; buna karşılık ailelerin çocuksuz oluşu, evlenmeme, boşanma, dul kalma, terk edilme, ayrı yaşamaya karar verme gibi durumlar ise ikametgâh hareketliliğini hızlandıran faktörler olarak karşımıza çıkar.

Konut Piyasasına Giriş ve Çıkış

Hayat döngüsü esnasında insanlar konut piyasasına girer ve çıkar. Bu bazen bir kere bazen çok sayıda olabilir. Örneğin evlendiğinde yeni bir konut arayışına başlar ve böylece konut piyasasına girmiş olur. İşleri ters gittiğinde babasının evine veya yaşlandığında çocuklarının yanına dönebilir ya da huzurevine yerleşebilir. Bu tür durumlarda evini satarak veya devrederek konut piyasasından çıkmış olur. Bütün bu süreç yine ikametgâh hareketliliğine yol açar.

İkametgâhların Farklılaşması

Bir şehirde ikametgâhların farklılaşması hareketliliği artırır. Farklılık ikametgâhların bulunduğu yerden kaynaklanır. Ulaşım yollarının gelişmesi veya yetersiz hale gelmesi, altyapının daha iyi hale gelmesi veya yetersiz duruma düşmesi, işgücü piyasasının genişlemesi veya daralması, şehir içi sosyal tabakalaşma vd. faktörler konut fiyatlarının artmasına veya azalmasına neden olarak ikametgâhları da farklı hale getirir. Bu farklılık ise ikametgâh hareketliliğini doğurur. İkametgâhların eskimesi de benzer sonucu doğurabilir.

Bulunulan Semtin Özellikleri

Bulunulan mekân ve burada bulu-

nulan ev, bu evin çevresi insanları memnun edebilir ya da etmeyebilir. Eğer bir memnuniyetsizlik varsa bu göçe sebep olurken, memnuniyet durumu ise dışarıdan buraya göçü teşvik edebilir. Burada göçe karar verme sürecini memnuniyetsizlik derecesi, ya da giderek artan memnuniyetsizlik süreci tetikler.

Kapitalistleşme

Hem mekânı değiştirme, hem de kârlı bir yatırım yapma isteğinden yola çıkarak rantı yüksek veya yükselme ihtimali olan yerlere yerleşme isteği. Günümüz dünyasında sermayenin durağan olmayıp sürekli hareket halinde olması ve yer değiştirmesi sonucu mekânların da öneminin artması veya azalmasına bağlı olarak insanlar rantı kollar ve elde ettikleri ipuçlarına bağlı olarak (rantın peşinde, rantı takip ederek) yer değiştirirler, yeni ikametgâh alanlarına yönelirler.

Bilgi Toplumuna Geçiş

Entelektüel seviyenin yüksek olduğu veya böyle olduğu varsayılan

yerlerde yaşama isteği. Küreselleşme ile birlikte haber kaynaklarının artması, bulunulan çevrenin dışındaki dünyadan daha fazla haberdar olma ve yakın çevresi ile karşılaştırma yaparak kendisini bulunduğu yere değil, bilgi sahibi olduğu diğer yere ait görme isteği.

Erişilebilirlik

Okula, işyerine, çarşıya, pazara, eğlence mekanlarına, (dolmuş, otobüs, tramvay, metro güzergahları gibi) ana ulaşım hatlarına yakınlık veya uzaklık. Ebeveynlere, akrabalara, hemşehrilere yakın olma veya bunlardan uzak durma (ya da bunların kendilerine ulaşamayacağı mesafeye gitme) isteği.

Ulaşım Maliyeti

Ulaşım çeşidi ve mesafeye bağlı olarak ödenen ücretler, başka bir ifade ile aylık gelirin ne kadarının ulaşım masraflarına gittiği.

Prestij ve statü kazanma

Bazı semtlerde, cadde ve sokaklarda oturmanın getirdiği prestij ve statüye karşılık, yine bazı semtlerde oturmanın getirdiği prestij ve statü kaybı.

Büyüklik ve Küçüklük

İkametgâhın büyük ve ihtiyaçtan fazla olması, buna bağlı olarak giderlerin çok olması. Ya da ikametgâhın küçük ve yetersiz kalması insanları başka bir konut arayışına sevk edebilir.

Güvenlik

Güvenli olmayan semt, cadde ve sokaklardan güvenli olan ya da güvenli olduğu farz edilen yerlere olan talep. Örneğin son yıllarda sitelerine geçişin ve bu tür mekânlara olan talebin artmasında güvenlik

endişeleri büyük rol oynamaktadır. Hattâ, insanların bu endişelerini gidermek için üretilen akıllı bina sistemleri ve bu sistemlerin olduğu bina ve sitelere olan talep bu tür yerlerin sayısını hızla arttırmaktadır. Özellikle küçük çocukların güvenli ortamda bulundurulma isteği, çocuk sahibi ailelerin sitelere ve site içinde bulunan ikametgâhlara talebini yükseltmiştir.

Çevre (Park, Otopark, Yeşil Alanlar v.b.)

Bitişik nizam binaların çoğunlukta olduğu, otopark sorununun yaşandığı, yeşil alan ve parkların az olduğu semtler itici ikametgâh alanlarını oluştururken, bunun tersi yerler çekici hale gelmektedir.

Coğrafi Şartlar

İkametgâhların içinde bulunduğu coğrafi ortam da itici ve çekici olabilir. Konutun bulunduğu alanın doğal veya beşeri afet riski taşıması, görüntü, gürültü ve ses kirliliğine sahip olması; güneş, sıcaklık, nem şartlarının uygunsuzluğu vd. şartlar şehir içi hareketliliğe sebep olabilir.

Değişen İş Koşulları

Home Office ve benzeri uygulamalar, internet üzerinden pazarlama ve haberleşmeler ve her geçen gün bir başkasına tanık olduğumuz yenilikler ikametgâhların bulunduğu mekânlarla ilgili tercihleri etkilemektedir.

Kiracılık

Artan refah seviyesine bağlı olarak

kiracılıktan kurtulup yeni bir eve geçme süreci şehir içi hareketliliğin temel sebeplerindedir. Diğer yandan, zaten kiracı olduğu (kendi evi olmadığı) için bağımsız hareket edebilme durumu da şehir içi ikametgâh değişikliğini daha kolay hale getirebilir.

Kentsel Dönüşüm ve Yeniden İnşa Faaliyetleri

Gerek kentsel dönüşüm, gerekse bireylerin kendi binalarını (artan değer ve kat karşılığı elde edeceği ranta göre) yeniden inşa süreci, inşaatların devam ettiği zaman diliminde bu tür yerlerden göçü teşvik ettiği gibi, sürecin sonunda ortaya çıkan yeni mekân, başka yerdekileri ya da daha önce burada yaşayanları geri çekebilir.

Sonuç

Coğrafyanın klasik tanımlarından biri de şudur; yeryüzünde birbirinin aynı olan iki yer (mekân) yoktur. Coğrafya bu iki mekân arasındaki benzerlik ya da farklılığın sebep ve sonuçlarını analiz eden, haritalayan, açıklayan ve öneri getiren bilim dalıdır. Bu mantıktan hareket ettiğimizde şehir içinde de bazıları birbirine benzese de birbirinin aynı olan iki yer yoktur. Aynı şehir içinde iki semt veya mahalle arasındaki bu farklılıklara insanların hayat döngüleri, sosyo ekonomik şartları ve yaşam şekilleri de ilave edildiğinde şehir içi hareketlilik kaçınılmaz hale gelmekte, itici ve çekici faktörlerle birlikte, iki yer arasındaki iletici ve kolaylaştırıcı faktörler de devreye girdiğinde göç gerçekleşmektedir.

Burada önemli olan itici ve çekici faktörlerin neler olduğudur. İn-

sanlar niçin bir yerden ayrılmak ve başka bir yere yerleşmek istemektedir? Bu hususlar karar verme sürecinde bireyleri ilgilendirdiği kadar yöneticileri de ilgilendirmektedir. Çünkü yöneticiler, şayet gecekondulaşma ve çarpık kentleşme gibi sorunlarla boğuşmak istemiyorlarsa ve idare ettikleri şehirlerin çağdaş kentler olmasını arzu ediyorlarsa, insanların barınma ihtiyaçlarını takip etmek ve gerektiği zaman gerektiği kadar ve gereken yerlerde bunları hazırlamak durumundadırlar. Bu da yetmez, yöneticisi durumunda oldukları nüfus kitlesinin, yani halkın demografik durumları ile nerede ve hangi tür konuta talep duydukları arasındaki ilişkileri de bilmek zorundadırlar.

Şayet bunlar bilinir, iyi takip edilir ve gerektiği zaman gerektiği hallerde doğru müdahalelerde bulunulursa o mekânda yaşayan insanlar daha mutlu olacak, şehir ise daha yaşanılır bir yer haline gelecektir.

Bu nedenle şehir içi ikametgâh hareketliliği ile ilgili çalışmalar Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, e-belediye uygulamaları, internet üzerinden anketler gibi kurum ve aracı sistemler tarafından iyi takip edilmelidir. Bu sayede, gerektiğinde müdahale edebilmek için hareketin yönü ve özellikleri daha iyi ve doğru olarak izlenebilir.

Not: Yukarıda ana çerçevesi çizilen ve kuramsal olarak ele alınan şehir içi ikametgâh hareketliliğinin Samsun'da görülen şekli bir sonraki sayıda ele alınacaktır.

Haberleşme Sistemleri

Apartman Konuşma Sistemleri

Hırsız Alarm Sistemleri

CCTV Sistemleri

Yangın İhbar Sistemleri

Yangın İhbar Sistemleri

GÜNEŞ
TELEKOM
HABERLEŞME VE GÜVENLİK SİSTEMLERİ

Adres : Ulugazi Mah. (Kilise Karşı Arası) İlkadım/SAMSUN
Tel : 0 362 432 02 02 Faks : 0362 432 31 27
GSM : 0 533 511 14 94
e-posta : gunestelemekom55@gmail.com

www.gunestelemekom.com.tr

Çağı Doğru Okuyan Örnek Bir Müftü **AHMET ÖZBALCI**

Cengiz ÇELİK / Eğitimci

Özbalcı 1941'de köyünde başladığı Kur'an eğitiminde Oflu Sarı İmam Hafız İbrahim ve Çaykaralı Mustafa Yavuz Hoca efendilerden ders alarak 1944 yılının ilk yarısında hafız oldu.

Ahmet Özbalcı Kimdir?

1934 yılının ocak ayında Çarşamba'nın Ustacalı köyünde dünyaya gelen Ahmet Özbalcı, İsmail Efendi ve Hamide Hanımın ilk çocuğudur. 3'ü merhum biri kız 9 kardeşi olan Özbalcı'nın kardeşleri çeşitli yerlerde görev yapmaktadır. Yalnızca kardeşlerden Şükrü bey baba ocağındadır. Özbalcı'nın bir diğer muhterem kardeşi edebiyat severlerin tanıdığı ve pek çok ilim adamı, öğretmen, kıymetli insan yetiştiren, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı emekli öğretim üyesi olan Prof.Dr.Mustafa Özbalcı'dır.

Receboğulları

Özbalcılar, soyadı kanunundan evvel yörede "Receboğulları" olarak tanınırlardı.

Özbalcı'nın Kur'an Eğitimi

Özbalcı 1941'de köyünde başladığı Kur'an eğitiminde Oflu Sarı İmam Hafız İbrahim ve Çaykaralı Mustafa Yavuz Hoca efendilerden ders alarak 1944 yılının ilk yarısında hafız oldu. Daha sonra Hasan Ünyeli, Mustafa Ceylan ve H.Necati Ulu gibi hoca efendilerden tecvid, tas-hih-i huruf ve güzel okuma dersleri alarak 1945-1953 yıllarında daha genç yaşlarda Çarşamba Keten Camii'nde mukabele okumaya başladı.

Arapça İcazet

1949 yılının eylül ayında Çarşamba-Kızılot köyü imamı Fatsalı Ali Osman Alay hoca efendiden Arapça okumaya başladı. Sarf, nahiv, fıkıh, tefsir, hadis, akaid ve feraiz derslerinden öğrenimini tamamlayarak hoca efendinin kendi el yazısından medrese usulü Arapça icazet aldı. Hem hocanın kendi el yazısından olması hem de Arapça olduğundan bu icazetname çok değerli bir hatıradır. Her ne kadar icazet merasimi 1953 yılında yapılmış ise de, askere gidinceye kadar (1955-Mart) derslere devam etmiş ve bir sürede Farsça dersi de okumuştur.

Sıhhiye Çavuşu Özbalcı

Özbalcı, Mart 1955 ayında Mot. Top. sınıfı olarak Adapazarı-Arifiye'de yerleşik topçu komutanlığında 45 günlük temel eğitimini tamamlayarak sıhhiye sınıfına seçildi ve İzmir'e gitti. Oradaki 6 ay süre içerisinde hayatta çok yararlandığı sağlık bilgileri edinerek Shh. Çavuş'u oldu. Bolu'ya intikal etmiş olan birliğine geri döndü ve burada iki yıllık askerlik görevini tamamlayarak Mart 1957'de terhis oldu.

Lâdik Müftüsü Özbalcı

Diyanet İşleri Başkanlığınca açılan Feraiz imtihanını kazanan Özbalcı, Eylül 1957'de Samsun Müftülüğünde yapılan vaizlik imtihanını da kazanarak Müftülüğe atanabilme hakkını elde etti. O tarihte Samsun İl Müftüsü olan merhum İskender Fevzi SEVÜK Hoca efendinin delalet ve yönlendirmeleri ile açık bulunan Ladik ilçesi müftülüğüne tayin talebinde bulundu. Özbalcı,

büyük bir vefa örneği sergileyerek tayininde etkisi olan Sevük Hoca'yı her zaman minnet ve şükranla anar.

Mücadeleci Hoca

Özbalcı, Ladik Müftülüğünde 29 Kasım 1957 tarihinde göreve başladığında henüz 23 yaşındaydı. İş hayatına dair herhangi bir seminer ve kurs görmemişti, yazışma usullerini bilmezdi. O yıllarda henüz müftülük dairesi, vaizi, memuru ve hizmetlisi olmayan bir kurumdu. Ancak merkez ve mahallerde 15 camii görevlisi ve Kur'an kursu öğreticisi kadrosu olan bir müftülük konumunda idi. Müftülük dairesi kiralamak için Diyanet İşleri Başkanlığına ödenek tahsisi için yazdığı tüm yazılara olumsuz cevaplar geliyordu. O yılmadı ailesi ile birlikte durabileceği bir kiraladı evinin bir odasını müftülük odası yapıp, müftülük resmi işlemlerini evinden yürütüyordu.

Sesi Güzel Hoca

Daha önceden Ladik'te müftülük yapan İskender Efendi'den sonra göreve başlaması kendisini böyle değerli bir ilim alim zatdan sonra diye kısmen tedirginlik geçirmiştir. Ancak halkla iyi ilişkiler kurmak için gayret gösteren Özbalcı'ya Kur'an-ı Mübin imdadına yetişir. Sesi güzel ve de iyi derecede bir hafız olduğu için halkın teveccühü, sevgi ve sempatisi günden güne artar. Cemaat ile çok kısa zamanda iyi iletişim kurması onun başarılı bir hoca olmasında çok büyük bir tesir yapar.

Özbalcı'nın Meslek Hayatı

Lâdik'te tek kuran kursu vardı ve hafızlığa çalışanlar, yüzünden

Özbalcı, Ladik Müftülüğünde 29 Kasım 1957 tarihinde göreve başladığında henüz 23 yaşındaydı. İş hayatına dair herhangi bir seminer ve kurs görmemişti, yazışma usullerini bilmezdi. O yıllarda henüz müftülük dairesi, vaizi, memuru ve hizmetlisi olmayan bir kurumdu. Ancak merkez ve mahallerde 15 camii görevlisi ve Kur'an kursu öğreticisi kadrosu olan bir müftülük konumunda idi.

okuyan kız ve erkek öğrenciler yoğundu. Kurs binası yoktu. Sabah-tan öğlene kadar erkekler, öğleden sonra kız öğrenciler okurlardı. Etrafı hasırlarla çevrili müezzin mahfillerinde ders yapılırdı. Kurs hocası "mekan-ı cennet olsun, çok değerli ve gayretli insan" M.Ali KARAMAN hoca efendi idi. Yetenekli ve kabiliyetli hocaları organize ederek o zamandaki olumsuz şartlara rağmen çok sayıda talebinin yetişmesine vesile olmuştur.

Buradan yetişen hafız öğrencilerden onlarca İmam-Hatip okullarına ve daha sonra da İlahiyat Fakültelerine giderek başarılı din bilgisi öğretmenleri ve din görevlisi oldular. Prof.Dr.İ. Lütfü Çakan da bu öğrencilerden birisidir. Özbalcı Hoca, kendisine de feraiz okutmuştur.

Özbalcı Hoca, İmam-Hatip'e gide-meyenlerden öğrencilere Arapça medrese usulü ders okutuyor. Sarf, nahiv ve fıkıh dersleri verdiği öğrenciler, iyi denecek şekilde yetişmişlerdir. Bu öğrenciler İmam-Hatiplik ve Kur'an öğreticiliği görevlerine atanarak çok başarılı olmuşlardır. Bunlardan Recep Katırcı hafız efendi başarılı bir Kur'an öğreticisi ve keza başarılı bir vaiz olmuştur. Öğrencilerin başarıları, Özbalcı için iftihar ve övünç kaynağıdır.

Kara Leke

1958'de heveslerle başladıkları ve gittikçe sistemleşmeye çalıştıkları arapça ve fıkıh eğitimi çalışmalarını o günün olumsuz siyasi şartlarından dolayı kesintiye bir müddet kesintiye uğrayacaktı. Başladığı Arapça öğretimi demokrasimizin kara lekelerinden 27 Mayıs 1960

ihtilali ile son bulmuştur. Bu durumu özetleyen Özbalcı "Sanki benim hafızlık yaptığım 1940'lı yıllara geri dönmüş, her tarafı bir korku, endişe ve belirsizlik sarmış, kaos, güvensizlik kaplamış halk çok endişeli idi." der.

Dernek Çalışmaları

Özbalcı, öğrencilerini yetiştirmek

için canla başla çalışır ama müftülük dairesi yok, Kur'an kursu binası yoktu. Bu sebeple, hizmetinin 6. ayında bir Kur'an kursu binası ve birlikte müftülük hizmet binası yaptırmak üzere faaliyete geçilerek bir dernek kurulmuştu, yoğun bir biçimde çalışılıyordu ki, 1959 yılı sonlarına doğru Lâdik'e 2 ders-hane ve diğer birimlerden oluşan bir Kur'an kursu binası ile müftülük hizmet binası bir de lojman kazandırılmış oldu.

Lâdik'te ilk İmam-Hatip Okulunu Açar

Özverilerle yaptırılan bina, daha sonra Lâdik'te imam-hatip lisesi açılmasına vesile oldu. Derslikler ilavesi ile 14 sene okul hizmeti verdi; iki dönem mezun verdi. Vatanın müftülüğe ve dolayısıyla bize güveni çok arttı. Artık bu güvenle 1943 zelzele felaketinde yıkılmış olan tüm camiler kurduğumuz dernekler ve Özbalcı'nın gayretleri ile yeniden yapıldı. Hatta ilçemize bağlı 12 alevi köyü vardı. Bunların muhtarları ile de iş birliği yapılarak 10 köye yeni camii yaptırıldı. Bu camilere, İmam-Hatip kadrosu verildi ve iddia edildiği üzere hiçbir ayırım yapılmamıştı.

Çalışkan İnsanlar Sevilmez

Özbalcı'nın tüm çabaları hasetçileri rahatsız etmiş. Özbalcı buhranlı günlerini şöyle anlatır: "1960 ihtilalinden sonra çok iftiralara maruz kaldım. Çok şikâyet edildim. Çok soruşturmalar geçirdim, çok kereler başka bir yere naklimi de istedim olmadı, olmadı. Allah bir kimsenin suyunu ekmeğini kesmeyince kimseler bir şeyler yapamıyorlar."

Özbalcı'nın Okul Hayatı

Özbalcı ilkokulu dışardan bitirmişti çünkü köyünde okul yoktu. Görev aldıktan 10 sene sonra köyüne okul yapıldı. Memuriyette yükselebilmek için diploma sahibi olman gerekiyordu. Bu gerçek karşısında, dışardan girdiği ve çok sıkıntılar çektiği imtihanlarla 1954'te Yeşilirmak ilkokulundan, 1964 yılında Samsun Namık Kemal Ortaokulundan, 1967 yılında Lâdik Akpınar öğretmen okulundan mezun olmuştur.

Mücadeleci ruhunu öğrenim hayatında da sürdüren Özbalcı, öğrenimine 21 sene ara verdikten sonra 58 yaşında Üniversite sınavına girerek, Eskişehir Anadolu Üniversitesi (işletme) bölümünü kazandı. Ayrıca öğretmen okulu mezunu olduğundan aynı fakültenin eğitim ön lisansı bölümüne de kayıt yaptırdı ve 1996'da iş idaresinden, 1990'da da eğitim bölümünden mezun olarak iki yüksek okul diploması alır. Bu çalışmaları ile topluma ve özellikle gençlere örnek olmuş, azmedilince nelerin başarılabilineceğini ortaya koymuştur.

Meslek Hayatı / Hizmet İçin Eğitim Çalışmaları

Özbalcı, meslek hayatında körelmemek, bilgilerini tazelemek ve yeni bilgiler kazanmak için, pek çok kursa katılmıştır. Söz gelimi, 45 gün süren 1961 Kastamonu ve yine 45 gün süren 1962 İstanbul kursu. Daha sonra Bolu, Kastamonu, Antalya, Elazığ-Harpur, yine bolu ve Ankara'da çok kere kurs ve seminerlere katılmıştır. Bilgilerini sürekli güncellemeye çalışır kendini gündemin dışında tutmazdı.

Hafız Ahmet Özbalcı

1975 senesinde Diyanet İşleri Başkanlığınca açılan "Hafızlık" imtihanına giren Özbalcı, "pek iyi" derece ile hafızlık belgesini alır.

Özbalcı Hac Yolunda

Hac ve umre için 10 kez kutsal topraklara çağrılan Özbalcı, ziyaretlerinden ikisini seyahat şirketleri ile bir-

sini özel minibüsle ve yedi seferini diyanetin organizesi ile gitti. Bu gidişlerin ikisinde başkasına bedel (vekil) olarak gider. 1980'de din görevlisi olarak 1982,88,85,88-89 (yılbaşı idi) ve 1995 yılında kafile başkanı olarak uçakla gider. Diğer 9 ziyareti kara yolundan otobüslerle ve minibüsle olmuştur. 1975 yılındaki özel minibüsle gittiği hac yolculuğu Özbalcı'da özel bir yer tutar. Özbalcı bu yolculuk hakkında şöyle söyler: "3 hanım ve erkek idik, Irak, Kuveyt, Riyad, Zahran ve Dammam ve Medine-i münevvere tarikini izlemiştik. Çok uzun bir yolculuktu ama çok ibretli yerlerdi ve tadını hiçbir seferlerinde bulamadım." Hacca otobüslerle gittiklerinde, otobüslerin bagajlarına kasma, kürek ve tahtadan yaptıkları paletleri koyarlardı. Asfalt yol hemen hemen yokmuş, otobüsler kuma battıklarında hüccac aşağı iner paletler serilir kasma ve küreklerle otobüs çıkarıldıktan sonra yollarına devam ederlermiş.

Özbalcı'nın Resmî Seyahatleri

Özbalcı hizmet aşkı Türkiye sınırlarını aşır Avrupa'ya götürür.

Bu vesile ile yaptığı resmî seyahatleri bulunmaktadır. Bunlardan biri Fransa 10 gün, bir ay Ramazan görevlisi olarak 1984'te Almanya ve yine 1991 yılında bir ay ramazan görevlisi olmak üzere Hollanda'da bulunmuştur. Özbalcı, bu seyahatlerin manevi açıdan kendisine çok şeyler kazandırdığını söyler. Her seyahat sonrasında gittiği yerlerin sosyal yapısını ve gurbetçilerimizin dini hayatı ile yaptığı çalışmaları içeren çok detaylı raporlar hazırlardı.

Özbalcı Nasıl Başarılı Oldu?

Özbalcı, 39 yıl görev yaptığı Lâdik gibi küçük, ekonomisi zayıf bir memlekette çok kalıcı, köklü, yüce dinimize ve aziz milletimize çok yararlı hizmetlere imza atmıştır. Başarının sırrı, ihlas, samimiyet, Allah rızası için halkın içinde olmak, ötekiler-bizimkiler anlayışından uzak, resmî görevin dışında mesai ve tatil gözetmeksizin gece gündüz çalışmak, çok çalışmak... Hepsinden önemlisi yüce Mevla'nın inayet ve desteğine mazhar olmaktır. "Tevfik Allah'tandır, Hasbünallah-ü ve nimelvekil"

Özbalcı başarı ve metodunu şöyle açıklar: "Herkesi kucaklamak, ayırım göz etmemek, vatandaşın hastalığında, cenazesinde hemen yanında olmak, acıyı, kederi paylaşmak olmuştur. İslam'da cömertliğin ne demek, Müslümana ne kazandırır konularını işlemek verimli olmuştur. Yalnız Lâdik İmam-Hatip okul inşaatında samsun müteahhitlerinden ve Lâdikli merhum Hacı İbrahim Süer beyin katkıları çok büyük olmuştur. Kendilerini minnet ve rahmetle anıyorum. 1960, 1972 ve 1980 darbelerini görevde iken yaşadım. Sıkıntılarım oldu ise de ben ifrat ve tefritten uzak orta yolu, itidali benimsemiş bir kimse olduğum için hamdolsun başarıya ulaştım."

Özbalcı'dan Gençlere Tavsiye

Özbalcı, yeni nesil görevli ve öğrencilere, çok çalışmayı, yüzeysel değil, köklü ve temel bilgileri elde etmelerini, Kur'ana ağırlık vermelerini, hangi mecliste ne konuşacaklarının farkında olmalarını, vaaz ve hutbelerde kendi söylediklerini biziatihi yaşamalarını ve insanlara her konuda (giyim kuşam, temizlik, nezaket, hoşgörü, sevgi saygı, halkla iyi ilişkiler, gerektiğinde bağışlamayı bilmek...) model ve örnek bir kişi olmalarını tavsiye eder ve "sadece resmî sıfatı olan maaş ehli, geçimi güzel dünyasını yapmış bir din memuru olmaktan daha öteye gidemezler." der.

Özbalcı'nın Hayat Felsefesi

Ahmet Özbalcı hayat felsefesini özetlerken

şöyle der: "gerçek mürşit ve mutasavvıfları çok sever. Bu da ancak tasavvufun ilimle bütünleşmesi şartına bağlıdır. Çünkü peygamberimiz (sav) "Gafil âlimlerden, cahil mutasavvıflardan ve dalkavuk fakirlerden sakının!" buyurmuştur. Mürşid-i kâmil bulmak tabiatla en kıymetli taş olan elması bulmaktan daha zordur. Bugünkü mürşit ve müntesiplerinin ibadet hayatları, sünnet-i Resulullah'a bağlılıkları, dünyaya karşı zühd-ü takvaları, İslam ahlakını yaşamaları ve ehli sünnet velcemaata bağlılıkları mi'yar ve ölçümüz olmalıdır. Kendi

cemaati ve hizbinin dışında kalanları Müslüman bile kabul etmeyenlerden yüce Allah'a sığınırım."

Ahmet Özbalcı'nın hayat öyküsünü özetlemek gerekirse çok zorluklar, yoksulluklar, baskılar, yasaklar, bütün bunlara rağmen direnmeler, sabırlar, yılmadan umutsuzluğa düşmeden hedefe varabilmek için gayretler ve çok çalışmalar şeklinde özetlenebilir.

Kur'an'la ilk tanıştığı 1940'lı yıllarda ve hafızlığa başladığında Kur'an öğrenimini ve din eğitimi konusunda devletin çok sıkı bir baskıcı yasak uygulaması vardı. Öyle ki 1943 senesinde bizzat Çarşamba Kaymakamı ve Jandarma Komutanı köylerine baskın yapar ve Kur'an okuma yasaklanır, tutanaklar tutulur, imzalar alınır. Ama o günkü salabet-i imaniye sahibi büyükler, hoca efendiye "Korkma hocam! Devam Et, okut!" diye cesaret verdiler ve okumalara ara verilmedi.

Devletten manevi yönüne darbe aldığı gibi yoksulluk, fakirlik iliklerinize işlemiştir. Gece ışık yok. Gaz yağı karaborsada, zenginler alabiliyor, fakirler alamıyor, gece ocak ateşinin aydınlığında ders çalışırdı.

1932-1950 yıllarında Türkçe ezan mecburiyeti vardı. Özbalcı Ho-

camız, talim terbiyeyi Türkçe ezanla yapıyor ezanı Türkçe okuyordu. Ne var ki 1946 yılında çok partili hayata geçince biraz gevşeme olur, sıkı denetimler nisbeten kalkar ve hafızlar çoğalır. Bazı yerlerde medrese usulü Arapça okumalar başlar.

Lâdik Müftülüğü Komşu Müftülere Örnek Oluyor

Özbalcı mesleğini icra ederken çok titiz davranırdı. Buna misal olacak Özbalcı'nın başından geçen bir olayı kendi ağzından dinleyelim: "Bizim dönemde feraiz ve çeşitli dönemlerde çıkarılmış Arazi İntikal Kanunlarından imtihan vermeden müftü olmak mümkün değildi. Çünkü 1926 yılına kadar taksim edilmemiş miraslar mahkemeye intikal ettiğinde tüm dosya mahkemece müftülüğe gönderilir. Müftülük feraiz ve arazi kanunlarına göre raporunu hazırlar ve mahkeme buna göre karar verirdi. Feraizle ilgili konularda mahkeme kendilerini bilir kişi olarak tain ederdi. Hiç unutmam ve çok da dua aldığımı sanıyorum. Komşu Havza ve Taşova Müftüleri Lâdik'e gelirler, dosyalarını inceler, raporu düzenler, onların imza-

sını açar ve gönderirdim." "İtiraf etmeliyim ve rabbime şükretmeliyim ki Lâdik gibi, çok fakir ve dedikodusu meşhur bir memlekette rabbim ban çok yardım etti. Bütün camiiler (köyler dâhil) Kur'an kursları ve İmam-Hatip okulu başta bizim gayretimiz, görevlilerim, o günkü samimi Müslüman cemaatimin katkıları ile hiçbir yerden para toplamadan, kendi yağımızla kavru olarak meydana getirilmiştir."

Özbalcı'nın Aile Efradı

1953'te Nazike Çakır'la evlenen Özbalcı, birisi erkek 5 çocuk babası, 12 torunu vardır. (5 de torundan dede olarak) Oğullarından Sayın Selim Özbalcı halen Ladik Belediye başkanlığı görevini sürdürmektedir.

Özbalcı şu an ne yapıyor?

1957 yılında Ladik ilçesinde göreve başlayıp aynı ilçede tam 39

sene hizmet vererek 04/07/1196 tarihinde emekli olan Ahmet Özbalcı hocam; Yazları Ladik'te kışları Samsun merkezde geçirmektedir. Özbalcı, yardım severliliği, güler yüzlülüğü, güvenilirliği, örnek davranışları ile nitelikli bir aileye sahiptir. Ladik'e gittiğinde de Samsun'da da kendisini sevenler kendilerinden müstefid olmaya çalışmaktadırlar. Ayaklarının ağrmasına rağmen özellikle sabah ve yatsı namazlarını mutlaka cemaatle kılmaya çalışır. Yaz kış demeden hep camilere koşar. İlim halkalarına Samsun'da da devam etmekte olan özbalcı feraiz ilimi, arpa ve fıkıh alanında talip olan ilim aşıklarına dersler vermektedir. Özellikle Samsun'daki STKların çalışmalarını yakından takip eder. Hayri ve ilmi çalışmaların her türlüüne katkıda bulunmaya çalışır. Kendisine Allah'dan hayırlı ve uzun ömürler diliyorum.

EVLIYA ÇELEBİ SEYAHATNÂMESİNDE CANİK SANCAĞI

Ercan YALÇIN

*Evliya Çelebi'nin
gezip gördüğü ve
şahitlik ettiği olayları
anlatan 10 ciltlik
seyahatnâmesi
Türk kültür tarihi
açısından en önemli
külliyyatlardan biri
niteliğindedir.*

Evliya Çelebi ve Seyahatnâmesi

Türk tarihinin en önemli seyahatçılarının başında gelen Evliya Çelebi'nin gezip gördüğü ve şahitlik ettiği olayları anlatan 10 ciltlik seyahatnâmesi Türk kültür tarihi açısından en önemli külliyyatlardan biri niteliğindedir. Tarih, coğrafya, sosyal ve kültürel hayat, mimari, edebiyat, sanat gibi pek çok alanın yararlandığı Evliya Çelebi'nin seyahatnâmesinin aslı Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Kendi anlatımından öğrendiğimiz üzere Evliya Çelebi 10 Muharrem

1020'de (25 Mart 1611) doğmuştur. Evliya Arapça "eren, ermiş, veli, keramet sahibi" gibi anlamların çoğulu olup Mücteba İlgürel tarafından "muhtemelen kendisine lakap olarak hocası Evliya Mehmed Efendi'ye nispetle alınmış" olduğu iddia edilir.

Evliya Çelebi'nin babası saray-ı âmire'nin kuyumcu başısı olan ve hattatlık, nakkaşlık gibi sanatlar icra eden Derviş Mehmed Zilli'dir. Ailesini Germiyanoğulları'na bağlayan Evliya Çelebi Hoca Ahmed Yesevi'nin soyundan geldiğini belirtir. Çelebi'nin ailesi Kütahya'dan İstanbul'a göç etmiş ve

Evliya Çelebi İstanbul-Unkapanı'nda dünyaya gelmiştir.

Evliya Çelebi üzerine araştırma yapan pek çok yazara göre Evliya Çelebi "tarihçi, halkbilimci, müzisyen, ressam, haritacı, dilbilimci, zanaatkar ve mimar, savaşçı ve gurme" vasıflarını bünyesinde toplar. Yaşamının büyük bir çoğunluğunu seyahat ederek geçiren Çelebi, Şükrü Haluk Akalın'a göre 257 farklı şehir gezerek seyahatnâmesini Mısır'da tamamlamıştır.

Evliya Çelebi'nin seyyah olup seyahatnâme yazması, eserinde belirttiği üzere gördüğü bir rüyadan kaynaklanmıştır. 1630 yılının aşure gecesinde rüyasında Hz. Peygamberi kalabalık bir cemaat içinde görüp heyecanla Hz. Peygamberin elini öperken "şefaati ya Resûlallah" diyecek iken "seyahat ya Resûlallah" demiş ve Hz. Peygamber kendisine tebessümle şefaati, seyahati ve ziyareti müjdelemiştir. Cemaatte bulunan ashabin duasını alan Çelebi, Sa'd b. Ebu Vakkas'ın da kendisinden gördüklerini yazmasını istediğini anlatır. Bu rüya üzerine önce İstanbul'u gezip kaleme almaya başlayan Çelebi, akabinde İstanbul'dan ayrılarak pek çok ülke ve şehir gezip seyahatnâmesini ortaya çıkarmıştır.

Evliya Çelebi Kırım seyahatinin dönüşünde bindiği geminin şiddetli fırtına yüzünden batma tehlikesi geçirmesi dolayısıyla seyahatlerinin ekseriyetini zorunlu kısa yolculuklar hariç at, katır, eşek gibi vasıtalar kullanmak suretiyle karayolunda gerçekleştirmiştir. Dönemin ulaşım araçları dikkate alındığında seyahat aşkı,

merak duygusu ve başka yer, mekan ve kültürleri tatma tutkusu olmadan gerçekleştirilecek bir iş gibi görülmemektedir.

Hiç evlenmeyen, iyi ata binip cirit oynayan, çevik, hareketli, nüktedan ve hoş sohbet bir kişiliğe sahip olan Evliya Çelebi; sahip olduğu bu karakterleri eserine de yansıtarak genellikle mübalağalı haberler vermekten kaçınmamıştır. Öyle ki okuyucunun dikkatini çekmek maksadıyla uydurma haberler ve olaylar ortaya atmıştır. İlgürel'in ifadesiyle bu tür anlatımlar sunarak "eserine popüler bir karakter vermeyi amaçladığı" aşıkardır.

Gezdiği ve gördüğü bölgeler hakkında oldukça detaylı bilgiler sunan Çelebi, özellikle bölgenin siyasi, idari, ekonomik, sosyal, kültürel, mimari ve sanatsal hususiyetleri vb. üzerinde bilgiler sunmaktadır. Bu bağlamda Canik'in 17. yüzyılda Osmanlı idaresi içerisindeki konumunu, bölgenin çeşitli özelliklerini görebilmek açısından Evliya Çelebi'nin Seyahatnâmesi önemli bilgiler arz eder.

Evliyâ Çelebi Canik'e ilk defa 1640 yılında gelir ve Seyahatnâmesi'nde Sinop'tan Bafra'ya ulaştığını belirtir. Çelebi; Seyahatnâmesi'nin II. cildinde Canik Sancağı'nda bulunan Bafra, Samsun Kalesi, Samsun'un medhedilen şeyleri, Ünye Kalesi, Faça Kasabası, İstefani Burnu ve Vona Kalesi başlıklarıyla Canik Sancağı hakkında bilgiler ortaya koyar.

Seyahatnâme'de Bafra

Canik Sancağına bağlı subaşılıktır. Yüz elli akçeli mâmur ve

Evliyâ Çelebi Canik'e ilk defa 1640 yılında gelir ve Seyahatnâmesi'nde Sinop'tan Bafra'ya ulaştığını belirtir. Çelebi; Seyahatnâmesi'nin II. cildinde Canik Sancağı'nda bulunan Bafra, Samsun Kalesi, Samsun'un medhedilen şeyleri, Ünye Kalesi, Faça Kasabası, İstefani Burnu ve Vona Kalesi başlıklarıyla Canik Sancağı hakkında bilgiler ortaya koyar.

köyleri olan bir kazadır. Başlıca serdarı vardır. Samsun'un güney batısında ve bir konak mesafede kurulmuştur. Karadeniz ile Bafra'nın arası iki fersahtır. (5,5 km kadar). Kızılırmak Gönenabad nahiyesinden beri gelip, Bafra'nın batı tarafından geçer. Bafra yakınında bu nehrin üzerine çam direkleri ile bir büyük köprü yapılmıştır ki, gök kuşağı gibidir. Bafra'nın iki câmiî, iki hamamı ve bir küçük çarşısı vardır. Evlerinin tamamı ahşaptır. Oradan Samsun'a vardık.

Seyahatnâmede Samsun Kalesi ve Çarşamba Suyu

Rum Kayserinin oğlu Herakliya tarafından yaptırılmıştır. Sonra Selçuklu Sultanı Alâeddin fetih ederek topraklarına katmıştır. Sonra Bayezid Hanın eline geçti. Canik toprağında ve voyvodalıktır, emanettir. Yüz elli akçeli şerif

kazadır. Yeniçeri serdarı, ket-hûdası, kale dizdarı ve neferleri vardır. Amma müftüsü ve nakibüleşrafi yoktur. Âyan ve eşrafi ise çoktur. Halkı gemici ve kendircilikle uğraşır. Avamı yoktur. Fakat bilginleri çoktur. Herkes kudretine göre akça, gökçe, fakat pâkça elbise giyer. Şehir, Sinop'un güney tarafına düşer. Kalesi deniz kıyısında, şeddad tarzında kayalıktır. Eğri fâtihi devrinde Rus bu kaleyi istilâ edip bazı yerlerini yıkmış ise de, sonra yine tâmir edilerek kâfi miktarda dizdar ve neferler konmuştur. Yetmiş kulesi, iki bin bedeni vardır. Amasya'nın önünden akan Çarşambapazarı suyu, Samsun'un doğusunda Karadeniz'e dökülür. Geçit vermez büyük bir sudur. İlk olarak Tokat'a uğrar, sonra Amasya önünden geçerek daha birçok şehirleri sular. Samsun dibinde Karadeniz'e dökülür. Bu yüzden Amasya halkı ile

Tokatlılar arasında, "Tokat sıçar, Amasya içer" yâvesi darb-ı mesel olmuştur. Samsun şehrinin suyuna "Kanarkariz" derler. Tatlı bir sudur. Evleri kiremitli, bağlı ve bahçelidir. Medrese, imâret ve darûlhadis gibi şeyleri yoktur. Yedi tane çocuk mektebi var. Limanı yoktur. Açık yerdir. Amme yine demir atılabilir.

Samsun'un Övülen Şeyleri

"Dağlarındaki yaban üzümü, nar rengi armud turşusu meşhurdur. Binlerle fıçılarla İstanbul'a getirilir. Gemi palamarları için kendir ipleri ise, bütün dünyaya buradan gidecek kadar çoktur. Şehir körfez tarafında kurulmuş olup, güney tarafındaki dağ sahile bitişiktir. Burada arkadaşlarımızla gemiye binip, kötü bir havada Ünye kalesine geldik.

Seyahatnâme'de Ünye Kalesi Bunu eski zamanda, Trabzon tek-

ويجاق قيصري قدر پارچه لرونجه باشلادی . بورازده قازاق قورقوسندن معمور قصبه یوقدر . اورادن فالقهرق باقره به کلکک .

اوصاف باقره — جانبك سنجاقی خاكند صوباشيلقدرد. بوزاللی اجهلی معمور وقرالی برقضادر . باشلیجه سرداری واردر . صامسونك جنوب غریبسنده و برمرجه مسافده واقعدر . قره دکر ایله باقره نك آرمسی ایکی فرسخدر . قزبل ابرمق (کونان آباد) ناحیمندن بری کلوب باقره نك غرب طرفدن کچر . باقره قرینده بونهرک اوزریشه چام دیرکلرله برجسر عظیم بنا ایدلشدرکه قوس قزح کی برقطره عبرت نموندر . باقره نك ایکی جامی ، ایکی حامی ورسوق مختصری واردر . خانلری سراپا اختیابدر . اورادن صامسونه واردق .

اوصاف قلعه صامسون — قیصر روم اوغلی خرقلیه نك بناسیدر . صوکره (سلطان علاء الدین سلجوقی) فتح ایدرک ملکنه باممشدر . صوکره بیلدیرم پایزید خانک اته کیردی . جانبك خاكند و بودالقدر ، امانندر . بوزاللی اجهلی شریف قضادر . یکچیری سرداری ، کنخداسی ، قلعه و دزداری ونفراتی واردر . اما مقبسی و تقیب الاشرافی یوقدر . اعیان و اشراقی ایسه چوقدر . خاقی هب کشتیان و کندر جیانتدر . عوامی یوقدر ، فقط علماسی . چوقدر . هرکس قدرته کوره آقبه ، کویکه ، فقط پاکجه لباس کیر . شهر سینوک جنوب طرفه دوشر . قلعه سی لب دریاده شدادی بنا برسنگین آباددر . ا کری فاتحی عصرته (روس) بوقلعهنی استیلا ایدوب بعض برلری بیقمش ایسهده صوکره بنه تعمیر و ترمیم ایدیلرک مستوفی دزدان ونفرات قولمشدر . بتمش قلعه سی ، ایکی بیک بدنی وار . اما سیه نك اوکندن جریان ابدن (چهارشنبه بازار سی) صامسونك جانب شرقینده قره دکره قاریشور ، کچد و برمز بیوک برصودر . ابتدا توقاده اوغرار ، صکره اما سیه اوکندن کچرک دها برچوق شهرلی صولر ، صامسون دیننده قره دکره قاتیلور . بونك اما سیه خلقی ایله توقادیلر آزمنده توقاد صیچار . اما سیه ایجره ، بلومسی مثل حکمنه کچمشدر . صامسون شهرینك صوبه .

اولیا چلی رحمتی

مؤالی :

اولیا چلی محمد علی ابن درویش

برنجی جلد

طابعی : احمد جروت

مباری نظارت حلیه نك رعیتیه

ایلك طبعی

درسه آئده ، اقدم ، مطبعه سی

۱۳۱۴

furu "Unyes" adlı kral yaptırmıştır. Selçuk oğullarından Keykubad fethetmiştir. Sonra Umur Han eli ile Osmanlılar tarafından zaptedilmiştir. Canik sancağı hudutları içinde voyvodalıktır. Yüz akçelik kazadır. Ayrıca yeniçeri serdarı, kale dizdarı ve neferleri vardır. Müftüsü ve nakibi yok. Kalesi deniz kıyısında dört köşe kârgir bir binadır. Oradan arkadaşlarımızla tekrar gemiye bindik, yine kuzey yönüne iyi bir havada devam ederek (Faça) kasabasına vardık.

Faça Kasabası ve İstefani Burnu

Deniz kıyısında üç yüz evli, bir câmii, han ve hamamlı, küçük bir çarşısı olan, Canik sancağına

bağlı zeâmettir. Bağ ve bahçesi, çeşit çeşit meyvesi var. Halkının çoğu Rum'dur. Buradan kalkarak "İstefani burnu" denilen yere geldik. İstefani burnu; denize doğru on mil girmiş sivri bir burundur. Dağlarında mâmûr ve bakımlı Rum köyleri vardır. Bunlar, Canik toprağında bulunan verimli köylerdir. Bu burnu geçip kuzey taraftan "Vona" kalesine geldik.

Vona Kalesi

Cenevizliler tarafından yapılmıştır. Sonra Azerbaycan hâkimi Uzun Hasan Gümüşhane ile Bayburd ve Ducaha kalelerini fethederken, bu Vona kalesini de fethetmiştir. Sonra da Fatih zamanında Osmanlılara geçmiştir.

Canik sancağına bağlı subaşılıktır. Kalesi deniz kenarında yuvarlak, eski bir kaledir. Dizdarı ve neferleri vardır. Amma cebehânesi o kadar mâmûr değildir. Serdarı ve yüzelli akçeli kadısı vardır. Âyânı fazla değildir. Câmileri, hamamı ve küçük bir çarşısı vardır. Halkının çoğu Rum'dur. Türkler azınlıktadır. Burası güzel ve demir tutar büyük bir limandır. Gemilerin demirlemeden yatması mümkündür. Pupa hava ile iyi bir günde Giresun kalesine vardık". (Evliya Çelebi, Seyahatnâme, C.I-II, (Sadeleştiren: Tefik Temelkuran), Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1986).

SAMSUNU GÖRDÜM

Hikmet ERDEMİR

Gezelim Avrupayı Anadoluyu
Paris Viyanayı Sofyayı gördüm
Sevdim İstanbulu birde Konyayı
Cennetten bir köşe Samsunu gördüm

İnsanlar munis vede sevecen
Name name ses yükselir her evden
Her haliyle ruha bir sukun veren
Övülmeye değer Samsunu gördüm

Tarihinde Atası var şanı var
Amisosla çok eski bir namı var
Güneş ana hergün denizden doğar
İnsanı mert eden Samsunu gördüm

Kızılırmak Yeşil ırmak deltası
Bafra göllerinde bir bir kuş sesi
Adeta kısılmış bir ay parçası
Meysiz sarılaş eder Samsunu gördüm

Denzinde yakamozlar oynasır
Parklarında sevdalılar dolaşır
Caddeler civil civil kaynaşır
Aklı bir hoş eden Samsunu gördüm

Denizi var sahili var kamu var
O denizde türlü türlü balıklar
Ladik ve Havzada şifalı sular
Hastayı sağ eder Samsunu gördüm

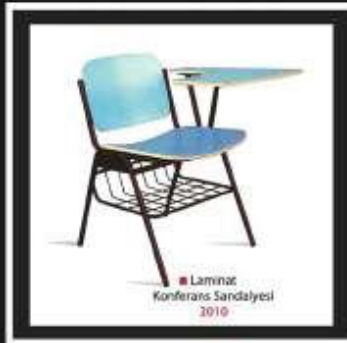
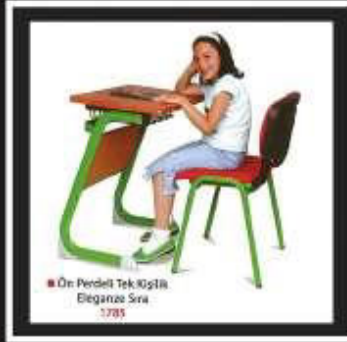
Heykeli üstünde parkta atanın
Sanki teminatı olmuş vatanın
Bir gün yan bakarsa hain düşmanın
Kafasını ezer samsunu gördüm

Dağın kenarında mermeri sahilde
Aşıklara sarık söyler her dilde
Anadolun her köşen ve her güzel
Çana çan bahşeder Samsunu gördüm

Her mevsim çok güzel her mevsim bahar
Her mevsim ayrı bir güzellik sunar
Hikmetiyem ömrüm bitene kadar
Yaşanacak tek yer Samsunu gördüm

bürotime
OFİS MOBİLYALARI

Kalite, Malzeme seçimiyle başlar...

ESKİ SANAYİ SİTESİ 9.CADDE NO 9 CANIK / SAMSUN
Tel: 0362 238 17 44 Faks: 0362 238 99 26
www.asyavebiz.com

HACI MUSTAFA BAĞIŞLAYICI

Derebahçeli Ali KAYIKÇI

16.03.1951 tarihinde yayın hayatına başlayan ve "haftalık" olan neşredilen "Büyük Cihad Gazetesi"nin Sahibi" idi.

Aslen Gümüşhâne'nin Şiran ilçesi halkından, Onbaşı Salih Efendinin oğludur.

1326 (1910) yılında burada dünyâya geldi. 9 yaşında iken ailece Samsun'a gelip, Selâhiye Mahallesi'ne yerleştiler.

16.03.1951 tarihinde yayın hayatına başlayan ve "haftalık" olan neşredilen "Büyük Cihad Gazetesi"nin Sahibi" idi.

Belediye Sarayı yanında Necipbey Caddesi 41 numarada, 7 Mart 1952 târihine kadar 52 sayı olarak çıkan ve bir sayısında "Ulus Gazetesi"nden Hüseyin Cahit Yalçın'a verdiği cevap ile "Bediüzza-

man Said Nursî'nin mahkemesiyle ilgili haberi ve Cemal Oğuz Öcal'ın bir sayfaya yakın "Defolun!.." başlıklı şiiri ile dikkatleri üzerine çeken bu gazete; Ekim 1952 târihinde A. Emin Yalman'a "Suikast" hâdisesinden dolayı "Yazı İşleri Müdürü Kemal Bülbül" ve Gazete Sahibi Mustafa Bağışlayıcı'nın "tevkifi" nedeniyle yayın hayatına "son nokta"yı koydu.

Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil, Dr. Fethi Tevetoğlu, Cevat Rifat Atilhan, M. Said Çekmegil, Dr. Nurettin Topçu, Hasan Yavaş, Numan Kurtulmuş, A. Rıza Akdemir., Süleyman Nazif, M. Remzi Sakarya gibi pek çok önemli şair, yazar ve

fikir adamına " ev sahipliği" yapan Büyük Cihad Gazetesi'nin kültür-sanat şahsiyetleri; Mustafa Bağışlacı'yı aynı adreste kurduğu "Kutlu Bilgi-Bağışlacı Kitâpevi"nde de yalnız bırakmadılar ve buranın bir "bilgi yuvası" hâline gelmesini sağladılar.

Samsun'da 22.05.1996 tarihinde vefât eden ve Alpaslan Türkeş'e olan yakınlığı ile de tanınan bu "Baba Gazeteci Hâcı Mustafa Bağışlacı Hocaefendi", Samsunlu Halk Şâiri Aşık Kemâlî Bülbul'un yakın dostudur. Yandaki şiirde Kemâlî Bülbul ona seslenmektedir

BEDİÜZZAMAN VE BÜYÜK CİHAD GAZETESİ

Bediüzzaman'ın ve Mustafa Sunur'un yargılanmasına sebep olan yazıları yayınlayan haftalık Büyük Cihad gazetesi'nin 81.sayısında Demokrat Parti Samsun milletvekili Hasan Fehmi Ustaoglu'nun "Milletin Atatürk İnkılaplarına Medyun Bulunduğu İddiası Asla Doğru Değildir" başlıklı bir makale yazması büyük bir tepkiye neden olur ve basın baskısı nedeniyle Demokrat partiden ihraç edilir.Büyük Ci-

had gazetesi Samsun mahkemesi nedeniyle de mahkum olur.Bir süre sonrada gazetenin sahibi Bediüzzaman'ı Emirdağ'ında ziyaret etmek ister.Bu ziyarete aracılık yapan Mehmet Erpolat'ın anlattığı bir anekdotu aktaralım. "O günlerde Samsun'da çıkarılan mahalli Büyük Cihad gazetesi, 'Nurculuk yapıyor' diye kapatılmıştı. Gazetenin sahibi Saatçı Şükrü'nün dükkânına geldi. Kısa bir görüşmeden sonra, 'Beni Üstada götürür müsünüz?' dedi. Benim durumum müsait olduğu için teklifini kabul edip beraberce Emirdağ'a gittik. "Otobüsten iner inmez kimse ile konuşmadan yanımıza kardeşlerden birisi geldi ve bize hitaben, 'Üstad sizi bekliyor' dedi. Biraz şaşırarak o kardeşin peşi sıra Üstadın kaldığı eve gittik. "Üstad karyolada bağdaş kurmuş oturuyordu. Kardeşlerle sohbet ediyordu. Bizi görünce, 'Hoş geldiniz kardeşler, oturun' dedi. O anda kardeşlerle olan sohbet devam etti. Bu sohbet namaz hususunda idi ve 15-20 dakika devam etti. Daha sonra Büyük Cihad gazetesi sahibine dönerek; "Kardeşim sizin gazetenizin kapandığına üzuldüm. Merak etmeyin, ileride gazeteniz açılır, yayına başlarsınız. Ben, bana yaptıkları eziyetlere hakkımı helal ettim. Siz de ediniz' dedi. Bu sohbet kısa bir süre devam etti ve ayrıldık.

"Kutlu Bilgi Mustafa Bağışlacı'ya İthafen

*Ak sakal, ak urba, sanki ak bulut;
Samsun'un uç beyi, Bağışlayıcı...
Hakk'a, Üç Hilâl'e, bağlanmış umut;
İmânlı Türk boyu, Bağışlayıcı*

*Günlük meşgalesi, tevhîd-tilôvet,
Kaynağı Kur'an'dır, hâdisle-âyet
Samimi dâvete eder icâbet
Hem emmi, hem dayı; Bağışlayıcı...*

*Sekseni üstünde yaşa ulaşan,
Hacca, Beytullah'a varıp dolaşan,
Dergâhında boldur, derviş-dervişân
Her hâliyle iyi, Bağışlayıcı...*

*Yürüyüşü dimdik, bastona binmez
Gönül savaşçısı, atından inmez
Her sözü târihtir, târih silinmez
Övünmez "Ben" deyî, Bağışlayıcı...*

*Kemâlî Bülbul'üm, sözüm gerçektir
Ellerini öpüp, ederim takdir
Emsali pek az, Samsun'da tektir,
Omuzlar bende'yi, Bağışlayıcı..."*

Aşık Kemali BÜLBÜL

TURİZM UĞRUNA

Mustafa KUTLU/ Yenişafak Gazetesi

*Bu atmosfere
giren kişi, bir adım
atsa büyüünün
bozulacağını sanıyor.
Bir kelebeğin
kanadına dokunmak
gibi.*

Başı pare pare dumanlı karlı dağlardan, minik derelerden, pınarlarından birbirine karışa karışa çoğan, taşlara çarpa çarpa köpüklenen, iki yanını naneler, yarpuzlar, çiçekler bezemiş türküler söyleyerek ormana giren, çamdan-kayından-kestaneden-sedirten türlü ağaçlardan kokular devşiren bir dere ormanı geçtikten sonra hızını azaltarak bir küçük göl ile buluşuyor.

Onu besliyor.

Gölün bir ucundan girip, öteki ucundan çıkıyor. İçinde alabalıklar oynuyor.

O koca çamlar, sedirler, gürgenler gölü çevreliyor. Suya düşen gölge-

leri her dakika başka bir manzara arz ediyor. Bir iki köşede kuşburnular, dağ çilekleri, böğürtlenler suya eğilmiş onunla konuşuyor. Göle bakıyorsunuz dibindeki çakıl taşları; beyaz, sarı, gri, kara parlıyor.

Sessizlik.

Sadece ötücü kuşların nağmeleri.

Büyülü bir ortam.

Bu atmosfere giren kişi, bir adım atsa büyüünün bozulacağını sanıyor. Bir kelebeğin kanadına dokunmak gibi.

Orada oturup sessizliğin sesini dinlemek, kekik kokulu rüzgarı koklamak kimbilir belki meşelerin arasından o kocaman gözleri ile

size bakan bir masal ceylanını görmek, kainatın kitabını okuyarak bu güzellik karşısında şükretmek, şükretmek, şükretmek.

Tabiatın zikrine iştirak etmek.

Budur.

Cenab-ı Hakk'ın bize bahsettiği levha budur. Göle ikinci gidişimde henüz kenarına varmadan ta uzaklardan bangır bangır bağırان müzik yayını, buram buram tüten kebab, sucuk kokularını, her yandan hücum eden motor seslerini duyuyorum.

Göle vardığımda ne göreyim.

Aman Allahım.

Sizde hiç vicdan, merhamet, şefkat, güzellik hissi kalmamış mı?

Bu ne vahşet.

Göl çepeçevre binalarla kuşatılmış. Oteller, moteller, pansiyonlar, lokantalar, çadır altı kebabçılar, seyyar satıcılar, ellerinde fotoğraf makinaları bir o yana bir bu yana koşturan bir kalabalık.

Yerlerde ve göl yüzeyinde mısır koçanları, pet şişeler, sigara kutuları, hatta

çocuk bezleri.

Kuşlar kaçmış.

Ağaçlar küsmüş.

Balıklar kaybolmuş.

Göl içine akıttığı gözyaşları ile bulanmış, dibi gözüküyor.

Adım başına bir tabelâ: Göle girmek tehlikeli ve yasaktır. Göle çerçöp atmayınız. Gölde balık tutmak yasaktır.

Gölün etrafını beton bir duvarla çevirmiş onu bir havuz haline sokmuşlar. Havuzun etrafında oturacak sıralar, çay bahçeleri, çekirdek çitlayanlar.

Çimlen kurumuş, sökülmiş, yerine

parke taşlar döşenmiş. Turist otobüsleri bir köşede park etmek için birbirleriyle dalaşıyor.

Bir yanda köylü pazarı kurulmuş, ta aşağı köylerden gelen kadınlar peynir, tereyağ, bal, erişte, tarhana, kuşburnu, yaban mersini, salça, fasulye, mısır, etaminlere kabaca orlonla işlenmiş masa örtüleri, peşkirler, ahşap kaşıklar oklavalar, naylon leğenler, terlikler, şapkalar, hasır sepetler vesaire satıyor.

Bir adam kasası dükkana çevrilmiş koca kamyonu dayamış, züccaciye, makina halısı, seccade, namaz başörtüsü, Arap turistler için entariler, iç çamaşırı, havlular, mutfak eşyası, ucuz porselen vesaire satıyor.

Her turist kafilesinin ardısına, yanısına koşturan ipek taklidi seccadeler, parfümler, tahta oyuncaklar satmaya çalışan yapışkan ayakçılar.

Gölde yüzen kayıklar, su bisikletleri.

Daha bir kenarda ağaç altlarında mangal keyfi yapanlar, hamaklarda yatanlar, ikide bir göle kaçmasına rağmen top oynayanlar.

Uyanık bir girişimci epeyce arazi çevirerek yukardan gelen suyun yarısını zaptedip kurduğu alabalık çiftliğinde turistlere çiftlik balığını doğal balık diye kakalıyor.

Dilim tutuldu.

Söz bitti.

Bu memlekette el değmemiş bir köşe kalmayacak mı? Turizm uğruna bu bakir köşeler yağmalanacak mı?

Turizm bu topraklar üzerinden bir Moğol ordusu gibi çimen-çiçek tanımadan her şeyi ezip geçecek mi?

Bilmem çok para bırakıyormuş.

Para mı?

Bir yanda köylü pazarı kurulmuş, ta aşağı köylerden gelen kadınlar peynir, tereyağ, bal, erişte, tarhana, kuşburnu, yaban mersini, salça, fasulye, mısır, etaminlere kabaca orlonla işlenmiş masa örtüleri, peşkirler, ahşap kaşıklar oklavalar, naylon leğenler, terlikler, şapkalar, hasır sepetler vesaire satıyor.

Samsun Basın Tarihinde Kalem Kavgaları

Samsun'da Hilâl ve Haber Gazeteleri Örneği (1924)

Doç. Dr. Önder DUMAN

Haberleşme eylemi insanlık tarihi boyunca birçok aşamalardan geçmiş, uygarlığın gelişimine paralel bir gelişme göstererek önce basını, sonra da teknik, ekonomik, sosyal ve kültürel olanaklardan yararlanarak, çağdaş basını oluşturmuştur.

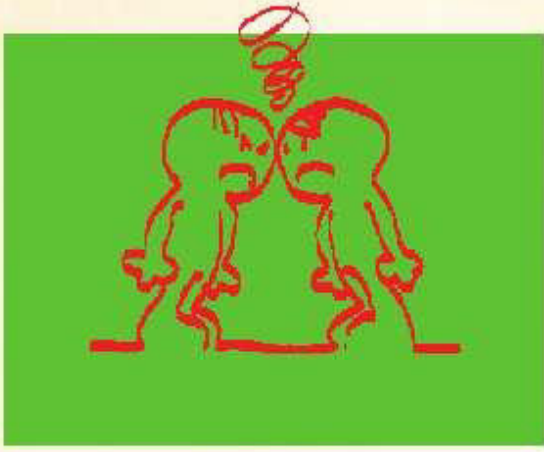

İnsanoğlu daima dünyada bitenleri öğrenmek, kendi çevresinde gelişen olaylar üzerinde düşünmek ve düşündüklerini de başkalarına iletme ihtiyacını hissetmiştir. Bu ihtiyaç haberleşme eylemini ortaya çıkarmıştır. Haberleşme eylemi insanlık tarihi boyunca birçok aşamalardan geçmiş, uygarlığın gelişimine paralel bir gelişme göstererek önce basını, sonra da teknik, ekonomik, sosyal ve kültürel olanaklardan yararlanarak, çağdaş basını oluşturmuştur.

Günümüz demokrasilerinin vazgeçilmez unsurlarından biri olan, yasama, yürütme ve yargıdan

sonra "dördüncü güç" olarak kabul edilen basın, gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yayın türlerinin genel adıdır

Osmanlı Devleti'nde 16. yüzyılda gayri müslimlerce ve 18. yüzyılın ilk yarısında Müslümanlarca matbaanın kullanılmaya başlanmış olmasına rağmen, gazete türündeki ilk basın ürünü, 1795'te İstanbul'daki Fransız elçiliği tarafından çıkarılan Bulletin des Nouvelles'dir. 1831'de bir Fransız gazetesi örnek alınarak çıkarılan Takvim-i Vekâyi ise, Türkçe basının ilk örneğidir. Devlet eliyle çıkarılan ve resmî hüviyetteki bu ilk örneği, 1841'de William Churc-

hill tarafından çıkarılan Ceride-i Havadis takip etti. Osmanlı vatandaşlarının kendi girişimleriyle yayımladıkları ilk Türkçe gazete olan Tercüman-ı Ahvâl'in 1860'da neşri ve hemen ertesi yıl Tasvir-i Efkâr'ın yayımı Türk basın tarihi açısından bir dönüm noktası oldu. Nitekim bundan sonra Türkçe gazetelerin sayıları hızla artarak İstanbul'da "Bab-ı Ali Basını" adı verilen bir olgu meydana geldi.

Anadolu'da basının ortaya çıkışı ise 1864 tarihli vilâyet nizamnamesinin yürürlüğe girmesi neticesinde, her vilayet merkezinde bir matbaanın açılması kararı ile mümkün oldu. Nitekim bu tarihten itibaren vilayet matbaaları salname ve telif eserlerin yanı sıra vilayet gazeteleri de basmaya başladılar. Böylelikle vilayet gazeteleri bir anlamda yerel basının (Anadolu basınının) öncüleri oldular.

Samsun'da vilayet matbaası ilk olarak 1887'de Hüseyin Avni Bey tarafından faaliyete geçirilmiş olmakla birlikte, bu tarihlerde Samsun'da vilayet gazetesi çıkarıldığına dair bir bilgiye sahip değiliz. Bununla birlikte Samsun'da yayımlandığı bilinen ilk gazete II. Meşrutiyet'in hemen ertesinde, 15 Ağustos 1908'de Avni-zâde Cemil Bey tarafından çıkarılan Aks-ı Sadâ Anadolu Sesleri'dir.

Bundan başka tespit edebildiğimiz kadarıyla 1908-1925 yılları arasında Samsun, Bafra ve Çarşamba'da yayımlanan gazete ve mecmua sayısı 33'dür. Bu sayısal çokluktan da anlaşılacağı üzere II. Meşrutiyet, Milli Mücadele ve onu takip eden Cumhuriyet'in ilk yıllarında Samsun'da

oldukça canlı bir basın hayatı mevcuttur. Bu canlı basın hayatı içinde hiç şüphesiz gazeteler ve yazarlar arasında kalem kavgaları da yaşanmıştır. İşte aşağıda Cumhuriyetin daha birinci yılında Haber ve Samsun'da Hilal gazeteleri arasındaki bir kalem kavgasına temas edilecektir.

Kavganın taraflarından Samsun'da Hilâl, 12 Temmuz 1920 tarihinde yayın hayatına başlayan siyasî, iktisadî ve ilmî nitelikli bir gazeteydi. Gazetenin imtiyaz sahibi Bafıralı Mehmet Tayyar Bey, aynı zamanda 1924 yılında Samsun Vilâyet Meclisi İdare Azalığı görevini de yürütmekteydi. Buna karşılık 4 Ekim 1923 tarihinde yayın hayatına başlayan Haber gazetesi yine yerel nitelikli bir yayın organı olup, imtiyaz sahibi ve mes'ûl müdürü Muslihizade Emin Refik Bey'di. 21 Ekim 1923 tarihinden itibaren başyazar Aziz Samih Bey mes'ûl müdürlük görevini de yürütmeye başlamıştır.

Hilâl gazetesinin sadece birkaç nüshası günümüze intikal edebilmiş ve bu nüshaların da kalem kavgasının yaşandığı dönem dışında olması nedeniyle kavga, Haber'e yansıyan biçimi ile tasvir edilmeye çalışılacaktır.

Haber'deki yazılardan anladığımız kadarıyla iki gazete arasın-

Samsun'da vilayet matbaası ilk olarak 1887'de Hüseyin Avni Bey tarafından faaliyete geçirilmiş olmakla birlikte, bu tarihlerde Samsun'da vilayet gazetesi çıkarıldığına dair bir bilgiye sahip değiliz. Bununla birlikte Samsun'da yayımlandığı bilinen ilk gazete II. Meşrutiyet'in hemen ertesinde, 15 Ağustos 1908'de Avni-zâde Cemil Bey tarafından çıkarılan Aks-ı Sadâ Anadolu Sesleri'dir.

tişar eden nüshasında gazetemizi mevzu bahis ederken laf olsun diye gaflar yumurtladığı ve saha-i nezâhet ve nezaketten bir gazeteci lisânına yakışmayacak surette uzaklaştığını görmekte müteessir olduk. Eğer gazete çıkarmaktan maksad, rastgele küfr etmek ve herkesle bilâ-sebep didişmekse Tayyar Bey'e şunu fısıldıyoruz ki biz "Argo"

ber ise bu suçlamaya şu şekilde cevap veriyordu: "Eğer gazetecilik körü körüne ve bilâ-teemmül her şeyi tenkid etmek demekse zararı yok, yarından itibaren bir hedef-i mahîle doğru çala kalem yürüyelim, bağıralım, çağıralım, küfredelim..." Hilâl'in "memlekette asayiş yok, sokaklarda sabahlara kadar Samsun halkı gırtlak gırtlığa boğuşuyor" şeklindeki ifadeleri, Haber tarafından mübalağalı ve çirkin olarak nitelendirilmekteydi. Haber'e göre bu durum, zaten kısıtlı imkânlarla görevini ifa etmeye çalışan polis ve jandarma teşkilatını zedelemekte, Samsun şehrinin ticarî ve iktisadî hayatına darbe indirmekteydi.

İki gazete arasında çekişme ile ilgili son haber 3 Ekim 1924 tarihine aittir. Buradaki haber "Bir kabadayılığın içyüzü, Tayyar Bey Rum kaçakçılığı yaparken yakalandı" başlığı ile verilmiştir. Haber'e göre Tayyar Bey mübadele sözleşmesine tabi Terzi Despina ve Anasi Praşkovi(?) adlı iki Rum kadını iki yüz lira mukabilinde sahte nüfus tezkireleri ile Samsun'dan İstanbul'a kaçırırken yakalanmıştır. Haber bu olay ile, Hilâl'in ilk nüshalarında Polis Müdüriyetine yöneltilen, "İskeleden geçen yolcuların nüfus tezkireleri niçin kontrol ediliyor?" sorusu arasında ilgi kurarak; adı geçen gazetenin "belde-i asayiş" konusunda yayınlarını halkın yorumuna bırakmaktaydı. Haber söz konusu tartışmayı şu cümlelerle sonlandırmaktaydı: "Zavallı Mehmet Tayyar Bey, zavallı Hilâl sahib-i imtiyazı ve Meclis-i Vilayet Azası!"

da Eylül 1924 tarihi itibarıyla bir tartışma ve çekişme ortamı oluşmaya başlamıştır. Bu hususta Haber'de çıkan ilk yazı şöyledir:

"Ay tutulduğu gecenin gündüzünde birdenbire doğan "Hilâl" daha ikinci haftasında hakikât güneşi ile mücadele ve mübârezeye başlamak istedi. Bir gazetenin bazen tenkid sütûnlarıyla doldurulmasını ve her fikre açık ve serbest bulundurulmasını can ve dilden temenni edenlerdeniz. Nitekim şimdiye kadar bilâ-fütûr ve bilâ-fasıla çizdiği program üzerinde yürüyen "Haber" de, sütûnlarını her zaman efkâr-ı umûmiye açmış ve çirkin, şahsî hareketlere hiçbir zaman -kendi ağzıyla- yanaşmamıştır. Hilâl gazetesinin bilmez bir saik ile geçen hafta in-

lisanını kendisinden çok bilenlerdeniz, fakat bütün şahsî ve hususî vak'ayı gazete sütûnlarına aksettirmek ve halka okutturmak elimizden gelmez."

Haber'i bu satırları yazmaya sevk eden sebebi bilemiyorsak da, ilerleyen günlerde iki gazete arasındaki çekişme ve söz yarışının Samsun'un asayışı ile ilgili haberlerin kamuoyuna aksettirilme biçimi üzerinde yoğunlaştığını görüyoruz. Hilâl, "belde-i asayiş" bahsinde Haber'in emniyet teşkilatını yeterince tenkit etmediğini, dolayısıyla bu tutumun kentte asayişsizliğe çanak tuttuğunu belirtmekteydi. Diğer bir ifadeyle Haber'i, habercilik yapmamakla suçlamaktaydı. Ha-

Candal

Restaurants & Atlı Spor Tesisleri

eşsiz bir ortam...

Açık Büfe Kahvaltı - Binicilik - Kır Düğünü ...

Adres: Köprübaşı Mah. Tekkeköy / SAMSUN Rez.: 0362 264 82 88

TEKKEKÖY BELEDİYESİ TARİHİ KENTLER BİRLİĞİ ÜYESİ OLDU

Akasyamhaber

*Tekkeköy Belediyesi
adaylık için başvuru
yaptı. 60'ın üzerindeki
belediye içinde
başvurusu kabul
edilen 5 belediyeden
birisini Tekkeköy
Belediyesi oldu.*

Tarihi Kentler Birliği Anadolu buluşması, Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası Kongre ve Fuar Merkezi'nde Samsun Büyükşehir Belediyesi ve Tarihi Kentler Birliği Başkanı (TKB) Yusuf Ziya Yılmaz'ın başkanlığında yapıldı. Tekkeköy Belediyesi de Tarihi Kentler Birliği'ne üye olmak için toplantıda yer aldı. Tekkeköy Belediyesi'ni Kültür Müdürü ve Kent Konseyi Genel Sekreteri Şeref Aydın temsil etti. Tekkeköy Belediyesi adaylık için başvuru yaptı. 60'ın üzerindeki belediye içinde başvurusu kabul edilen 5 belediyeden birisi Tekkeköy Belediyesi oldu. Tarihi Kentler Birliği Ana-

dolu Buluşması'ndaki ekip ayrıca Çanakkale'nin tarihi mekanlarını da gezdi.

"Çanakkale Destanı'nın 100. yılı nedeniyle anlamlı bir yılda, anlamlı bir kentte Çanakkale 'de gerçekleştirilen ve üç gün süren Tarihi Kentler Birliği Anadolu Buluşması'nda üyeliğimizin kabul edilmesinin haklı sevincini yaşıyoruz" diyen Tekkeköy Belediye Başkanı Hasan Togar, "Bu üyelik, ilçemiz, bölgemiz ve ülkemiz için çok önemli bir gelişmedir. Tekkeköy'ü tarihin doğduğu kent olarak markalaştırırken tarih kenti olduğumuzu ifade ediyorduk. Şimdi tescillenmiş olarak saya-

çağımız büyük bir organizasyonun bir parçası olduk. İlçemizin tarihi insanlık tarihi kadar eskiye dayanıyor. MÖ. 10000 ila 60000 yılları arasında Karadeniz'deki ilk insanların yaşamış olduğu ilçemiz bu birliktelikle birlikte daha geniş kitlelerde ve alanlarda telaffuz edilecek. Çocuklarımıza ve gelecek kuşaklara miras olarak düşündüğümüz kültürel, doğal ve tarihi değerlerimizi koruyarak, tanıtarak turizm potansiyeli yaratarak geleceğe taşımak gibi bir misyonumuz var. Tekkeköy'ün dünyaya açılan en önemli penceresi, var olan tarihi mekan ve dokularımızdır. Bu sorumluluğumuzun bilincinde olarak daha çok çaba harcayarak ilçemizi dünyaya tanıtacağız" dedi.

TEKKEKÖY BELEDİYESİ YENİ LOGOSUNU TANITTI

Tekkeköy Belediyesi, yeni logosunu düzenlediği basın toplantısı

ile tanıttı.

Tekkeköy Belediye Başkanı Hasan Togar, 6 aylık bir sürede hazırlanan ilçenin yeni logosunu tanıtmak için Sevgi Tekkesi'nde basın toplantısı düzenledi. 6 ay gibi süre yeni logo için çalışma yürüttüklerini belirten Başkan Hasan Togar, "Göreve geledi yaklaşık 18 ay gibi bir süre oldu. Tekkeköy ilçesinde ciddi bir değişim yaşanıyor. Bunun en önemli ayaklarından biriside kurumsal kimlik çalışmamız. Bizim bu kapsamda en önemli gördüğümüz uygulamalardan biri 21. yüzyılda değişen belediyeleri ve kurumları ifade eden logo çalışması. Bizler değiştirmeyi planladığımız Tekkeköy'ün logosunun da bu konuda çok önemli bir parçası olduğunu düşündük ve meclis üyesi arkadaşlarımızla birlikte 6 ay süren logo çalışmalarının sonucunu geçen hafta tamamladık. Bu

logo arkadaşlarımızın tamamının beğendiği, inşallah halkımızın da beğeneceği bir logo olur. Türkiye'nin her yerinde bu logoyu gören herkes, belli bir süre sonra bunun Samsun'un Tekkeköy ilçesinin logosu olduğunu bileceğine inanıyoruz" dedi.

15 LOGO ARASINDAN SEÇİLDİ

15 ayrı logo arasından en çok bu logoyu beğendiklerini belirten Başkan Togar, "Bu logo için çok önemli firmalardan destek aldık. Bizler için hazırlanmış 15 adet logodan bu logoyu beğendik. 21.

yüzyılda şehirlerde, kentlerde bir takım değerli temsil eden renkler bu logoda bulunuyor. Büyükşehir Belediyesi'nin de artık bu ilçenin tamamına vakıf bir hafızası oluştu. Büyükşehir Belediye Başkanımız ve arkadaşlarına, ilçemizin her sokağını gezdirerek buranın tarihi değerlerini onlarla paylaşıp, sahiplenmelerini sağladık. Tekkeköy Mağaraları'nı da bir açık hava arkeoloji müzesine haline getirme planlarımız var. Böylece bölgemizi daha tanınır hale getireceğiz. Bunu da Büyükşehir Belediyemizin destekleri ile yapmaya çalışacağız. Tekkeköy'ün tanıtılması esasında hazırladığımız logonun da ilçemize katkı sağlayacağını düşünüyorum" diye konuştu.

15 taslak arasından seçilen yeni logoda 'T' harfinin üzerine şehrin 15 değerini simgeleyen 15 farklı renk bulunuyor.

ÖZTÜRK

EMLAK OFİSİ

Gayrimenkul almak, satmak veya kiralamak isteyenler,

Zamanınızı boşa harcamadan ve yorulmadan

Güvenilir ve kaliteli hizmet için buradayız.

Sezai ÖZTÜRK

Cumhuriyet Mah. Kandilli Cad.

No: 44/A Atakum / SAMSUN

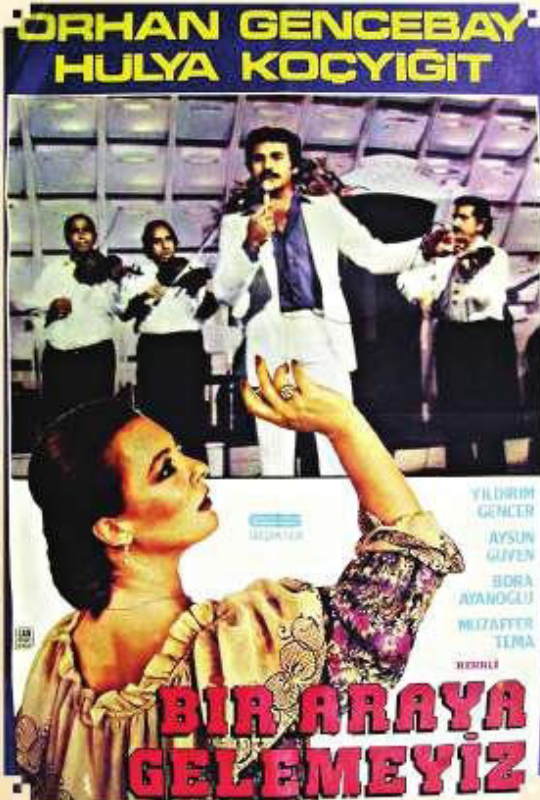
Tel: 0362 999 19 09

Gsm: 0533 929 32 55

Orhan Gencebay'ın Samsun'da Çektiği Film **Bir Araya Gelemeyiz**

Akasyamhaber

Başrollerini Orhan Gencebay ve Hülya Koçyiğit'in paylaştığı Bir Araya Gelemeyiz filminin büyük bir kısmının çekimleri Samsun'da yapıldı..

1975 yılında yapımcılığını Selim Soydan'ın üstlendiği, müziklerini ise Orhan Gencebay'ın yaptığı " Bir Araya Gelemeyiz" filminin Samsun sahneleri izleyenleri duygulandırıyor..

Senaryosunu Orhan Aksoy'un yazdığı Bir Araya Gelemeyiz filminin konusu

ise şöyle;

Filmde Orhan Gencebay kendi ismiyle oynamıştır. Samsunlu Orhan adıyla tanınır ve İstanbul'da haksız yere hapse düşmüştür.

Hapisten çıkınca Hülya Koçyiğit (Fusun Atakan) ile tanışır ve O'nu doğduğu yere Samsun'a götürür.

Başrollerini Orhan Gencebay ve Hülya Koçyiğit'in paylaştığı Bir Araya Gelemeyiz filminin Samsun sahnelerini şu lingten izleyebilirsiniz.

<https://www.youtube.com/watch?v=OsdXJpBRdQo>

SAMSUN KAZAN SANAYİİ

Kazanlarımız

Tam Silindirik Kat Yakıtlı
Üç Geçişli Buhar Kazanı

Çift Cidarlı (Gömlüklü) Sıcak Su
Hazırlayıcısı (Boyer)

Sıvı Yakıtlı Sıcak Su Üretici Çelik
Kazan

Yarım Silindirik Kat Yakıtlı
Üç Geçişli Çelik Buhar Kazanı

Tam Silindirik Üç Geçişli
Sıvı Yakıtlı Buhar Kazanı

Tek Cidarlı (Serpantinli)
Sıcak Su Hazırlayıcısı (Boyer)

Kat Yakıtlı Prizmatik Tip
Sıcak Su Kazanı

Isıtcılı Yakıt Tankı

Yeraltı Petrol Tankı

Kat Yakıtlı Kızgın Yağ Kazanı

Doğalgaz Yakıtlı Sıcak Su Üretici
Çelik Kazan

Tam Silindirik Kat Yakıtlı
Sıcak Su Üretici Çelik Kazan

Yarım Silindirik Kat Yakıtlı
Sıcak Su Üretici Çelik Kazan

Kat Yakıtlı Kat Kaloriferi

Fabrika: Organize Sanayi Bölgesi Kızılırmak caddesi No: 5 Kullukent/SAMSUN

Tel: +90 362 266 91 10 - 266 74 89 Faks: 266 74 91

Merkez: Zafer mh. Divitçioğlu cd. No: 20 SAMSUN

Tel: +90 362 234 16 70 - 233 80 64 Faks: +90 233 51 99

www.samsunkazan.com.tr / info@samsunkazan.com.tr

Mecidiye Caddesi

BİR ZAMANLAR MAZİYE BAK NE KADAR ŞENDİK

Savaş DİZDAR / Samsun Yerel Tarih Grubu Üyesi

*Zaten benim de
"derya içre olup,
deryayı bilmeyen
mahilere"
söylenecek
kelamım yok.*

Biliyorum bu başlıktan burnuna naftalin kokusu gelenler, "Eskiye rağbet olsaydı, bit pazarına nur yağardı" söylemine rağbet edenler yazıyı okuma zahmetine girmeyeceklerdir. Zaten benim de "derya içre olup, deryayı bilmeyen mahilere" söylenecek kelamım yok.

Memur babanın Samsun'a atanması ile başlayan, dönem olarak 1964-1970 yılları arası altı yılı, ana eksen olarak ta Şevketiye Caddesinin, Çiftlikten yukarı olan bölümünü (o yıllarda daha çok Rasathane diye bilinirdi) esas tuttuğumuz bu anı yazısı ile şöyle bir geçmişe yolculuğa ne dersiniz?

Şevketiye Caddesi 77 kapı numaralı, iki katlı tuğla, üstü teras, arkası bahçeli evin yeni kiracısıydık. Alt katta Demiryollarından emekli ev sahibimiz Abdullah amca ve karısı (bir Köroğlu, bir Ayvaz) yaşıyorlardı. Değil bizim sokak, neredeyse Samsun'un tamamı bir iki katlı büyük ya da küçük genellikle bahçe içinde evlerden ibaretti. Üç dört katlı evler için apartman deyimi kullanılırdı ve onların sayısı da iki elin parmaklarını geçmezdi. Sayılarının azlığı yüzünden sanırım, adres tarif ederken nirengi addedilirdi dersem sakın şaşırmayın. Bunlardan Rontgen, Şişik ve Kefeli apartmanlarını şu anda bile

hatırlıyorum. Bizim oturduğumuz ev, nasıl bugüne kalmışsa kalmış soluk yeşil badanası, camları kırık pencereleri, sessiz, soluksuz ve de metruk (terkedilmiş) bir vaziyette, Çin seddine dönmüş bitişik nizam apartmanların arasında öylece, insanın yüreğini acıtan bir hüznülle duruyor.

Hadi yine dönelim 60'lı yıllara. "Komşuda pişer ,bize de düşer" deyiminin, "Komşu hakkı, Tanrı hakkıdır", "Komşu iti, komşuya ürümez", "Komşu, komşunun külüne muhtaçtır" gibi atasözlerinin gerçek anlamlarını koruduğu, sokakların, mahallelerin aidiyet duygusuyla yaşandığı eski günlere. Kapı komşumuz İlyas ağbi taksiciydi. Meydanda Tekel Baş Müdürlüğünün önünde 5-6 taksilik durakta (herhalde tek taksî durağıydı Samsun'un) 56 beyaz Chevrolet arabası, davudi sesi ve akşamcılığı ile hatırlıyorum onu. Karşı komşumuz Çarşamba'lı gürcü Hasan efendi Samsun'un hatırı sayılır manifaturacılarındandı. Sokağın asıl ünü Falcı Sakine Hanım'dan geliyordu

bana sorarsanız. Sakine hanıma fal baktırmak için ilçelerden, komşu hatta uzak illerden bile gelenler oluyordu. Sabahın köründen, akşamın karanlığına evinin önünde bekleyenleri görürdük.Sakine hanımın herkesin falına bakmadığı kapısından çevrilenler olduğunu da duyardık. Oğullarından birisi de galip ağabey idi.meşhur ıslığı ile eve geldiğini haber verirdi. çok şık giyinir..Samsun'da moda ondan takip edilir durumu vardı..o zamanın meşhur havi gömlekleri bol paça dar pantolonlar ilk önce o giyerdi.Demirspor'un en ünlü olduğu zamanların kadrosunda yer alırdı.

İnsan manzaraları ile devam edelim. Bitirim Sadık. Onu nerede, nasıl, ne zaman tanıdım hatırımda değil. Racon biliyor olmalıydı aldığı lakaba bakılırsa. Sokağın üst tarafında bir yerlerde oturuyordu herhalde. Bizim evin önünden geçerken duraklar, ben evdeysem mutlaka birkaç dakikalık hal hatır sormadan geçmezdi. Tuhaf olan bu kısa söyleşi sırasında o bildik bitirim tavırlardan uzaklaşır, nedenini bilmediğim bir saygı, edep içinde, efendiden genç bir adam ağırlığı ile hürmetlerini sunardı.

Sarı vardı bir de. Bu saf genç mahallenin genç kızlarının isteğini asla reddetmez, beste, güfte, makam, usül hak getire o detone sesi ile günün moda şarkılarından küçük bir konser verirdi sokağımızda.

Sokağın şenlendiği ay Temmuz'du. Her yıl Temmuz ayında açılan fuarın en sadık ziyaretçileri bizim sokağın yukarısından dılar. Yani çingene mahallesinden. O zaman-

*Hadi yine dönelim
60'lı yıllara.
"Komşuda pişer
,bize de düşer"
deyiminin,
"Komşu hakkı,
Tanrı hakkıdır",
"Komşu iti,
komşuya
ürümez", "Komşu,
komşunun külüne
muhtaçtır" gibi
atasözlerinin
gerçek anlamlarını
koruduğu,
sokakların,
mahallelerin
aidiyet
duygusuyla
yaşandığı eski
günlere. Kapı
komşumuz İlyas
ağbi taksiciydi.*

lar Roman denmezdi onlar için. Onlar da Romanlığı bilmezlerdi zaten. Temmuz boyunca her gün akşam üstleri Çingen mahallesinin o umursamaz görünümlü insanları şarkıları, her daim güller yüzleri ve sonsuz coşkuları ile sokaktan aşağı ırmak olur akarlardı.

Cin Peri ve Deli Metinle devam edelim insan manzaralarına. Cin peri kimilerine göre meczup, kimilerine göre kahindi yani falınıza bakar geleceğinizi okurdu. Hızlı hızlı konuşur, söyledikleri pek anlaşılmazdı. Ancak genellikle umutlu bir gelecek vaat eder, falına baktığı insanı rahatlatırdı. Günümüz deyişi ile bir tür terapiydi yaptığı. Deli Metin kadın kılığında kapı kapı dolaşıp dilenen bir garip ademdi. Topukları kırılmış eski kadın ayakkabıları, düşük naylon çorapları, üstünden dökülen eski mantosu ve genellikle birkaç günlük sakalını doğru dürüst örtmeyen eşarbtı, ille de dilenirken "olsa verirdiniz, değil mi" lafı ile (hiç dilenden düşürmediği bu laf acaba dilendiği kişiyi yüceltici mi, yoksa bağışlayıcı mı bir etki yapardı?) Deli Metin renkli bir kişilikti benim için.

Mahalleye adını veren Rasathaneye gelince, sokağın üst başında, büyük bir bahçe için-

de resmi bir kurumdu. Bugünün Meteoroloji Müdürlüğü yani. Haftada bir gün balon uçururlardı hava durumu tahminleri için. Mahallenin çocukları için serüven tadındaydı bu balon uçurma işlemi.

Mahalleye gelen seyyar satıcılardan en çok horoz şekeri, elma şekeri satanlar ile renk renk macun şekerlerini maniler söyleyerek satan macuncular ilgi toplardı. Tabii en çok çocuklardan. Benim biri orta, diğeri ilk okulda kardeşlerim, Hasan beyin çocukları Müjgan, Füsün, Ahmet, Salih, komşu Cevat beyin çocukları Kubilay, Kurtuluş, sokağın girişine yakın evlerin çocukları Murat Mallı, kardeşleri ve

adını bilmediğim bir sürü çocuk, kendilerine en yakışanı yaparlar, sokağı yani en doğal oyun alanlarını yaşar, yaşatırlardı. Kışın kar yağdığında çocuklar yokuşun başından Çiftlik Caddesine kadar kayarak inerlerdi.

Sokaktan Çiftlik Caddesine çıkalım artık. Çiftlik Caddesi dediğin daha çok meskun mahal o yıllarda. Yani oturma alanı. Tektük işyerlerinden birisi bizim de alışveriş yaptığımız Yağma Bakkaliyesi. Hani veresiye mal verilip, ay başlarında hesap kapatılan perakende olarak pirinç, fasulye, şeker, yağ, içki, sabun gibi şeylerin satıldığı yer. Çiftlik Caddesi üzerinde çifte kahveler de bilinen yerlerdendi. Goodmorning tailor (yabancı isim taşıyan işyeri o kadar azdı ki, belleğime kazınmış kalmış) gençlere günün modasına uygun ceket, pantolon dikerdi. Alışveriş ve ticaret merkezi Mecidiye Caddesiydi. Aynı zamanda bir aşağı bir yukarı bitmek bilmeyen turların atıldığı, piyasa bölgesi.

Sümer, Yıldız, Renkli ve Zafer Sinemaları (son ikisi çoktan tarih oldular) bunlara ek olarak yerli gazoz içilerek, kabuklu fıstık, ay çekirdeği yenilerek film seyredildiğiniz yazlık sinemalar da hayaller kurular, esas oğlan alkışlanır, kötü

adam yuhalanır, zamanlı zamansız kopan film makinistin protestolara uğramasına sebep olurdu. Kapalı sinemalarda yerler duhuliye, kulüp, lüks diye ayrılır, bilet ücretleri de farklı olurdu. Oda Tiyatrosu, Halk Eğitim Müdürlüğü salonları tiyatro severlerin buluşma adresleriydi. Özellikle Temmuz'da fuar, Demirspor Lokali, Karayolları Kampı (yüzme havuzu da vardı), DSİ kampı, matasyon diye bilinen mesire yeri Samsunluların diğer eğlenme mekanlarıydı. Yaz turnelerinde fuar açık tiyatrosu ağırlandı; tiyatro oyuncularını hatırlamışken ekleyelim.

O yıllarda mektuplar yazardık. Aşk mektupları, asker mektupları, mapus mektupları, talebe mektupları. Telgraflar çekerdik ELT, normal, acele, yıldırım. Acımızı, sevincimizi paylaşırdık. Telefon etmek için Merkez Postanesine gider, yazdırırdık. Normal, acele, yıldırım. Bağlantı kurulunca kabinlerde bağıra bağıra meramımızı duyurmaya çalışırdık karşıya hat-tın öbür tarafındakine.

Masum aşklar Birtat pastanesinin üst katında limonata ve bir dilim yaş pasta ile, başınıza dikilen sert bakışlı garsonun nezaretinde kaçamak elele dokunmalarla yaşanırdı.

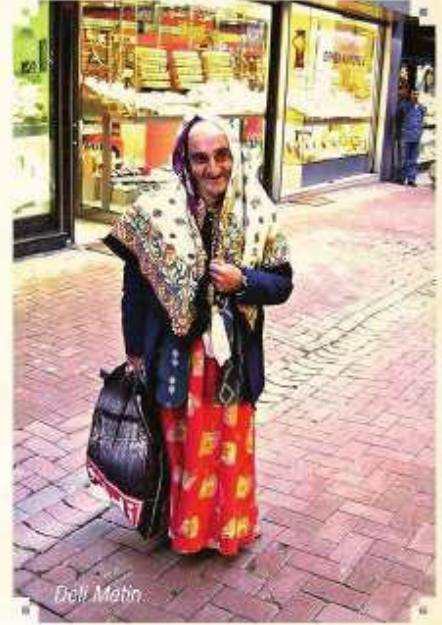
Şehir içi ulaşımda ne belediye, ne de halk otobüsü vardı. Minibüsler, dolmuşlar da yoktu. Yukarıda sözü geçmişti hepsi hepsi 5-6 ticari taksiden ibaretti ulaşım aracı dediğin. Genellikle yürürdü insanlar. Mesafe dediğiniz neydi ki? Haa fayton denilen bir ulaşım aracı da kullanılıyordu. Merak

Bankalar Caddesi

Sakine Aydın (Falcı Sakine)

Deli Motin

Çiftlik Şevketiye Cad.

Cumhuriyet Meydanı

edenler için şu anda fuar alanında, sahil yolunda birkaç tane kalmış fayton denilen motorsuz araçlardan. Yolları düşerse görebilirler. Şehirlerarası kara ulaşımından da iki satır bahsedelim. Scania Vabis marka burunlu otobüslerle Ulusoy, Süzer, Çavuşoğlu, Reisoğlu firmalarının arabaları ile Samsun'dan Ankara'ya 12 saatte ulaşabiliydiniz. Demiryolu ulaşımının yanında, özellikle İstanbul yolculuğunda Karadeniz, Akdeniz, Ordu, Marmara vapurları ile kamara, güverte, hatta anbar (ekonomik gücünüze kalmış) gibi farklı mekanlarda uzun ama keyifli saatler (24 Saatten az olmazdı) yaşayabilirdiniz.

Samsunspor; 19 Mayıs, Fener Gençlik, Akın Spor ve Samsunspor'un birleşmesi ile 1965 yılında kuruluyordu 2.ligde. Eski stadta, toprak sahada oynanan maçlarda kar yağmur demeden Samsunsporla coşuyor, onunla seviniyor, onunla üzülyordu seyircisi. Futbol faslında Samsun Demirsporlu Çolak Sebahattin'den söz etmezsek büyük haksızlık olur. 60 yaşına kadar futbol oynadığı söylenen (oğlu ile birlikte oynadığını biliyorum) Sebahattin serbest vuruşlar ve korner golleri ile dünya çapında bir futbol adamıydı.

O dönem sinemaların yanında, olmazsa olmaz bir alışkanlık radyo

idi. Nezahat Bayram, Muzaffer Akgün, Ahmet Sezgin, Saniye Can, Aliye Akkılıç, Yıldray Çınar, Behiye Aksoy, Müzeyyen Senar, Zeki Müren, Perihan Altındağ seslerini dinlemeye doyamadığımız radyo sanatçılarımız. Yüzylerce isim eklenebilir buradakilere. Sadece müzik, şarkı, türkü değil tabii. Klasik müzikten, caza, "Arkası Yarın" "Mikrofonda Tiyatro" lu tiyatro oyunlarına, naklen maç yayınlarına kadar radyonun hayatımızdaki yerini anlatmak mümkün değil.

Grundig marka bavul büyüklüğünde makaralı ses kayıt cihazları ile hoş bir dönemdi o yıllar.

Rakı ve sigara üretimi inhisarlar (Tekel) idaresindeydi. Filtreli sigara yoktu. Yassı sigara Yenice daha çok memur sigarası diye bilinirdi. Gelincik ve Bahar da bayan sigarası. Kulüp ve Yeni Harman tok içimliydiler. Bafra, Birinci hesaplı olduğu için çok içilenlerdi. Daha hesaplısı aranıyorsa İkinci, hatta Üçüncü bile vardı. Gazi Caddesinin bitiminde genzinizi yakan tütün kokusu ile reji diye anılan sigara fabrikası karşılarıydı sizi. Vardiya çıkışları seyyar satıcıların istilasına uğrardı fabrika önü, arkası çepeçevre.

Rasathane ile başladık nerelere geldik bakarmısınız. Yazdıklarımızın ne geçmişe güzelleme, ne de günümüze sitem gibi bir kastı yok. Yine de hafif tertip geçmişe bir özlem hissettiyseniz, duyarlı bulduysanız yaşıma verin, hoş görün gitsin.

Samsun Fuarı

YASAM PARK

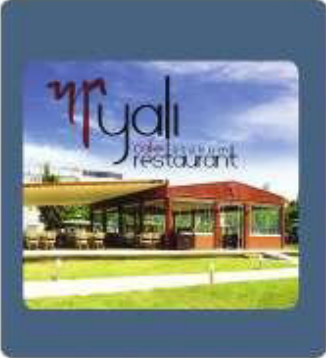
AKVARYUM PARK

HOBİ BAHÇELERİ

KUTLU TAŞ PARKI TESİSİ

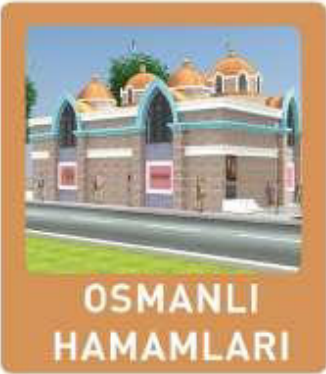
MYALI
cafe restaurant

AÇIK SPOR TESİSLERİ

MAMAMATİK

OSMANLI HAMAMLARI

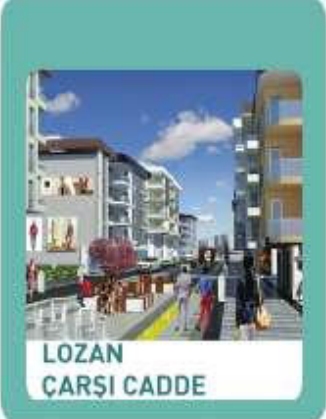

HAYVAN BARINAKLARI

Hayalimizdeki Şehir
Atakum İçin

HER
EVE
BİR
FIDAN

LOZAN CARŞI CADDE

LOZAN PARK

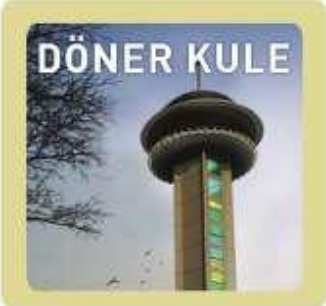
YÖRE KENT

KAMU HASTANESİ

KÖY KONAKLARI

DÖNER KULE

YAŞANABİLİR
BİR ATAKUM

KAPALI SPOR SALONU

ÖĞRENCİ YURTLARI

444
4055

www.atakum.bel.tr

samsunatakumbelediyesi

@atakumbelediye

İshak Taşçı
İSHAK TAŞÇI
Atakum Belediye Başkanı

enir de: Pamph. Marchand de Simits, Constantinople 1020
dort au fait un grand consommation.
Excellent et vendit tout frais & jolichon
Editeur Max Fruchtmann, Constantinople 1020
Phot. A. Gerlach

Simitçiler Derneği Eski Başkanı Tayfur Dumlu'nun Hatıralarında

SAMSUN SİMİDİ ve SEZON SİMİT FIRINI

Mehmet KÖSEOĞLU / Eğitici

19.yüzyılın sonlarında İstanbul'da başlıca simit çeşitleri "yağlı simit", "susamlı simit", "makarnalık simit" ve susamsız Arnavut simididir.

Samsun'da kenar mahallenin fakir çocuklarının ilk ticaret deneyimleri çoğunlukla simit fırınlarında geçer. Alüminyum tepsiyle sabahın ilk ışıklarında simit fırınına giren çocuklar, aldıkları her simidi %100 kârla satmak için sokak aralarında sabah saatlerinde "simitçi" nidalarıyla bağırırlardı. Tekelleşmeyi ilk o zamanlarda öğrenirlerdi. Çünkü mahallenin çıkmaz sokaklarına simit satıcısı olarak girmek yürek isterdi. O bölgeler belirli çocukların satış mintikalarıydı.

Simit, yuvarlak ve ortası delik

halka biçiminde üzerine susam serpilmiş hafif sert dokuda kendine özgü lezzette bir hamur işidir. Simit, Arapça has beyaz un anlamına gelen samîd kelimesinden gelmektedir. Evliya Çelebi seyahatnamesinde "simit" ve "simit nâm çörek" ve "simit halka" olarak bahseder. Sultan tayinatlarında rastlanan simid muhtemelen bugün bilinen gevrek simitten çok, kaliteli undan yapılan ekmekle çörek arası bir hamur işiydi. 19.yüzyılın sonlarında İstanbul'da başlıca simit çeşitleri "yağlı simit", "susamlı simit",

makarnalık simit" ve susamsız Arnavut simididir. 20.yüzyıl başlarında ise en ünlü simitler "Anadolu sarması simidi, susamlı simit, sütlü simit ve makarna simidi ve şerbet simididir.

Samsun'a 19.yüzyılda gelen batılı seyyahlar şehrin genelde beyaz ekmeğini överler. Fakat simit hakkında bilgi vermezler. Osmanlı'nın son yüzyılında Samsun; ekmeğiyle marka değer taşırken, günümüzde Türkiye Patent Enstitüsü'nün coğrafi işaretlerinden birisi Samsun simidi olmuştur.

TAYFUR DURLU KİMDİR?

1944 yılı Samsun doğumludur. Liseyi Samsun 19 Mayıs Lisesi'nde tamamlamıştır. Askerlik dönüşü Samsun'da Fiskobirlik'te memur olarak çalışmaya başlar. Daha sonra Samsun İller Bankası'nda kamu görevine devam eder.

SEZON SİMİT FIRINI NASIL DOĞDU?

"Dedem Tayfur Durlu, ekmeğin fırını sahibidir. Babam Ali Durlu da ekmeğin fırını işletmecisidir. Çiftlik Mahallesi Şevketiye Caddesi No: 69'daki evimizin giriş katı ekmeğin fırınıydı. 6 yaşında iken ekmeğin fırınında kıymalı için hamur keserdim. 1967 yılında burayı kiraya verdik. Ben de boş zamanlarımda simit fırınına her gün uğrayarak simidin yapılışını gözlemlerdim.1970'de İller Bankası'na memur olarak

girdiğim zaman fırının kiracısı olan Ünyeli Kemal Bey, bana bir gün fırını yıkıp yeniden bir fırın yapalım ve ortak olalım deyince aklıma yattı. Ortak olup fırını yeniden inşa ettik."

SEZON SİMİT FIRINI'NDA DÖNÜM NOKTASI

"1980 yılında okullar açılmasına iki gün kala İller Bankası'ndaki bir teknikerin önerisiyle Namık Kemal Ortaokulu'nun kantinine simit verme görüşmeleri gerçekleşti. O zamanki okulun müdürü, 10 yıldır simit aldığımız bir fırın var. Ben ona da tembih edeceğim. Sen de okulun açılışında simitlerinizi getirin. Hanginiz kaliteliyse ondan alacağım dedi. Okulun ilk günü beğenilen simit, bizimki oldu. Nedeni ise o zaman bizim fırına gelen susam harikaydı. Denk düştü. Ama 20 sene boyunca hiçbir zaman öyle bir susamı ise bulamadık. O zamanlar 7.000 simidin yarısını Namık Kemal Ortaokulu'na veriyorduk."

SİMİTÇİLER DERNEĞİ'NİN SON BAŞKANI

1985-1988 yılları arasında haberim yok iken beni başkan seçmişler. Nedeni ise tahminim belediye ve okullarla iyi iletişimimden kaynaklanmış olabilir. 1988'de mevcut fırıncıların hiçbirisine söz geçiremiyorduk. Simidi kaliteli yapın, ucuza vermeyin, halkı simitten soğutmayın tembihatlarımın hiçbirisi karşılık bulmayınca yönetim kurulunu toplayıp

*Samsun'a
19.yüzyılda gelen
batılı seyyahlar
şehrin genelde
beyaz ekmeğini
överler. Fakat
simit hakkında
bilgi vermezler.
Osmanlı'nın
son yüzyılında
Samsun;
ekmeğiyle marka
değer taşırken,
günümüzde
Türkiye Patent
Enstitüsü'nün
coğrafi
işaretlerinden
birisi Samsun
simidi olmuştur.*

Simitçiler Derneği Eski Başkanı
Tayfur DUMLU

dernek evraklarını Emniyet Müdürlüğü'ne götürüp derneği feshettim.

TAYFUR DUMLU'YA GÖRE SAMSUN SİMİDİ NASIL YAPILIR?

ÜRETİM YÖNTEMİ

Malzemeler: 100 kg un, 1 kg tuz, 1 kg maya, 60 lt. su, 2 kg pekmez, 12 kg susam.

UN: Birinci kalite undan simit olmaz. Simit ikinci kalite undan yapılır. Genelde biz, Havza, Vezirköprü, Çorum ve Amasya yerleşimlerinden un alırdık.

MAYA: Simide uygun maya, çiçek mayasından yapılır. Mevsiminde civar köylüler ormandan topladıkları çiçekleri fırıncılara getirip satarlardı. Çiçekler alınıp kurutulurdu. Belirli akşamlarda bir avuç miktarda kurumuş çiçek fırında yarım teneke suda kaynatılarak bir terazi ke-

fesi ağırlığında un ile ince uzun fiçinin dibine dökülürdü. Fırında kaynamış olan çiçek elek vasıtasıyla fiçiyeye dökülürdü. Uzun bir sopa ile kuvvetli olarak karıştırılırdı. Teknenin bir kenarına ve üzerine un dökülerek bu 7-8 saat mayalanırdı. Bundan bir parça alınıp yoğrulup tekrar çoğaltılırdı. O çoğaltılan mayadan ihtiyaca göre makinede un katılarak yoğrularak simit hamuru haline getirilirdi.

PEKMEZ: Simide üzüm, dut, elma veya armut pekmezi kullanılabilir. En güzeli Zile'nin kahverengi koyu üzüm pekmeziydi. 1988-1989 yıllarında Aydın'dan armut pekmezi ile simit üretmeyi denedik. Fakat cıvık olduğu için bir türlü tutturamadık.

SUSAM: Akdeniz ve Ege bölgelerinden bize gelirdi. Bu su-

samın yanında çiçek mayasıyla yapılan simit mis gibi kokardı.

O zamanlar 50-55 gram ile simit yapılırdı. Ama en kaliteli simit 60 gramdan olurdu.

NASIL YAPILIR:

Farmülasyonda yer alan un, maya, tuz ve su uygun bir yoğurucuda yoğrulur. Farmülasyondan anlaşıldığı şekilde sert ve sıkı bir hamur hazırlanır. Yoğurma işlemi bitince, hamur makinede üzeri kapatılarak mevsimine göre dinlenmeye alınır. (Yazın daha erken olmak kaydıyla 15-20 dakika) Yoğurma işleminden sonra tüm işlemlerin 1,5-2 saat içerisinde bitirilmesi gerekir. Yoğrulmuş ve dinlendirilmiş hamur tezgâh üzerine alınır. Önce bir bıçak yardımıyla uzun ve kalın rulolar halinde kesilir. Hamur el yardımı ile 50-100 cm boyunda,

2,5 cm eninde silindir şeklinde yuvarlanır. Hamur daha sonra simit gramajına göre (50-80 gram) uygun olarak küçük parçalara ayrılır. Beklemeksizin bu parçalara önce rulo şekli verilir. Rulo şekli verilen hamurlar parmak şeklinde fitil yapılarak el yardımıyla halka şeklinde birleştirilerek yuvarlak hâle getirilir.

Yuvarlak şekil verilen hamurlar 60x60 ebadında 100 derece içerisinde 2 kg pekmez kaynayan bakır kazana el yordamıyla oval şekilde bırakılır. İlk başta hamurlar kazanın dibine hareket ederler. Kısa bir süre sonra pekmezli sıvının üzerine çıkarlar. 1-2 dakikalık beklemeden sonra kaynayan pekmezli kazanda haşlanmış hamurlar, delikli bir süzgeç yardımıyla kazandan alınarak süzülmesi için delikli bir iletir kaba bırakılırlar. Hamurlar buradan alınıp susam buluna tezgaha konularak susamlama işlemine geçilir. Burada iyice susama bulanır ve şekli kontrol edilir.

Susamlanan simitler, altında toz ve cam kırıkları bulunan ateş tuğlası ile döşenmiş kara fırında pişirmeye alınırlar. Daha önce kara fırının belirli bir dereceye kadar pelit, meşe, gürgen odunuyla (en iyisi gürgendir). Belirli bir dereceye geldikten sonra tek dal odun atılarak fırın o derecede korunur. Susamlanmış simitler, ısıtılarak hazır hale getirilen taş fırının yüzeyine 3 metre uzunluğundaki gürgen ağacından

Yuvarlak şekil verilen hamurlar 60x60 ebadında 100 derece içerisinde 2 kg pekmez kaynayan bakır kazana el yordamıyla oval şekilde bırakılır. İlk başta hamurlar kazanın dibine hareket ederler. Kısa bir süre sonra pekmezli sıvının üzerine çıkarlar. 1-2 dakikalık beklemeden sonra kaynayan pekmezli kazanda haşlanmış hamurlar, delikli bir süzgeç yardımıyla kazandan alınarak süzülmesi için delikli bir iletir kaba bırakılırlar.

yapılmış 20 cm enindeki küreğe yerleştirilerek fırına dizilir ve pişirmeye bırakılırlar. Simitler fırının tavına göre 8-10 dakikada pişirilerek servise hazır hale gelir. Fırında iyi bir pişirici ustası, simit fırında pişerken, simidin her tarafının pişmesi için kürek yoluyla sağlı sollu çevirme işlemini yürütür.

1970'LERDEN SONRA SAMSUN SİMİDİNDE NELER DEĞİŞTİ?

PEKMEZ ZATEN BİTMİŞTİ ŞEKER PEKMEZİ GELDİ

1970'lerin başında artık simitte kullanılan pekmez bırakılmıştı. Hem pekmez eskisi kadar fazla bulunamıyordu hem de ekonomik olarak simidin fiyatını artırıyordu. Bunun yerine kullanılan şeker pekmezi şu şekilde yapılırdı. 5 kg. şekeri 20 litrelik yağ tenekesine koyulur. Tenekenin altında kuvvetli ateş yakmak suretiyle şeker iyice kapkara olup belirli bir kıvama geldikten sonra bir maşrapa ile su dökülerek katılaştır. Katılaştıktan sonra belirli bir ısıyla şeker erimeye başlar. Eridikten sonra bu simit kazanına belirli ölçüde dökülerek hazırlanmış olur.

MAYA DA DEĞİŞTİ SUSAM DA

Çiçek mayası yerine artık hazır kimyasal mayalar kullanılmaktadır. Susamın kalitesi de aynı kalmadı.

SAMSUN'DA SÜTLÜ SİMİT KAOSU

1986-1987 yıllarında bir simit fırıncısı, simit yapım makinesi getirdi. Bu bir çeşit elektrikle çalışan çelik fırındı. O sırada sütlü simit piyasaya sürüldü. Sütlü simit bir an için çok tutuldu. Samsun'un markası olan simid, ikinci plâna düşmek üzereydi. Ben belediye hoparlöründen bunun simit olmadığını deve hamurundan ibaret oldu-

ğunu duyurdum. Ayrıca el afişleriyle halka durumu izah ettik. Fakat başarılı olmadık. Neticesinde günlerce kafa patlatarak simitlerin üzerine takılan simitin hangi fırına ait olduğunu gösteren halkalı etiketi icad eden kişiyimdir. Etiketle " Gerçek Samsun Simidi" ve içindekiler yazıyordu. Böylelikle Samsun simidini kurtardım.

1990'LAR SEZON SİMİT FIRINI MARKA OLMUŞTU

1990'lu yıllarda Sezon Simit Fırını marka olmuştu. Samsunsporlu eski futbolcu Dobi Hasan fırına gelip Gençlik ve Spor Eski Bakanı Mehmet Ali YILMAZ' için Antalya'ya göndermek amacıyla bir kolide 40-50 adet simit alıp giderdi.

2000'LER SEZON SİMİT FIRINI'NIN SONU

2000'lerde bu işi yapan işletme

sahiplerinin çoğu sigortasız işçi çalıştırıyordu. Benim işçilerin hepsi sigortalıydı. Ayrıca düşük maliyetle işler peşindeydiler. Örneğin bir kazan değişmesi 5 kg şeker, tüp ve su ile olur. Ben

bu kazanı her gün değiştirirken onlar 2-3 günde bir değiştirirdi. Amaç maliyeti düşürmektir. Yanlış işler yapanlarla rekabet edemediğimden dolayı iş yerini kapatmak üzere maliyeye gittiğimde memur evrakları alıp benim yüzüme bakarak " Sezon Simit Fırını kapanıyor mu ya" dedi. Ben de evet sahibi benim dedim kapattım.

SON SÖZ YERİNE

Tayfur Dümlü'nün Samsun simidinin geleceği hakkındaki öngörüsü eski kalite olmamasına rağmen şimdiki kalite bozulmadığı sürece simit, bir Samsun markası olarak devam edecektir. Simit gramajında günümüzde kullanılan 80 gram pişmiş simitten deve hamuru olur diyerek piyasadaki büyük simitleri tasvip etmemektedir. Simidin ideali ona göre 55-60 gramdır.

Mutlu Kadınlar Mutlu Yarınlar

*Hanım Konaklarımız bir bir açılıyor
Halkımıza hayırlı olsun...*

canik
belediyesi

"Türkiye'nin Gözbebeği"

Samsun Merkez Endüstri Meslek Lisesi

Hamdi TOPAL

*Aynı bina içerisinde
1960 - 1969 yılları
arasında Akşam
Tekniker Okulu da
açılarak hizmet vermiş
olup, daha sonra
kapatılmıştır.*

Samsun Merkez Endüstri Meslek Lisesi 1943-1944 öğretim yılında 30 Ağustos İlkokulu binasında açıldı.

İlk açıldığında Tesviye, Demir ve Marangozluk bölümleri vardı.

1945 yılında şimdiki bulunduğu arazinin o zaman ki ismiyle Marif Vekaletine tahsisi yapılmış, inşaata başlanılmış, 1947 yılında atölye binası ve 1950'de dershaneler yapılarak bir müdür, yedi öğretmen, bir hesap memuru ve 200 öğrenci ile öğretime açılmıştır.

1960 - 1969 yılları arasında bün-

yesinde Akşam Tekniker Okulu da öğretim yapmıştır.

Gelişen endüstriye paralel olarak ilimizde de, yeni teknolojik bilgilerle donatılmış meslek dallarına olan ihtiyaç nedeniyle, yeni bölümler ilave olup, şu anda 10 bölüm ile eğitim ve öğretim çalışmalarını sürdürmektedir.

Aynı bina içerisinde 1960 - 1969 yılları arasında Akşam Tekniker Okulu da açılarak hizmet vermiş olup, daha sonra kapatılmıştır.

1964 yılında Motor Bölümü açılarak, şu anda C Blok'un bulunduğu yerde tek katlı bir binada

1971 yılına kadar öğretim yaptıktan sonra şimdiki binasına taşınmıştır.

1971 yılına gelindiğinde A Blok bitirilmiş aynı yıl Elektrik Bölümü ve Teknik Lise açılarak Makine Bölümü ile hizmete girmiştir.

Yapımı biten B Blok binasına 1974- 1975 yılında Elektrik Bölümü nakledilmiştir. Yeni açılan Makine Ressamlığı Bölümü ve resimhane hizmete girmiştir. Aynı yıl Makine Model Bölümü,

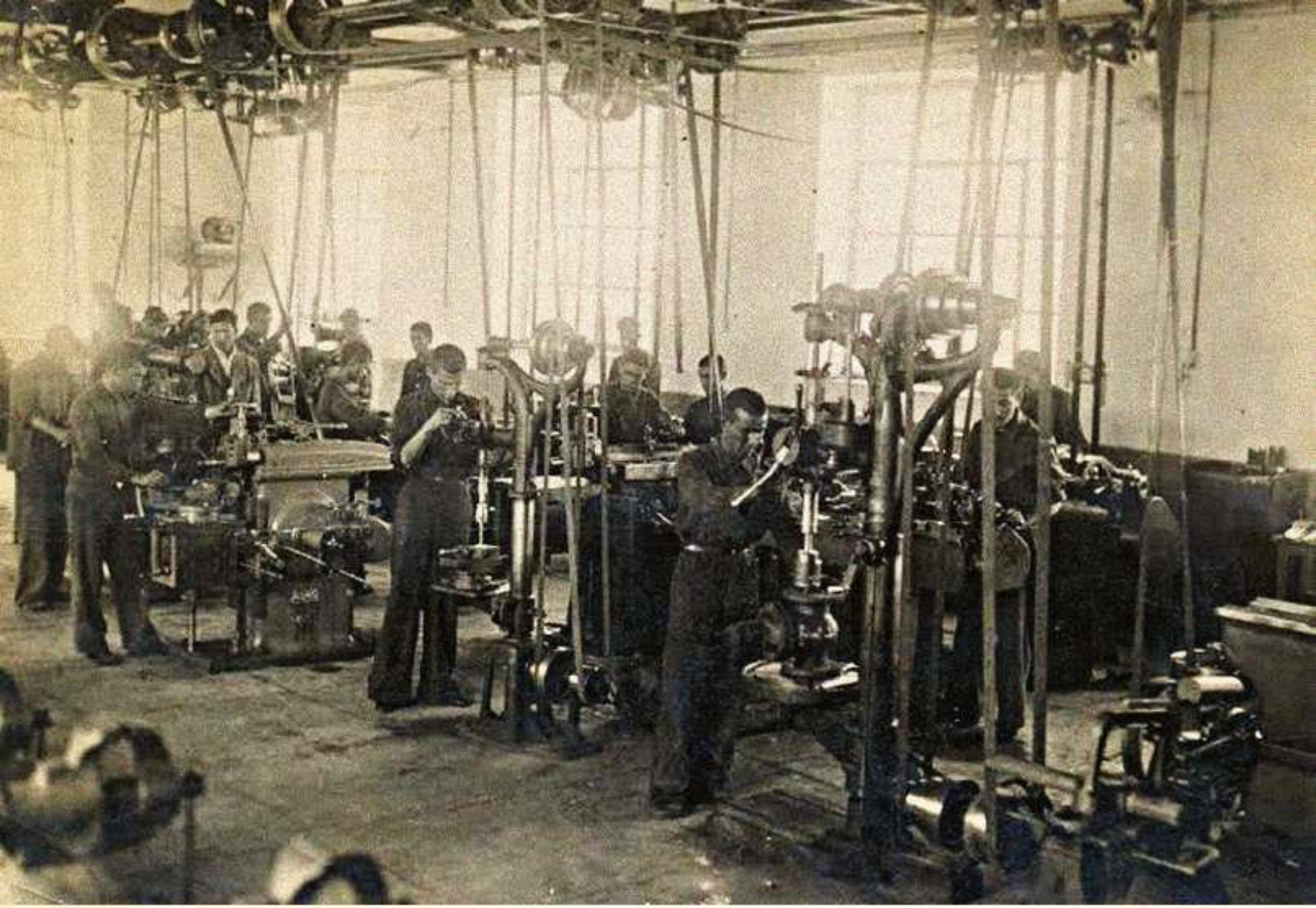
Motor Bölümü'nün kendi binasına geçmesi ile boşalan tek katlı binada öğretime başlamıştır. Döküm Bölümü ise kendine ait yapılan binasında aynı yıl hizmete girerek üç bölümle açılan okul sekiz bölüme ulaşmış ve 1971 yılında Makine Bölümü ilave edilmiştir.

1982-1983 öğretim yılında önce Motor Bölümünün içerisinde sonra A Blok altında öğretim yapan Gemi makineleri Bölümü

1982-1983 öğretim yılında önce Motor Bölümünün içerisinde sonra A Blok altında öğretim yapan Gemi makineleri Bölümü ilave edilerek 1995-1996 yılına kadar bu alanda gençler yetiştirildikten sonra bölüm Endüstri Meslek Lisesi'nden çıkartılıp, statüsü değiştirilmiş ve İngilizce hazırlık okunan Anadolu Meslek Lisesi haline dönüştürülmüştür.

ilave edilerek 1995-1996 yılına kadar bu alanda gençler yetiştirildikten sonra bölüm Endüstri Meslek Lisesi'nden çıkartılıp, statüsü değiştirilmiş ve İngilizce hazırlık okunan Anadolu Meslek Lisesi haline dönüştürülmüştür. 2007/2008 eğitim öğretim yılında bu bölüm ayrılarak yeni açılan Denizcilik Meslek Lisesi'nin temelini oluşturmuştur.

1993-1994 Öğretim yılında Mat-

baa Bölümü'nün, Endüstri Meslek Lisesi bünyesine katılmasıyla okulumuzda bölüm sayısı dokuza yükselmiştir.

1997-1998 yılında Anadolu Teknik Lise Elektrik Bölümü ile öğretime başlanmış olup aynı müdüre bağlı üç okul birlikte eğitim öğretimi yapmaktadırlar.

2002-2003 Öğretim yılında Bilgisayar Bölümü açılmıştır.

2004-2005 Öğretim yılında Teknik Lise Bilgisayar Bölümü açılmıştır.

Kapaktaki resimde Samsun Merkez - Endüstri Meslek Lisesi'nin 1950 yıllarındaki durumunu görüyorsunuz..

Fotoğrafın hemen arka tarafında da Samsun Sultanisi olarak 1913 yılında eğitime başlayan Atatürk Anadolu Lisesi görülüyor..

1970'li YILLAR DÖKÜM ATELYESİ

1950'li YILLARDA OKULUMUN AÇTIĞI KURS SONRASI OK.MÜD. BENZİ DÖNEN KURSIYERLERLE

Selâmet®

Kültür Sanat ve Teknoloji Merkezi

Değerli Veliler
İlköğretim - Lise - ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİ

**PARANIZIN VE ZAMANINIZIN
KIYMETLİ OLDUĞU
YERDESİNİZ**

1 Saat
Otopark
Ücretsiz

Hançerli Mh. Necipbey Cad.
No:55/A İlkadım / SAMSUN

Tel : 0362 435 33 07
Fax: 0362 431 59 46

kitap@selamet.com.tr
www.selamet.com.tr

قاموس العالم

تأليف وبتراجمه لثاني وتفسير اصليه كيانه ابناء متخصصين بالعلم

القرن التاسع عشر... قاموس العالم... تأليف وبتراجمه لثاني وتفسير اصليه كيانه ابناء متخصصين بالعلم...
هذا قاموس العالم... تأليف وبتراجمه لثاني وتفسير اصليه كيانه ابناء متخصصين بالعلم...
القرن التاسع عشر... قاموس العالم... تأليف وبتراجمه لثاني وتفسير اصليه كيانه ابناء متخصصين بالعلم...

محرر: ش. سايي صاحب ومطابع: مهران

DICIONNAIRE UNIVERSEL D'HISTOIRE ET DE GEOGRAPHIE

PAR
M. SAMY-BEY FRASCHERY

IMPRIMERIE MEHRAN

TOME PREMIER

CONSTANTINOPLE

Imprimerie MEHRAN - 1100 de la H. Pasha N. 207

1880

برنجي جلد

مطابق مقارنت سويسري طرفين تقدير وتحسين اولين طبع اولين طبع.

استانبول

(مهران) مطبعه - باب جازي 110000 نومبر 2

1306

KÂMÛSÛ'L-A'LÂM'A GÖRE II

19. Yüzyılın Sonunda Samsun (Canik) Ve Kazaları *

Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

Su değirmeniyle
yeni binaları
dikkat çeken
Çarşamba'da
Yeşilirmak
sayesinde
havyar ihracı
yapılmaktaydı.

4. KÂMÛSÛ'L-ALÂM'A GÖRE 19. YÜZYILIN SONUNDA ÇARŞAMBA

Genel Görünüm

Çarşamba, 19. yüzyılın sonlarında Trabzon'a bağlı bir sancak olan Canik'in kazaları arasındaydı. Merkez nüfusu sadece 1.000 kadar, toplam nüfusu ise 261 köyüyle birlikte 60.000 civarındaydı. Merkez nüfusu açısından Samsun'un % 9'u, Bafra'nın ise % 20'si kadardı; ancak toplam nüfuslar dikkate alındığında Bafra'yla hemen hemen eşit, Samsun'dan ise en az 3 kat daha büyüktü. Üstelik o dönemde Rum ve Ermenilere ait birer mektep di-

şında, 1 ortaokulu ve 4 ilkokuluna ilâve olarak 5 medresesi vardı. Su değirmeniyle yeni binaları dikkat çeken Çarşamba'da Yeşilirmak sayesinde havyar ihracı yapılmaktaydı. Verimli topraklarında çeşitli hubûbât ürünleriyle (buğday, arpa, mısır, yulaf, çavdar, pirinç...) meyve ve sebze yanında tütün, keten ve benzerleri de yetişmekteydi. Mısır- la çavdar, önemli ihraç ürünleriydi. Ormanlarından Osmanlı Devleti'nin tersânelerinde de kullanılan kaliteli kereste elde edilmekteydi. Çok sayıda Çerkez göçmeninin yerleştirildiği Çarşamba genelindeki cami, mescid, sıbyan mektebi ve tekke sayısı da dikkat çekici düzeydedir.

Kâmûsü'l-a'lâm'daki Metin (Sadelerlendirilmiş)*

Çarşamba, Trabzon vilayetinin Canik sancağında Samsun'un 40 km güney doğusunda olarak Yeşilirmak'ın iki yakasında bulunan kaza merkezi bir kasaba olup 1.000 kadar ahali, 7 cami-i şerifi, 5 medresesi (fakülte, yüksek okul, lise), 1 rüşdiye (ortaokul) ve 4 ibtidai (ilkokul) ile birer Rum ve Ermeni mektebi, bir büyük su değirmeni, birtakım muntazam yeni binaları ve hayli işlek ticareti vardır. Yeşilirmak'ta avlanan balıklardan havyar üretilir ve ihraç edilir. Çarşamba kazası batıda Samsun ve doğuda Terme kazalarıyla sınırlı ve çevrili olup Yeşilirmak vadisinin alçak kısmından ibarettir. Arazisi kısmen dağlık, kısmen de ova olup toprağı pek verimli olmakla çeşitli zahireler (hububat) ile meyve ve sebzelerin birçok türü yetişir. En çok ihraç ettiği ürünler mısırla çavdardır. Tütün ve keten ve benzerleri de yetişir. Dağlarında birkaç orman bulunup hem Tersâne-i Âmiri hem de ticaret amacıyla hayli kereste üretilir. Kaza, merkez dışında 261 köyden oluşmaktadır ve toplam 60.600 ahali vardır. Merkezdeki bir miktar Ermeni ve Rum dışında gerisi Müslümandır. Çerkez göçmenlerinin birçoğu bu kazada iskân edildiğinden, burada diğer yerlerdekinden daha çok Çerkez bulunmaktadır. Kazanın genelinde 250 cami ve mescid, 280 sıbyan mektebi (ilkokul) ve 32 tekke mevcuttur.

چهارشنبه } طربزون ولايتنك جانك سنجاء
غنده وصامسونك ۴۰ كيلومتره

شرق جتوييسته اوله رقى يشبل ايرماغنك ايكي ساحلنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰ قدر اهاليسى، ۷ جامع شريفى، ۵ مدرسهسى، ۱ رشديه و ۴ ابتدائى ايله بر روم وارنى مکتبلرى، بر بيونك

صودكرمنى، بر طاقم منتظم يكي ابنهسى و خيلى ايشلك تجارتى وارد. يشبل ايرماقده اولنان باليقدن حاويار اعمال و اخراج اولنور — چهارشنبه قضاى غرباً نفس صامسون و شرقاً ترمه قضايله محدود و محاط اولوب، يشبل ايرماق و اديسنگ قسم اسفلندن عبارتدر. اراضيسى قسماً طاغلق و قسماً اووه اولوب، طوپراغى يك منبت اولغله، ذخاير متنوعه ايله ميوه و سبزه لرك انواعى حاصل اولور. انه زياده اخراج اينديكى محصولات مصر ايله چاودارد. توتون و كتن و ساژه دخی حاصل اولور. طاغلرنده بر قاج اورمان بولنوب، ترسانه عامره ايچون و تجارت ايچون خيلى كراسته اينديريلير. قضا ۲۶۱ قريه دن مركب اولوب، ۶۰۰۰ اهاليسى وارد. كه مركزده بولنان بر مقدار ارمنى و رومدن ماعداسى كاملاً مسلمدر. چركس مهاجرلرينك برخيليسى بو قضاده اسكان ايدملكه، سائر يرلردن زياده كثر تلى بولنيورلر. درون قضاده ۲۵۰ جوامع و مساجد، ۲۸۰ مكاتب صبيان و ۳۲ تكبه موجوددر.

* Biretir sadelerlendirilmiş metni verilen Çarşamba maddesinin orijinal ve transkripsiyonu için bkz.: Şemseddin Sâmî, "Çehârşenbe", Kâmûsü'l-a'lâm, C.3, Mîhran Matbaası, İstanbul 1308/1891, s.1887-1888; Yavuz Bayram, "Kültürel Hatıra Kayıtları Olarak Osmanlı Dönemi Edebiyat Kaynaklarının Önemi Ve Kâmûsü'l-A'lâm'a Göre 19. Yüzyıl Sonunda Canik/Samsun", Türk Kültürü 2013/2, s.1-27.

5. KÂMÛSÛ'L-ALÂMA GÖRE 19.YÜZYILIN SONUNDA HAVZA⁵

Genel Görünüm

Havza, 19.yüzyılın sonlarında Canik'e değil Sivas vilâyetinin Amasya sancağına bağlıydı. Merkez nüfusu 1.000, 4 nahiye ve 86 köyüyle birlikte toplam nüfusu 20.000'in biraz üzerindedir. Bu nüfusun %15 kadarı gayr-ı Müslimdir. Birkaç hanı ve 20 dükkânı yanında 22 camii, 28 mescidi, 77 okulu vardır. Meşhur kaplıcasının mide ve bağırsak hastalıklarına iyi geldiği düşünülür, başka su bulunmadığından kaplıca suyu soğutularak kullanılırdı. Havza'yla ilgili dikkat çeken bir husus da zengin ormanlar ortasında kurulmuş olmasıdır. Zira bugün için şehir merkezinde ormanların aynı oranda zengin olduğunu söylemek mümkün değildir. Çeşitli hubûbât ürünleriyle sebze ve meyvelerin yetiştiği Havza, bir yandan Amasya ve Sivas'a bir yandan da Samsun'a bağlanmasını sağlayan şose üzerinde yer almaktaydı.

Sadeleştirilmiş Metin⁶

Çarşamba, Trabzon vilayetinin Canik sancağında Samsun'un 40 km güney doğusunda olarak Yeşilirmak'ın iki yakasında bulunan kaza merkezi bir kasaba olup 1.000 kadar ahalisi, 7 cami-i şerifi, 5 medresesi (fakülte, yüksek okul, lise), 1 rüşdiye (ortaokul) ve 4 ibtidai (ilkokul) ile birer Rum ve Ermeni mektebi, bir büyük su değirmeni, birtakım muntazam yeni binaları ve hayli işlek ticareti vardır. Yeşilirmak'ta avlanan balıklardan havyar üretilir ve ihraç edilir. Çarşamba kazası batıda Samsun ve doğuda Terme kazalarıyla sınırlı ve çevrili olup Yeşilirmak vadisinin alçak kısmından ibarettir. Arazisi kısmen dağlık, kısmen de ova olup toprağı pek verimli olmakla çeşitli zahireler (hububat) ile meyve ve sebzelerin birçok türü yetişir. En çok ihraç ettiği ürünler mısırla çavdardır. Tütün ve keten ve benzerleri de yetişir. Dağlarında birkaç orman bulunup hem Tersâne-i Âmir hem de ticaret amacıyla hayli kereste üretilir. Kaza, merkez dışında 261 köyden oluşmaktadır ve toplam 60.600 ahalisi vardır. Merkezdeki bir miktar Ermeni ve Rum dışında gerisi Müslümandır. Çerkez göçmenlerinin birçoğu bu kazada iskân edildiğinden, burada diğer yerlerdekinden daha çok Çerkez bulunmaktadır. Kazanın genelinde 250 cami ve mescid, 280 sibyan mektebi (ilkokul) ve 32 tekke mevcuttur.

حوضه } سیواس ولایتک آماسیه سنجاغنده،
آماسیه نیک ۳۳ کیلومتره شمال غر-
یسنده وصامسونک ۶۰ کیلومتره جنوب غریسنده
قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰ قدر اهالیسی،
۲ جامع شریفی، بر قاج خانق، ۲۰ دکانی، هفته ده
بر قوریلور بازار ی و مشهور قابلیجه سی وارد. بو
قپلوجه نیک صوی ۵۷° سانتیغراد حرارتنده اولوب،
روماتیسه و شربی معده و باغرساق خسته لقلرینه
نافع اولغله، و اوستنده مکمل مسورتده جام یایلمش
اولغله، موسمنده بر قاج بیگ کشتی اجتماع ایدرک،
استحمام ایدرلر. قصبه نیک بشقه صوی اولدیغندن،
صوی صوئوده رقی ایچرلر. پک خفیف ولذیذ بر
صودر. قصبه اورمانلر اورتسندن و پک کوزل بر
موقعه اولوب، بر طرفدن آماسیه و سیواسه و بر
طرفدن دخی صامسونه شوسه ایله مربوطدر. —
حوضه قضامی اولنک قسم شمالیسنده واقع اولوب،
شمالاً جانبک سنجاغبله، غرباً کوپری، جنوباً کومش
حاجی کوئی، شرقاً دخی نفس آماسیه ولادیق قضالریله
محاط و محدوددر. اراضیسی طاغلق اولوب، (ترس
آقان) صوی ایچندن مروره، جنوبه طوغری جریان
ایدرک، بشیل ایرماغه دوکلدیکی حالدده، دیگر بر ایکی
چای شماله طوغری آقهرق، قزیل ایرماغه منصب
اولورلر. طوپراغی مثبت اولوب، محصولات حبوبات
متنوعه ایله سبزه و میوه لریک انوامی حاصل اولور.
اورمانلری دخی چوقدر. قضا ۴ ناحیه و ۸۶
قریه یی حاوی اولوب، ۲۲۳۲۰ اهالیسی وارد، که
بونلرک بالکر: ۲۵۰۰ ی ارمنی و ۱۰۰۰ قبری
روم اولوب، قصوری کاملاً اسلامدر. جمله سی لسان
عثمانی ایله منکلمدرلر. درون قضاده ۲۲ جامع، ۲۸
مسجد، ۷۷ اسلام و خرسنیان مکنتی موجوددر.

⁵ Havza, 19. yüzyılın sonlarında Canik'e değil Amasya'ya bağlı olduğu hâlide, bugün için Samsun'la özdeşleşmiş bir öçe olduğundan, burada müstakil bir başlık olarak değerlendirilmemiştir.

⁶ Birleştirel sadeleştirilmiş metni verilen Havza maddesinin orijinal ve transkripsiyonu için bkz.: Şemseddin Sâmî, "Havza", Kâmûsü'l-âlâm, C. 3, Mîhran Matbaası, İstanbul 1308/1891, s. 1998; Yusuf Bayram, "Kültürel Havza Kayıtları Üzerine Osmanlı Dönemi Edebiyat Kaynaklarının Önemi Ve Kâmûsü'l-Âlâm'a Göre 19. Yüzyıl Sonunda Canik/Samsun", Türk Kültürü 2013/2, s. 1-27.

6. KÂMÛSÜ'L-ALÂM'A GÖRE 19.YÜZYILIN SONUNDA LADİK⁷

Genel Görünüm

Lâdik, 19.yüzyılın sonlarında Sivas vilâyetinin Amasya sancağına bağlıydı. Merkez nüfusu 1.500, 4 nahiyesi ve 200'e yakın köyüyle birlikte toplam nüfusu 40.000'in biraz üzerindeydi. Bunun yaklaşık üçte biri Rum ve Ermeni, gerisi Müslüman ve Türk'tü. 47 camii, 32 mescidi, 1 ortaokulu, 50 Müslüman ilkokulu, 19 Hıristiyan ilkokulu, 3 mdresesi, 10 zâviyesi, 16 hanı, 3 hamamı, 215 dükkânı ve 58 değirmeni vardır. Lâdik, 150 cildlik bir kütüphanesi bulunması ile diğer kazalardan ayrılır. Zengin bir orman örtüsüne sahip olan Lâdik'te buğday ve arpa gibi hubûbâtla meyve ve sebze yetiştirilmekte; meralarında koyun, keçi ve sığır gibi hayvanlar beslenmekteydi. Ayrıca Lâdik Gölü, balığı ve hasır yapımında kullanılan sazları ile kazaya katkı sağlamaktaydı.

Kâmûsü'l-a'lâm'daki Metin (Sadeleştirilmiş)⁸

Lâdik, Sivas vilâyetinin Amasya sancağında ve Amasya'nın 30 kilometre kuzey doğusunda iskelesi olan Samsun'un 55 kilometre güney batısında kaza merkezi bir kasaba olup 1.500 ahalisi, 2 cami-i şerifi, 2 medresesi, 150 cild kitaplı bir kütüphanesi, rüşdiye mektebi (ortaokul) ve bir zâviyesi vardır. Eski bir kasaba olup eski ismi Laüdike'dir ve Strabon'un zamanında büyükçe bir şehirdi. Lâdik kazası, sancağın kuzey doğu köşesinden ibaret olup batıda Havza, güneyde Amasya kazalarıyla, doğuda Tokat sancağıyla, kuzeyde de Trabzon vilâyetiyle sınırlı olduğu halde 4 nahiyesi ve 195 köyü olup kazada iskân halindeki ahalisi 42.415 kişidir. Ahalinin 6.000'i Rum, 8.420'i üç farklı mezhepten Ermeni ve geri kalanı Müslüman ve Türk'tür. Arazisi engebeli olup keresteye uygun değişik ağaçlar bulunan ormanlarla örtülü dağları vardır. Akarsuları kazanın doğu sınırını ayıran Yeşilirmak'a tâbi olup en büyük nehri, merkez kaza yakınındaki Lâdik Gölü'nden çıkan Tersakan suyudur. Adı geçen gölün eni yarım ve boyu iki saat olup içinde çoğunlukla balık, kenarlarında da hasır üretimine yararayan sazlar bulunur. Ürünleri; buğday, arpa vesâir hubûbâtla türlü meyve ve sebzelerden ibarettir. Meraları pek güzel olmakla ehil hayvanları çok olup koyun, keçi, sığır vesâireden oluşur. Mandalarının cinsi pek iyidir. Kaza dâhilinde 47 cami, 32 mescid, 1 rüşdiye (ortaokul), 50 Müslüman ve 19 Hıristiyan ilkokulu, 3 medrese, 10 zâviye, 16 han, 3 hamam, 215 dükkân ve 58 değirmen vardır. Merkez kazaya yarım saatlik mesafede hayvan uyuzuna karşı faydalı bir maden suyu vardır.

لادیق } سیواس ولایتک شامسیه-سجائنده
} و آماسیه نیک ۳۰ کیلومتره شمال
شرقیسنده اولهرق اسکلهسی اولان صامسونک ۵۵
کیلومتره جنوب فریسنده قضا مرکزی بر قصبه
اولوب، ۱۵۰۰ اهاالیسی، ۲ جامع شریفی، ۲ مد-
رهسی، ۱۵۰ جلدی حاوی بر کتبخانهسی،
رشدیه مکتبی و بر زاویهسی وارد. اسکی بر قصبه
اولوب، اسم قدیمی (لاؤدیکه) در - و - ترا بر نیک
زمانده بیوجک بر شهر ایدی.

— لادیق قضا-سجائک شمال شرقی گوشه-
سندن عبارت اولوب، غرباً حوضه، جنوباً نفس
آماسیه فضالیله، شرقاً نوقاد-سجائیکه، شمالاً
دخی طربزون ولایتله محدود اولدیغی حالده، ۴
ناحیه و ۱۹۵ قریه بی حاوی و ۴۲۴۱۵ اهالی
ایله مسکوندز. اهاالینک ۲۰۰۰ ی روم، ۸۴۲۰
مذاهب ثلثیه منقسم ارمنی و قصوری مسلم وترکدر.
اراضیسی طارضهلی اولوب، کراسته به بارار اشجار
مختلفه بی حاوی اورمانلره مستور طاغلی وارد.
میاه جاریسی قضاک حدود شرقیهسی آبران یشیل
ایرماغه تابع اولوب، انک بیوک نهری مرکز قضا
قرینده واقع لادیق کولندن جیقان (ترس آقان)
صوبیدر. مذکور کولک انکی یاریم و بوی انکی
ساعت اولوب، اینچنده کثرتله بالیق و کنسارلنده
حصیر اعماله بارار سازلر بولنور. محصولاتی:
بغدای، آریه و سائر حبوبتله پتانه و میوه و سبزه.
لرک انواعندن عبارتدر. مرعاری پک کوزل اولماغه،
حیوانات اهلیهسی زیادهجه اولوب، قیون، کچی،
صیغیر و سائر دن مرکبدر. مانده لرینک جنسی پک
اییدر. قضا داخلنده ۴۷ جامع، ۳۲ مسجد، ۱
رشدیه، ۵۰ اسلام و ۱۹ خرسقیان مکتب ابتدا-
تیسی، ۳ مدرسه، ۱۰ زاویه، ۱۶ خان، ۳ حمام،

⁷ Lâdik, İpki Havza gölü, 19.yüzyılın sonlarında Çarlık'e değil Amasya'ya bağlı olduğu hâlede, bugün için Samsun'a özdeşleşmiş bir ilçe olduğundan, burada müstakel bir başlık olarak değerlendirilmemiştir.

⁸ Birebir sadeleştirilmiş metni veren; Lâdik maddesinin orijinal ve transkripsiyonu için bizi; Şemseddin Sâmî, "Lâdik", Kâmûsü'l-a'lâm, C.5, Mihan Matbaası, İstanbul 1314/1896, s.396ç; Yavuz Bayram, "Kültürel Hatıra Kaynakları Olarak Osmanlı Dönemi Edebiyat Kaynaklarının Önemi ve Kâmûsü'l-A'lâm'a Göre 19.Yüzyıl Sonunda Çarlık/Samsun", Türk Kültürü 2013/2, s.1-27.

7. KÂMÛSÜ'L-ALÂM'A GÖRE 19.YÜZYILIN SONUNDA TERME

Genel Görünüm

Terme, 19.yüzyılın sonlarında Trabzon'un Canik sancağına bağlı merkez nüfusu 4.000, 158 köyüyle birlikte toplam nüfusu ise 20.000 civarında olan bir kaza merkeziydi. Diğer kazalardan farklı olarak Terme nüfusunun neredeyse tamamı Müslüman'dı. Merkezde 1 camii, 1 ortaokulu, 1 ilkokulu, 2 medresesi, 1 hamamı ve 1 tekkesi vardı. Çevresindeki durgun sulardan dolayı havası, özellikle yazın halkın köylere çekilmesine sebep olmaktaydı. Ticaret, nehirlerdeki sandal ve kayıklarla işlemekte; kazada hubûbât ürünleri yanında keten, ceviz ve kestane gibi ürünler yetişmekteydi.

Kâmûsü'l-a'lâm'daki Metin (Sadeleştirilmiş)⁹

Terme, Trabzon vilâyetinin Canik sancağında ve Samsun'un 60 kilometre doğusunda olarak kendisiyle aynı adı taşıyan çayın üzerinde ve Karadeniz sahilinden 2 kilometre kadar yukarıdadır. 4000 kadar ahalisi, 1 camii-i şerifi, 1 mekteb-i rüşdiyesi (ortaokul), 1 mekteb-i ibtidaii (ilkokul), 2 medresesi, 1 hamamı ve tekkesi vardır. Etrafındaki durgun sulardan ve kasabanın temizlikten yoksun havası pek kötü olup yazın ahali köylere çekilmek mecburiyetindedir. Bu kötü havası olmasa, bulunduğu yerin ticari önemi ve etrafının doğal güzelliğiyle bitkilerin yetişmesine uygun oluşu, bu kasabanın ilerleyip gelişmesini sağlayabilirdi. Nehirde kayıklar ve sandallar işlemekte (ve) ticaret de bu yolla gerçekleştirilmektedir. Terme kazası, Canik sancağını oluşturan 6 kazadan biri olup batıda Çarşamba ve doğuda Ünye kazalarıyla sınırlıdır. Kaza pek geniş değilse de oldukça meskûn olup 158 köyü vardır. Ahalisi 21.560 kişi olup hemen hemen hepsi Müslümandır. Arazisi dağ eteklerinden ve güzel ova ve bayırlardan ibaret olup pek verimli ve ürüne elverişlidir. Başlıca ürünleri; çeşitli hubûbât ile keten ve ceviz, kestane vesâir türlü meyvelerden ibarettir. Ormanlarıyla meraları da çoktur. Terme ve Miliç çayları, kazanın arazisini sulayarak Karadeniz'e dökülmektedirler.

ترمه } طربزون ولایتک چایک سبغاغده
{ وصامسونک ۶۰ کیلومتره شرقنده اوله.
رق همنامی اولان چایک اوزرنده وقره دکیز ساحلندن
۲ کیلو متره قدر یوقاریده در. ۴۰۰۰ قدر اها.
لبسی، ۱ جامع شریفی، ۱ مکتب رشدیسی، ۱
مکتب ابتدایی، ۲ مدرسهسی، ۱ جامی و ۱ تکیه.
سی واردر. اطرافنده کی مباءه راکده دن وقصبه نیک
عدم نظافتندن هواسی پک وخیم اولوب، یازین اهالی
کویله چکلیمک مجبوریتنده در. بو وخامت هواسی
اولسه، موفعنک اهمیت تجاریهسی واطرافنک نظافت
طبیعیه سیله قوه انبایهسی بوقصبه نیک عمران وترفیسی
موجب اوله جفدی. نهرده قایقلر و سندرلر ایشلیوب،
تجارتی دخی بو واسطه ایله اجرا اولنور. — ترمه
قضاسی چایک سبغاغنی ترکیب ایدن ۶ قضانک بری
اولوب، غرباً چهارشنبه و شرقاً اونیه قضالریله
محدود در. قضا پک واسع دکل ایسه ده، زیاده مسکون
اولوب. ۱۵۸ قرهینی جامعدر. اهالیسی ۲۱۵۶۰
کشی اولوب، همان جلهسی مسلدر. اراضیسی طاع
اتکلرندن و کوزل اووه و بایرلردن عبارت اولوب،
پک منبت و محصولداردر. باشلیجه محصولاتی حبوبات
متنوعه ایله کتن و جوز، کستانه و سائر میوه لرنک
انواعندن عبارتدر. اورمانلریله مرتعالری دخی چوقدر.
ترمه و مینچ چایلری قضانک اراضیسی سقی ایده رنک،
قره دکیزه دو کیلورلر.

ترمه چایی } طربزون ولایتک چایک سبغا
{ غنده بر کوچک نهردر، که
ولایت مذکورہنی سیواس ولایتندن تقریق ایدن سلسله
جبالدن نبعاکله، غرب شمالی یه طوغری جریان. و بر
نصف حلقه تشکیل ایده رنک، ترمه قضاسی اراضیسی
سقی، و ترمه قصبهسی اورته سندن مرور ایتدکن
سکره، قره دکیزه دو کیلور. بحرایی تقریباً ۸۰
کیلومتره در. اسم قدیمی (ترمودون) اولوب. اسکی
یونان مورخلرینک نقل ایتکلری (آمزون) لرن مرکز
حکومتلری اولان (تیسکور) شهری ایچندن بچردی.

⁹ Birebir sadeleştirilmiş metni verilen Terme maddesinin orijinal ve transkripsiyonu için bkz.: Şemseddin Sâmî, "Terme", Kâmûsü'l-âlâm, C.3, Mîrân Matbaası, İstanbul 1308/1891, s.7645; ; Yanız Bayram, "Kültürel Hattıza Kaynakları Olarak Osmanlı Dönemi Edebiyat Kaynaklarının Önemi ve Kâmûsü'l-Âlâm'a Göre 19.Yüzyıl Sonunda Canik/Samsun", Türk Kültürü 2013/2, s.1-27.

6. KÂMÛSÜ'L-A'LÂM'A GÖRE 19.YÜZYILIN SONUNDA VEZİRKÖPRÜ¹⁰

Genel Görünüm

Köprü olarak da bilinen Vezirköprü, Kâmûsü'l-a'lâm'a göre 19.yüzyılın sonlarında Sivas vilâyetinin Amasya sancağına bağlı bir kaza merkeziydi. Merkez nüfusu, 8.000'i; 8 nahiyesi ve 160 köyü ile birlikte toplam nüfusu ise 24.000'i aşıyordu. Toplam nüfusun % 17 kadarı Rum ve Ermeni, % 80'dan fazlası ise Müslüman ve Türk'tü. Verimli topraklarında hubûbât ürünleri yanında pamuk, sebze ve çeşitli meyveler yetişir; meralarında koyun, keçi ve sığır gibi hayvanlar beslenirdi. Vezirköprü merkezinde 13 cami, 2 kütüphane, 6 medrese, birçok hayrat, 6 han, 5 hamam, 646 dükkân, 1 rüşdiye mektebi, 1 bedesten, 3 tekke ve zâviye vardır. Kaza genelinde ise 18 cami, 75 mescid; 45'i Müslümanlara, 4'ü Hıristiyanlara ait 49 mektep vardır. Ayrıca Vezirköprü'de sahtiyan (boyalı bir tür deri ve bu deriden üretilen eşya) yanında kilim ve çul gibi ürünler de üretilmekteydi.

Kâmûsü'l-a'lâm'daki Metin (Sadeleştirilmiş)¹¹

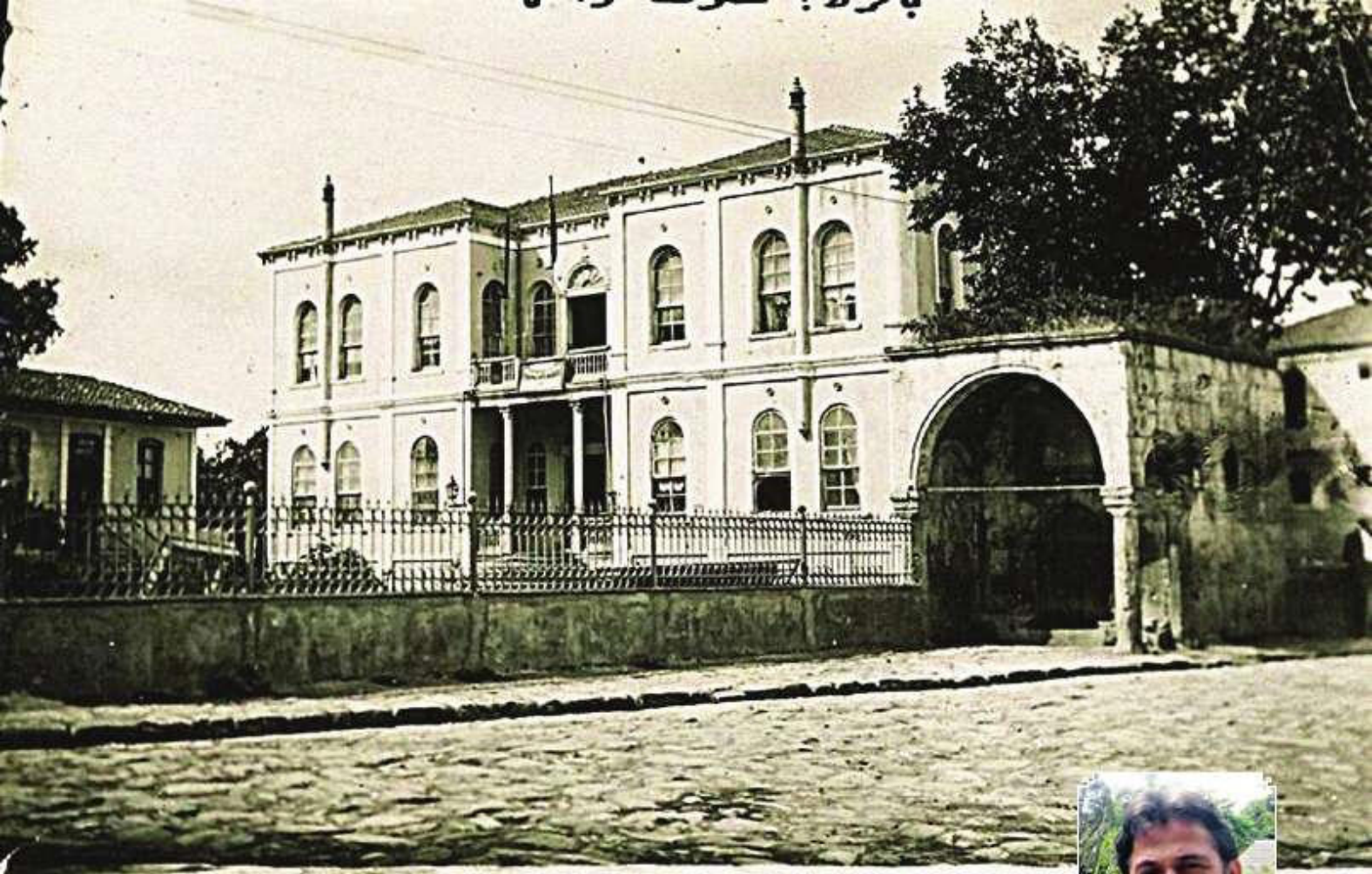
Köprü (ya da Vezirköprüsü), Sivas vilâyetinin Amasya sancağında ve Amasya'nın 70 kilometre kuzey batısında kaza merkezi bir kasaba olup 8.600 ahalisi, 13 cami-i şerifi, biri Köprülüzâde Fâzıl Paşa'nın vakfı olmak üzere 2 kütüphânesi, 6 medresesi, Köprülü Mehmed Paşa'nın vakıflarından birçok hayratı, 6 hanı, 5 hamamı, 646 dükkânı, rüşdiye mektebi, bedesteni, 3 tekkesi ve zâviyesi vardır. Ahalisiniñ 720'si üç farklı mezhepten Ermeni, 280'i Rum ve geri kalanı Müslüman ve Türk'tür. Her pazartesi günü kasabada pazar kurulur. Kızılırmak'a tâbi bir çayın üzerindeki köprüsünden dolayı bu isimle (Köprü) isimlendirilmiş olup uzun süre bu kasabada oturmuş ve hükümet idaresinde bulunmuş olan meşhur Köprülü Mehmed Paşa tarafından imar edildiğinden Vezirköprüsü de denilmiştir.

Köprü kazası, Sivas vilâyetinin kuzey batı köşesinden ibâret olup güneyde Osmancık, güney doğu yönünden Havza kazalarıyla, kuzey doğu yönünden Trabzon vilâyetinin Canik sancağıyla, kuzeyde ve batıda da Kastamonu vilâyetiyle kuşatılmış ve sınırlıdır. Kazanın 8 nahiyesi ve 160 köyü olup kazada 24.120 ahali meskûndür. Bunların 3.620'i üç farklı mezhepten Ermeni, 1.000'i Rum ve geri kalanı Müslüman ve Türk'tür. Arazişi engebeli ve dağlarla çevrili olup batı ve kuzey sınırını ayıran Kızılırmak'a dökülen 20 kadar çayı vardır ki bunların en büyükleri İstavlaz (İstavloz) ile Uluçay'dır. İki parça ormanı olup yerinde kullanılacak kadar kereste ve odun kesilir. Toprağı oldukça verimli olup çeşitli hubûbât yanında pamuk, sebze ve meyvelerin de türlüleri yetişir. Meraları da güzel olup ehil hayvanlardan koyun, keçi, sığır vesaire bulunur. Yöresel sanayi; sahtiyan (boyalı bir tür deri ve bundan üretilen eşya), kilim, çul gibi şeyler üretiminden ibarettir. Kaza dâhilinde 18 cami, 75 mescid, 45 Müslüman ve 4 Hıristiyan mektebi vardır.

كوپرى (ياخود وزير كوپرى) سيواس ولايتك اساسيه سنجاغده واما -
سيه تك ۷۰ كيلومتره غرب شمالينده قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ۸۶۰۰ اھالىسى ، ۱۳ جامع شرقي ، برى كوپرىلى زاده فاضل پاشانك وقى اولوق اوزره ۲ كتبخانهسى ، ۶ مدرسه -سى ، كوپرىلى محمد پاشانك اوقافندن بر چوق خيراتى ، ۶ خانى ، ۵ حمامى ، ۶۴۶ دكانى ، رشديه مکتبى ، بدستانى ، ۳ تكبىسى و ۲ زاويهسى واردر . اھا -
ايسنك ۷۲۰ سى جاعات تله يه منسوب ارمنى ، ۲۸۰ سى روم و قسورى مسلم و تركدر . هر بازار ايرتسى كوني قصبه ده بازار قوريلور . قريل ايرماغه تابع بر چايت اوزرنده اولان كوپرىسندن طولابى بو اعمله نسيبه اولنوب ، طول مدت بو قصبه ده اقامت و اجراى حكومت ايتمش اولان مشهور كوپرىلى محمد پاشا طرفندن اصمار اولمغه ، (وزير كوپرىسى) دخى ديشلدر .

— كوپرى قضايى سيواس ولايتك غرب شمالى كوشه سندن عبارت اولوب ، جنوباً شمشجق ، جنوب شرقي جهتندن حوضه قضايله ، شمال شرقي طرفندن طرزون ولايتك جانك سنجاغله ، شمالاً و غرباً دخى قسطورنى ولايتله محاط و محدوددر . قضا ۸ ناحيه و ۱۶۰ قريه يى حازى اولوب ، ۲۴۱۲۰ اھالى ايله مسكوندر ، كه بونلر ۳۶۲۰ مذاھب تشبه منقسم ارمنى ، ۱۰۰۰ سى روم و قسورى مسلم و تركدر . اراضيسى عارضه لى و طاغرله محاط اولوب ، غرب و شمال حدودى تفریق ايدن قريل ايرماغه دوكيلور يكرى قدر چايى واردر ، كه بونلر اك بيوكارى (استولاز) ايله (اولوچاي) در . ابكى قطعده اورمانى اولوب ، محندن استعمال اولنه . جتى قدر كراسته و اودون قطع اولنور . طاویراى خىلى منبت اولوب ، حبوبات متنوعه ايله پاموق و سبزه و ميوه لرك انواعى حاصل اولور . مراطلرى ده كوزل اولوب ، حبوبات اھليهن قورون ، كچى ، صيفير و ساثره بولنور . صنایع محليه سختيان ، كلیم ، چول كپي شيلر اعمالندن عبارتدر . قضا داخلنده ۱۸ جامع ، ۷۵ مسجد ، ۴۵ اسلام و ۴ خرستيان مکتبى موجوددر .

¹⁰ Vezirköprü, Havza ve Lâdik gibi 19.yüzyılın sonlarında Canik'e değil Amasya'ya bağlı olduğu hâlede, bugün için Samsun'la özdeşleşmiş bir ilçe olduğundan, burada müstakil bir başlık olarak değeri değerlendirilmeyiştir.
¹¹ Birebir sadeleştirilmiş metni veren Vezirköprü maddesinin orijinal ve transkripsiyonu için bkz.: Şemseddin Sâmî, "Köprü", Kâmûsü'l-a'lâm, C.5, Mîtrao Matbaası, İstanbul 1314/1896, s.3906; Yavuz Bayram, "Kültürel Hatıra Kayıtları Olarak Gemani Dönemi Edebiyat Kaynaklarının Önemi Üç Kâmûsü'l-A'lâm'a Göre 19.Yüzyıl Sonunda Canik/Samsun", Türk Kültürü 2013/2, s.1-22.

YİTİP GİDEN ZAMANLARDA BAFRA ESNAFLARI

Recep YILMAZ/ Samsun Yerel Tarih Grubu

*Bayatlamış
ekmekler atılmaz,
bizim ekmek
ıslaması bazılarının
ise papara dediği
yemeğimiz
yapılırdı.*

Bir zamanların Bafra'sında ne çok meslek varmış değil mi?

Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel, seçim zamanı, meydanlara indiğinde, "benim, köylüm, benim işçim, benim, dul ve yetimim, benim emeklim" diye diye konuşmaya başlardı.

Ben sizi yine o yıllara, 40 yıl öncesinin Bafra'sına götürerek, Bafra'nın sokaklarında dolaştıracak, çoğu yok olan meslekleri hatırlatacağım.

Hiçbir şeyin ziyan edilmediği o yıllarda; ağaçlardan düşen elmaların dilimlenip kurutulmasıyla kışlık yiyeceklerimizden biri olan hoşaf,

cenderelerde sıkılması ile sirke elde edilir, incir ağacının son kalanlarıyla da reçel yapılırdı.

Evdeki yiyeceklerin atıldığı görül-müş bir şey değildi...

Bayatlamış ekmekler atılmaz, bizim ekmek ıslaması bazılarının ise papara dediği yemeğimiz yapılırdı.

Sadece yiyecekler miydi ziyan edil-meyen...

Eskimiş tüm elbiseler, örtüler, her tür kumaş, 2-3 santim eninde makaslarla kesilerek yumak halinde sarılır, yeterli miktarda olduğunda, Elektrik Fabrikasının orada bulunan kilimciye götürülüp, onlardan o zamanki evlerin vazgeçilmezlerinden

olan kilimler dokutturulurdu. Ben babaannemle beraber gider, o kilim dokuyan amcayı saatlerce izlerdim.

Aynı civarda elmalı şeker yapan bir amca vardı. Yaptığı elmalı şekerleri, üstten kapaklı teneke kutusuna koyar ve satışa çıkardı. Rastgelirsem mutlaka bir elmalı şekeri babaanneme aldırırdım.

Çoğu insan farkında olmasa da o semt küçük zanaatkârlarla doluydu.

Eskimiş yün ve pamuklu eşyaları tekrar kullanmak için hallaca gidilir attırma denen işlen yaptırılırdı. Oradan elde edilen elyaf ile genel-de kirlent ve yastık yapılırdı.

Bugünkü nesil ne hallaç bilir ne de yün atma. Hallaç pamuğu gibi atmak deyimini dahi bilmeyenlerimiz vardır.

Hallaca götürdüğümüz yün ve pamukluları teslim edene kadar içerdeki toz bulutu tüm giysilerimize, saçımıza, başımıza yapışır, kolay kolay da çıkmazdı.

Karakolun karşısındaki araya girdiğimizde ilk gördüğümüz esnaf, el arabasında kral adıyla tükürük köftesi yapan amcaydı. Tükürük var mıydı yok muydu bilemem ama yaptığı köfteler gerçekten lezzetliydi.

Köftecinin hemen yanında su resmi yapan fotoğrafçılar vardı. Fotoğraf çektirecek adam bir sandalyeye oturtulur, hiç hareket etmemesi istenir, üçayaklı fotoğraf makinasının önündeki kapak o sırada açılır, birden beşe kadar sayılarak tekrar kapatılırdı.

Bütün hareketler seri ve ritmik bir şekilde yapılır sonra karanlık odadan alınan fotoğraf kâğıdı, hiç ışık görmeden su dolu kutucuğa konup arap denilen negatif resim elde edilirdi.

Bu resim bize çok komik gelirdi.

*Galvanizli saç
tabakalar, o
maharetli eller
tarafından
ördek ve talaş
sobalarına
dönüşürdü.
Soba altlıklarının
kenarları
motifli saçlarla
çevrilerek çok
hoş görünürdü.*

Kurutulan arap resim tekrar fotoğraf makinasının önüne konulur pozitif resim elde etmek için, tekrar fotoğraflanırdı. Bütün bu olan biteni izlemek gerçekten çok hoştu.

Meydandaki kebab lokantalarının yanında el arabasında şıra satan Sami Dayı vardı. Siyah kuru üzümün çekirdekleriyle birlikte kıyım makinasında öğütülmesi, sonra sulandırılması ve karanlık bir yerde mayalandırılmasıyla şıra elde edilirdi.

Şıranın tadını bilip de içmeden oradan geçebilecek bir Bafralı azdır. Gerçekten harika bir içecektir ve tandır kebabının ayrılmaz parçasıdır. Şimdilerde köfteciler de şıra yapıyor ama bu güzel içecek maalesef uzun süre saklanamıyor. Şırada-

ki mayalanma sürekli olduğundan uzun süre beklettiğiniz takdirde sirke içmek zorunda kalırdınız.

Şıracıyı geçip, Çarşı Camisi'nin arasından sola döndüğünüzde, Kuru Kahveci Fehmi Amcanın çektiği kahvelerin büyüüne çoktan kapıldınız demektir. O güzel kahve kokusunu yıllarca hiçbir yerde alamadım.

Fehmi Amcanın işyerinin arkasındaki sokakta ise müşterinin ayağına göre ayakkabı diken kavaflar vardı. Elleriindeki falçeteyi inanılmaz ustalıkta kullanan kavaflar, ayakkabının tabanını tutturmak için tahta çivileri kırmadan çakıyor, diktikleri ayakkabıları son işlem olarak tahtadan yapılmış olan kalıplara yerleştiriyorlardı.

Soba yapan tenekeçilerle, yük ve binek hayvanlarında kullanılan eşyaları yapan dericiler aynı yerdedi. Onları izlerken de çok büyük keyif alıyorduk.

Galvanizli saç tabakalar, o maharetli eller tarafından ördek ve talaş sobalarına dönüşürdü. Soba altlıklarının kenarları motifli saçlarla çevrilerek çok hoş görünürdü.

Dericilerin yaptığı eğerler, üzençiler, kırbaçlar, kendine has deri kokusuyla içinize ruhunuza işlerdi.

O sokaktan Beşyol tarafına döndüğünüzde sağ tarafta helva imal edip satan işyeri karşınıza çıkardı.

Koz helvaların, tahin ve yaz helvalarının tadına doyum olmazdı. Helvanın olmazsa olmazı eğer mevsimiyse çekirdeksiz taze üzümüdü.

Bir köylü şehre inmişse mutlaka helvacıya gider, gitmemişse köylü tarafından "helva ekmek yemediyse şehre ha gittin, ha gitmedin" diye dalgaya alınırdı.

Helvacının az ilerisinde ise İstanbul

Börekçisi vardı ve poğaçası çok güzeldi. Bafralıların tamamı hamur işi hastası olduğu için börekçi çok iş yapardı.

Börekçinin ilerisindeki soğuk demir işleyenler, mükemmel güzellikte demir kapılar, bahçe ve pencere korkulukları yapar, seyreden çocuklardan hiç rahatsız olmazlardı.

Pazar günleri pikniğe giderken buz aldığımız kalıp buz imalatçısı da oralardaydı. Kocaman kalıp buzlar ortasından delinir ve ip geçirilerek taşınırdı.

Tuz çeken imalatçıların topak tuzları değirmene atıp öğütmesi de yine o caddede yapılırdı.

Beş adet yolun kesiştiği Beşyol mevkinde, elde çevrilen körüğün üfleme ile kor haline gelen kömürün kıpkızıl hale getirdiği demiri işleyen zanaatkarlar vardı. Bunlar genellikle balta, kazma, bıçak, satır gibi aletler imal ederlerdi.

Bizim en çok ilgimizi çeken zanaatkarların başında seyyar kalaycılar geliyordu. Seyyar kalaycılığı sadece göçebe çingeneler yapıyordu. Yılın belli zamanlarında mahalle mahalle gezerlerdi. Biz de, konu komşunun bakır kaplarını toplayıp kalaycıya taşıyarak onlara yardım ediyorduk.

Kalaycı mahalle çocuklarının bakışları altında önce yere bir çukur açı-

yor, açtığı çukura seyyar körüğün ucunu denk getirip üzerine odun kömürü koyuyor, kömürler kızıl renkli olana kadar körukle üflüyordu.

Sonra bakır kapları onun üzerinde ısıtıyor, nişadır sürülmüş üstüğü ile kaplar paslardan arındırılıyordu. Kalaylama işi sıcak haldeyken üstüğüye bulaştırılmış kalayın kaplar üzerinde gezdirilmesiyle son buluyordu.

Mahallede kalaycının olduğunu bir kaç sokak öteye kadar yayılan ve insanı rahatsız etmeyen kokusundan anlıyorduk.

Beşyol'daki itfaiyeden sola döndüğünüzde yün pazarı denilen yere giriyordunuz. Orada elekçi denilen insanlar, elek, oklava, yaslağaç, tahta kaşık ve davul yapıp satarlardı. Elleri doğru dürüst bir makina olmadan bu işi yapmalarına hep imrenmişimdir. 23 Nisan'daki merasim yürüyüşlerinde çalacağımız davulları oradan alırdık. Daha sonra metal trompetler çıksa da onlar yıllarca orada davul satmayı sürdürmüşlerdi.

Şimdi göz hakkı da olan elde dondurma yapanlardan bahsetmek istiyorum. Sütun içine konulan salep ve şeker yeterince kaynatılıp soğutulduktan sonra, yaklaşık 50 cm genişliğinde tahtadan üstü açık

bir varilin içindeki bakır kazana konur, kazanla tahta varilin arasındaki boşluğa konulmuş bez torbaya buz parçaları yerleştirilir ve soğutulularak dondurma elde etmeye çalışılırdı.

Bakır kazan kapağı kapatıldıktan sonra hiç durmadan buzun içinde döndürülür, buzun içine ara sıra da tuz atılırdı. Bunun niye yapıldığını o günlerde hiç anlayamıyordum.

Yıllar sonra buzun bir an önce eriyip soğukluğunun şok etkisiyle dondurmaya geçmesi için yapıldığını öğrenecektim. Bu bir çeşit şoklama işlemiydi. Artık dondurma hazırды. Tok gözlü sayılabilecek dondurmacı bizim göz hakkımızı verir dondurmasını satmaya başlardı.

Bilhassa Ramazanlarda veya misafir geldiğinde yapılan kadayıfı, Hacı ömerlerin evinin yanındaki Kadayıfçı Ali dedikleri adam yapardı. Kadayıf, altı delikli 5 kiloluk Vita yağı tenekesine boşaltılan cıvık hamurun, tüpgazla ısıtılan sıcak sacın üzerine dökülüp, kızarması ile elde ediliyordu.

Kadayıfçının hemen karşısında, o zamanın ulaşım aracı olan şimdilerde ise turistik amaçlı yaşatılan faytoncular vardı. Sıra sıra dizilen atlı faytonlar o dönemin insanların taksileriydi. Her yere onlarla gidilir, faytoncunun çaldığı zil her yerden duyulurdu.

Atların tırnaklarının törpülenmesini ve nal çakılmasını seyretmek başka bir zevkti. Başka bir zevkimiz daha vardı... Eski nalları ne yapıp edip nalbanttan alıp biriktirmek ve hurdacıya satmak.

Bir zamanların Bafra'sında ne çok meslek varmış değil mi?

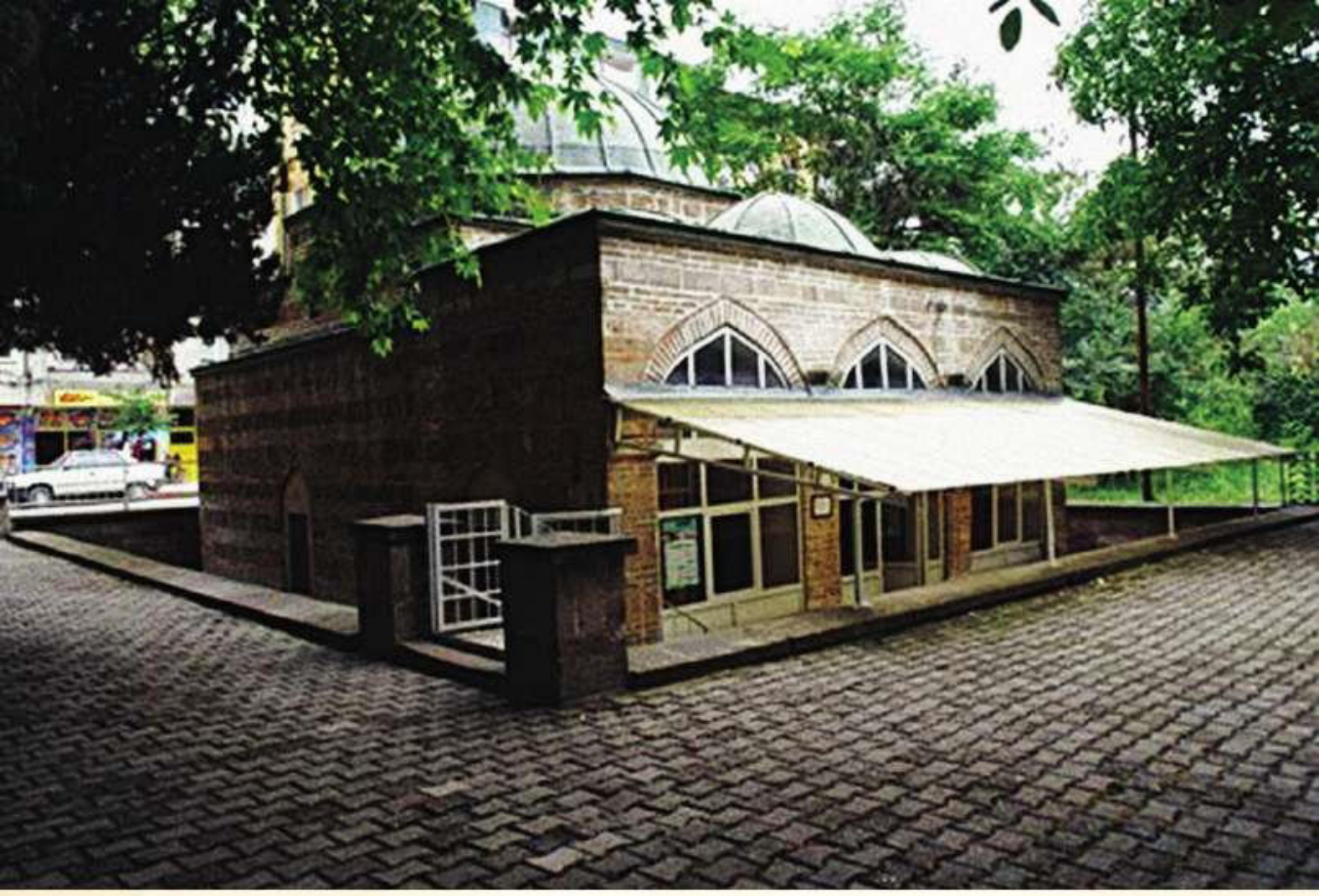
Çiziyorum

Mustafa Behçet HOROZOĞLU

"Saathane Meydanında kazdıkça tarih çıkıyor"

Asarcık'ın Tarihi Camileri **TURİZME KAZANDIRILACAK**

Öncelikle ilçenin giriş ve çıkışlarında bulunan sıvasız, boyasız ve bakımsız cephe görünümlerine müdahale edilecek.

İlçeye yapılacak turizm yatırımlarıyla ilgili yöre halkıyla birlikte çalışma gerçekleştiren belediye bürokratları, yapılacak projeleri belirledi. 8 maddelik turizm yatırımının öngörüldüğü çalışmada ön plana tarihi Gökgöl ve Ahşap Koşaca Camilerinin restorasyonu çıktı.

Samsun Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki Samsun ve Çevresi Turizm Alt Yapı Birliği (SAMTAB), 2015-2017 dönemi Asarcık Turizm Eylem Planı hazırlıklarını tamamladı. Çalışma kapsamında yapılacak yatırımlar ise projelendirildi. İhale aşamasına gelen projelerin ise 2017 İşitme Engelliler Olimpiyatı'na kadar tamamlanması hedefleniyor.

Birliğin ilçeye özgü hazırlayıp projelendirdiği 8 yatırım ise şöyle sıralanıyor: Öncelikle ilçenin giriş ve çıkışlarında bulunan sıvasız, boyasız ve bakımsız cephe görünümlerine müdahale edilecek. Buralara kent estetiği kazandırılarak turizme katkı verecek hale getirilme noktasında, Büyükşehir Belediyesi ile ilçe belediyesi koordineli olarak çalışacak. Geleneksel at yarışları ve güreşlerin yapıldığı Töngel Tepesi genişletilerek ihtiyaç duyulan alt yapı tesisleri ile donatılacak. At yarışları ve güreşlerin yapıldığı alanın tahsis edilebilmesi için Büyükşehir Belediyesi'nce Orman İşletme Müdürlüğü'nden tahsis talebinde bu-

Çok sayıda ahşap caminin bulunduğu ilçede Büyükşehir Belediyesi, yatırım programı kapsamında Akyazı Mahallesi'ndeki 300 yıllık ahşap Gökgöl Camisi ile Koşaca Mahallesi'ndeki ahşap Koşaca Camisi'ni restore ettirecek.

lunulacak. Töngel Tepesi'nin çevre düzenlemesi yapılacak, at yarışları ve güreş müsabakaları için tribün, mescit, tuvalet ve diğer ihtiyaçları tamamlanarak modern bir tesis haline dönüştürülecek. Ayrıca yürüyüş parkuru oluşturulacak.

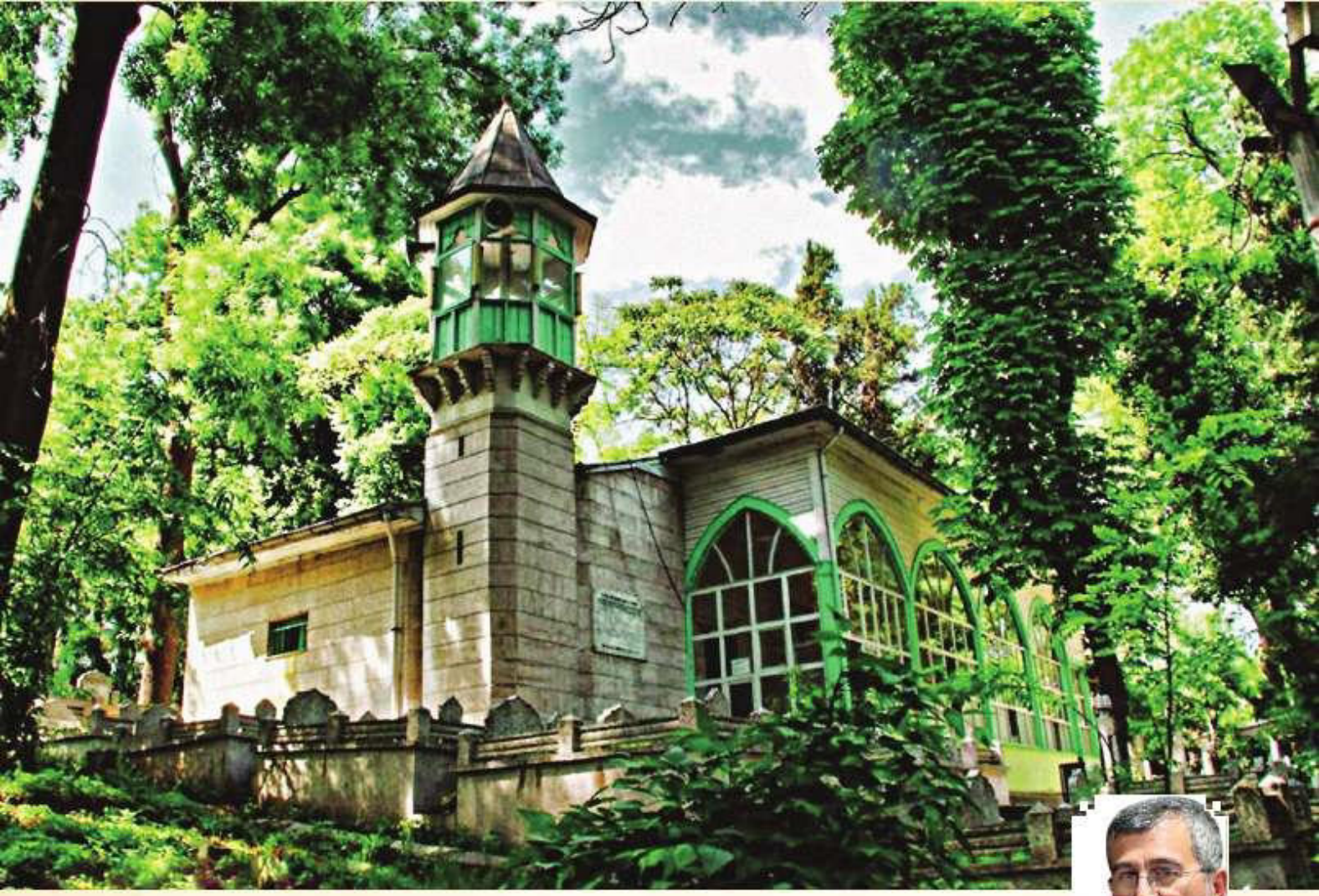
Tarihi ahşap Asarcık evlerinden bir tanesi satın alıp veya benzeri yapmak isteyen Büyükşehir Belediyesi, burada ilçeye özgü mutfak ürünlerinin ve yemek tatlarının sunulacağı bir kafe-lokanta olarak hizmet verecek. Gökgöl Su Değirmeni çalısır hale getirilerek, etrafında organik pazar yeri oluşturulacak. Asarcık'a özgü bir yemek üzerinde çalışılacak. Kemal Akkaya Caddesi üzerinde belirlenecek beş tane evin ahşap giydirme işlemlerinin yarısını Asarcık Belediyesi karşılayacak. İlçeyle özdeşleşmiş yiyecek ve içecekleri ön plana çıkartılarak hediyeelik ürün olarak pazarlanma noktasında gerekli çalışmalar yapılacak. İlçenin antik çağdan günümüze ulaşan, ilk Tunç Çağı ve Helenistik dönemde iskan gören Emir Musa köyündeki Horoztepe Tümülüsü ile Biçincik Mahallesi Şatıba mevkisindeki

tümülüs, temizlenerek, bunların jeolojik etütleri yapılarak turizme kazandırılacak.

TARİHİ AHŞAP CAMİLER TURİZME KAZANDIRILACAK

Çok sayıda ahşap caminin bulunduğu ilçede Büyükşehir Belediyesi, yatırım programı kapsamında Akyazı Mahallesi'ndeki 300 yıllık ahşap Gökgöl Camisi ile Koşaca Mahallesi'ndeki ahşap Koşaca Camisi'ni restore ettirecek. Gökgöl caminin bahçesinde bulunan güreş alanı ve tribünler de yeniden yapılandırılacak. 1180 yılında yapılan cami, en son 1970 yılında ise son kez tamir görmüştü. Mimari ve üslup açısından 16. yy. ahşap camileri özelliği taşıyan caminin çevresindeki yerli taştan yapılmış mezar taşları dikkat çekerken, ahşap sütunlarında Osmanlıca bilgiler yer alıyor. Koşaca Mahallesi'ndeki Koşaca Camisi'nin ise kim tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmiyor. Kökboyası ile yapılmış kalem işi ve boyalı oymaların bulunduğu cami, mimari üslubu itibarıyla 17. yy. ve süsleme üslubu ile de 18. ve 19. yüzyıllara işaret ediyor.

ŞEHİR-KÜLTÜR-VEFA

Tevfik DEMİR

Samsun Musiki Cemiyeti'ne girerek üyeleri bilinçlendirme gibi etkinliklere öncü olan bir öğretmen yazardır Yılmaz Elmas.

Kültür deyince akla ortak tarih bilinci ve milletin ortak yaşama biçimi gelmektedir. Bu iki unsurun ortaya koyduğu somut varlıklara gösterilen ihtimam azalmış veya kaybolmuşsa "köklü bir kültür"den bahsetmek hamasetin önüne ne kadar geçebilecektir? Daha da özele inecek olursak, Samsun merkezli baktığımızda bir tarih mirasından, ortak hissedişten bahsetmek mümkün müdür?

Kısacası tarihî varlığı korunmayan kentin kültürü olur mu? İsterseniz oradan başlayalım derdimizi anlatmaya.

Ne hazindir ki Selçuklular döneminden itibaren Müslüman Türklerin elinde yoğrulmuş Samsun'da, Osmanlı'dan kalan birkaç eserden başka somut kültür varlığımız kalmamıştır. Şehrin bütün tarihî serüveni ni bir köşeye koyup da sadece yaklaşık bin yıllık Müslüman Türk hakimiyetini göz önüne aldığımızda, bu somut varlıkların çoğunun bugün yanmış, yıkılmış, kaderine terk edilmiş olduğunu, ayakta az sayıda cami, türbe, konak kaldığını göreceğiz. Birkaç hatırlatmayla derdimize elbise giydirelim!

*Mevlevihane

Yapılan araştırmalara (Prof. Dr. Cafer Sadık Yaran) göre bugünkü Mevlevihane Caddesi girişinde (bugünkü orduevi-pastane) olduğu hesap edilen Mevlevihane'nin vakıfları dahi olduğu bilinmesine rağmen ne Mevlevihane ortadadır ne de vakıfları. Konuyu SAGEM'de ilk defa gündeme getiren C.S.Yaran Hocamızla ve SAGEM'deki arkadaşlarımızla Mev-

levihane'nin tekrar, aslına uygun bir şekilde yapılması için Samsun Büyükşehir Belediyesi ile defalarca görüştük, konuyla ilgili Konya ve İstanbul'dan uzmanlar getirildi ancak önceleri bu meseleye sıcak bakan Büyükşehir birden bire projeden vazgeçti. Aslında "Vefâ"nın sadece semt adı olduğu bu hazan vaktinde "Mevlevihâne"nin de bir sokak isminden ibaret kalmasına şaşırmamak gerek...

*Samsun Kalesi

Birkaç yıl öncesine kadar gözümüzün önünde olup da birden bire ortadan kaybolan Samsun Kalesi'nin son kalıntıları meselesi ise tam anlamıyla evlere şenlik.

Geçtiđimiz günlerde akasyam.com sitesinde yapılan haberdeki eski ve yeni fotoğraflardan da görüleceği üzere, bir kısmı daha önceleri yıkılan kale kalıntıları, sanıyorum beş yıl önce Samsunluların gözünün önünde hem de bir sokağın n kapatılarak yapılan binanın altında kalmış durumda. Kale kalıntıları da bina otoparkının içinde -sözüm onaraların arasında korumaya alınmış.

*Büyük Camii

Yine Büyük Cami'nin restorasyonunda harcanan trilyonlara rağmen kullanılan plastik kapı ve pencereler tarihle nasıl dalga geçildiğinin en iyi göstergesi olmuştur (tarihi koruma bahanesi de meselenin ışıltılı yanı!). Yine Samsun deyince akla gelen ilk adreslerden olan Büyük Camii ismi ise yeni yapılan tramvay için oluşturulan durağa verilmemiş, onun yerine AKM'deki Opera'nın isim olarak verilmesi tercih edilmiştir. Tarih, kültür, vefâ...

*Bedesten

Samsun'un tarihî miraslarından sayılan, Kale Mahallesi sınırları içerisinde yer alan Bedesten Çar-

şısı da kıyımdan nasibini almış, adı ve konumu doğal ancak fiziksel görünümüyle ucube bir halde kaderine terk edilmiş durumdadır.

*İlkadım'da Opera (Kırk yıllık Kâni, oldu mu Yani...)

Türkiye'nin elli ilinden büyük olmasıyla övünen İlkadım İlçesi'nde hâlâ doğru dürüst bir konferans salonunun, kültürel etkinliklerin yapılacağı alanların olmaması size de çok inandırıcı gelmiyor değil mi? Ama gerçek. Şu anda İlkadım'da kullanılabilecek tek yer AKM. Daha doğrusu eskiden adı öyleydi. Şimdilerde bu alan Opera diye biliniyor. Ve "onlardan" fırsat kalırsa etkinlik yapabilirsiniz. Buradan çağrımızı yapalım: İlkadım Belediyesi'nden acilen yeni, büyük, donanımlı bir kültür merkezi projelerini hayata geçirmesini bekliyoruz.

*Yapay Tarih (Hafıza Değiştirme Çalışmaları)

Hiçbir geçerliliği ve gerçekliği olmadığı tarihçiler tarafından defalarca ifade edilen Samsun'daki Amazon varlığı üzerinde oluşturulmaya çalışılan yapay kültür çalışmaları üzerindeki ısrarı ve inatı anlamak da mümkün değil. Amisoslardan kalan birkaç kalıntı üzerinden şehri Amisos'la bütünleştirme gayretini ise anlamış değiliz hâlâ.

Güzel hareketler de var!

*Saathane

Bu kadar kötü örneğin yanında Saathane civarındaki tarihi ortaya çıkarma çalışmalarını ise dikkatle izliyoruz. Özellikle Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin tarihi binasının yanındaki artık harabe hale gelmiş (aslında tarihi bina yüzyıllık, ucube bina ise daha kırk yıllık bile değil) binanın yıkılarak yeni bir çevre düzeni ile Taşhan ve İsmailağa Medresesi'nin ortaya çıkarılmasını destekliyor, takdirle takip ediyoruz. Ancak yıkılan, görüntüsü bozuk ve harabe alanların yerine Osmanlı mimarisine uygun çarşılar yapılarak tarih canlandırılmaz mıydı diyerek de düşünmeden edemiyoruz.

*Seyyid Kutbiddin

Seyyid Kutbiddin Türbesi'nin ihyasına yönelik Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün çalışmalarını takdirle takip ediyoruz. Umarız burası bitirildiğinde Samsun'un Eyüp Sultanı olacak, her biri bir tarihî eser olan mezar taşları ortaya çıkacak, ölülerimizin ruhları da serseri yuvası olan bu mekanda daha rahat olacaktır.

*Fazılkadı

Ayrıca Fazılkadı İlkokulu'nun restorasyonla gençlik merkezi haline getirilmesi kent kültürü açısından olumlu bulunmakla beraber önündeki tarihî çeşmenin sahihsiz bırakılmasına da dikkati çekelim.

*Reji

1897'de kurulan ve 1994 yılına kadar faaliyetini Sigara Fabrikası olarak sürdüren alan, uzun yıllar atıl olarak kaldı, çevresine tehlike saçtı ancak sonrasında büyükşehir o bölgeyi AVM olarak bir firmaya verdi. Bu gün reji alanı hem aslının korunmasıyla hem de ticaret merkezi olması hasebiyle şehre ciddi katkılar sunuyor, takdir ediyoruz.

Samsun'un kozmopolitliğine (ne demekse!) sığınarak, maalesef Samsun'un kökleriyle oynamak istenmektedir. Samsun'un tarihî kimliği de bu anlamda değiştirilmek istenmektedir. Kime ve neye hizmet ettiği bir türlü anlaşılmayan bu tarih bilinçsizliği ve batı hayranlığı ezikliği Samsun'un tarih hafızasını ciddi şekilde tahrif etmektedir.

Bir şehrin yollarını genişletebilirsiniz, yeni yollar da açabilirsiniz, yeni konut ve ticaret alanlarını oluşturabilirsiniz ama ruh veremediğiniz sürece yaptıklarınız o anla ve zamanla sınırlı kalır. Geleceğe bir iz bırakamazsınız. Kıscası şehrinize vefa gösteremezsen vefa da bekleyemezsiniz.

PrestigeEnglish

SAMSUN ŞUBESİ

ÇOCUĞUNUZUN İNGİLİZCE KONUŞMASINI İSTER MİSİNİZ?

Yabancı hocalar eşliğinde ücretsiz konuşma derslerine davetlisiniz.

TEL. 0 362 432 0 111

Prestige English Samsun Şubesi

Ulugazi Mah. İstiklal Cad. Caferoğlu İş Merkezi No. 6/4 İlkadım/SAMSUN

PrestigeEnglish

سوریه

تصویر مدونه من قائله الحکومه عثمانیه لفق سیدک

ع اعنوس

رسالة امرام

اعنوس ۱۵۲۶

Milli Mücadele'nin Başında Canik Mebusu

OSMAN (SELMAN/SELMENİKO) BEY OLAYI

Prof.Dr. Dursun Ali AKBULUT

19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basmasıyla başlayan Milli Mücadele hareketi itilaf devletleri, özellikle İngiltere tarafından durdurulmaya çalışıldı.

Mütarekeden bu yana Osmanlı hükümetleri üzerinden elini çekmeyen, her işe müdahale eden, gayri müslimleri bahane ederek Türkleri susturmak ve sindirmek isteyen İngilizlerin bu gibi tutum ve davranışları memnuniyetsizliğe, yerel idare amirlerinin yakınmalarına yol açıyordu. Bu ortamda ve en başta dâhiliye ve harbiye nazırları ateşten gömleği giymiş gibi idiler, dolayısıyla bu makamlarda sık sık değişiklikler oluyordu. 4 Mart 1919 da kurulan ilk Damat Ferit Hükümeti bunun açık örneği idi ki hükümetinde üç kez değişikliğe gitmek zorunda kalmış, üçüncü ve sonuncu değişikliği Paris'ten

döner dönmez 21 Temmuz 1919'da gerçekleştirmiş, bu defa Dâhiliye Nazırlığı'na Defter-i Hakani Umum Müdürü Adil Bey getirilmişti. Yeni Dâhiliye Nazırı Adil Bey'e "itimat caiz değildi. Her zaman tehlikeli olabilirdi." Öte yandan Mustafa Kemal Paşa'nın Havza'ya hareketinden üç gün sonra Samsun'a gelen mutasarrıf Hamit Bey, 28 Mayıs 1919 günü bu şehirde gördüklerini ve yaşadıklarını anlatırken, devlet kudretinin hükümet konağına inhisar ettiğini söylemekteydi. Anadolu'da millici ya da milli harekât yanlısı komutanlarla mülki idare amirleri görevlerinden alınarak veya başka vesileler-

مستقل بر موقوفه صورت گرفته در زره موافقت ایندیه استاجول امانی ایوبه صاموئیل
استاجول بولیس مریخیه عریضه بایند عریضه ایل بولیس رتیقا استاجول شریه کله اولد اما
دایره ایل با سوه ایلیه صاموئل ناموس و حنیف لدر که کندوی سوریسه استاجول
اولد سول الیه بولیس بر شایر خارج ایل مکتوب تبعه ایلیه طوبانه صاموئل اهل الیه اطلال علیا ایلیه
جم غفرله موئل الیه املوه داخله کورتوم اولد اوزره اسکله و اولدوره قدر تقصیه ایلیه لر عمده بیت
مکتوبه بر مشکلات سیاسی حدت ایمان اوزره اهل ایل استاجول بولیس تکلیفاتی رد کند برینا کله
ایدرک دایره سیر خانی اولد املاسه دایره لهرولج فورطه نیت مستطاح ایله بولیده نو
طوره بیدره صالی کولی سیرت لیمانیه النجاشی ایلیه عمده بیت فورطه نیت دیو بولیس ایلان ایلدی
مشکلات حسیله خسته لدره صمناج ندره قلمسه لهرولج ندره کزه مراجعته بر قاج کتبه استاجول
ایله لدره مکه لیمان کله حدت بولج بر اولد غرقه مساج ایلیه علیا ایلیه سیاه سوزیه اولد کتبه
ایوبه بولج بر ناسی کوریدرک رقاقده بولج بولیس بر عجم لهرولج بولج خسته اولد موئل الیه استاجول
کیه حدت بر اولدور و رودیه قدر تدری و استاجول ایلیه مسامه ایلیه کتبی بافره ده بولج
صاموئل تقوی حدت بولج ده تقاضا بولج بولیس ماموری طوفیل لهرولج استاجول کورتوم
مجبور لهرولج کتبه حدت بولج اولد اوزره صاموئل بولیس مرکز مامور لهرولج کتبه با کویا سوزماتو
ویرامات کتبه بقیت لهرولج اولد اوزره صاموئل بولیس مرکز مامور لهرولج کتبه با کویا سوزماتو
حدت بولج کتبه حدت بولج بولج بولیس کتبه ایلد اولد اوزره ایلیه ایلیه ایلیه

Osman Bey, 14
Mayıs 1914'te
birinci yasama
yılına başlayan
Üçüncü Dönem
Osmanlı Mebuslar
Meclisi'ne Canik
Sancağı'ndan
seçilen dört
mebustan 4 biri idi.
ilk oturumundan
itibaren meclis
görüşmelerine
katılmış, mebusluk
yeminini müteakip
Birinci Şube'ye
ayrılmış, 18 Mayıs
1914 teki ikinci
birleşimin ilk
oturumunda meclis
genel kurulunca
mebusluğu
onaylanmıştı.

le İstanbul'a çağırıyorlar, taşrada mümkün olduğu kadar zayıf bir kadro bırakılmak isteniyor, bu durumda İstanbul'a dönmek fikrinde olanları Mustafa Kemal uyarıyor, "...gideceğiniz yerin Malta olduğu muhakkaktır" diyordu.

Osman Bey, 14 Mayıs 1914'te birinci yasama yılına başlayan Üçüncü Dönem Osmanlı Mebuslar Meclisi'ne Canik Sancağı'ndan seçilen dört mebustan biri idi. İlk oturumundan itibaren meclis görüşmelerine katılmış, mebusluk yeminini müteakip Birinci Şube'ye ayrılmış,

18 Mayıs 1914 teki ikinci birleşimin ilk oturumunda meclis genel kurulunca mebusluğu onaylanmıştı. İttihatçı ağırlıklı meclis, dört yıllık yasal süresini doldurduğu halde savaş devam ettiği için seçim yapılamamış ve meclisin süresi 14 Mayıs 1919 a kadar bir yıl daha uzatılmış bulunuyordu. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından hemen sonra, Kasım ayının ilk üç gününde İstanbul'da İttihat ve Terakki Fırkası'nın son kongresi toplandı ve bu parti kendini feshederek kullerinden Teceddüt Fırkası

مستند تراکت و فوٹو لغاره لکی صبیله اداره عمریه و دیارات قانونی اوتوریدیکه وارده
 فوٹو اخیره سی موجو کیفیتی طوع و یرح طوعیه نظارت جلیله لرینه عرضه ایتمک مجبور اولدم هما سونیه
 سابقه اسراف محلیه ده عماله بک محلی روم نزه بولیدی ایل عصبه رومدک تسویه حساب
 انظاریه منکل و کلی موسیو بریفه هما سونیه کی قوای ملیه نیک نیامی اولدین و اگر بود اخله کدر
 مطلقاً سطح کلای باشا - الحاقه ایرک دوله انذوفیه امانه معیار سنبات ملیه ده بولنه صفی بولنده
 قور قورق برعاهیده بر شعله لده ده کوشتمک انقاره منکل و کلی هما سونیه نظریه صبیله لکه لر اعلیه
 عماله بک هما سونیه جیفالینی طلبه ایل - عمده بک ده بود اخله طره اولدین کی قور قور حوضه اوق
 ایلارین و تجارت منقول صلبه اخله حکمته کینت قدری ده بود اخله اساساً کینت استه بر طریقی
 صالیور لیکه بیله ایرک ثانیاته دیرر و بوجوریل منکل و کلی موافقت ایرک صرف نظر ایلر
 منقول عمده بک برای نفسیه باقره - عریقه هما سونیه جیفوت ایلدیکی سوز قراج کفر نظر
 هر - مدخله بر نجابه منقول و کلی بولنه فرق قومانده ان اسهل حق این عماله بک نوزده دیلمه ایرک
 مطلقاً صوفی ترک ایتیه انظاریه منکل و کلی طریقی حکومته کوندر لکه کدر لری جبراً اراده استایلر
 کور - بیکه بیله ایرک بیکه بر بولیه ریفقا استایلر کوندر لکه مجبور قاله نین بیله ایرک عماله بک ده
 منقول عمده بک انظاریه منکل و کلیله دیردی ثانیاته در زینه هما سونیه بر اقله نینی و صید بیکه نایر
 ایرک مستند صه صورت لرینده علی حای ایلر ده منقول و کلی کدر لری جبراً اویه حوضه
 ایلر ده جدری بیکه حکومته بر عدوت رفقه ایتمی موافقت ایتمی تکلیف ایلر بولم لری ده ککوی

doğdu. İttihat ve Terakki Partisi'nin olmadığı fakat İttihatçıların bulunduğu bu meclisle Tevfik Paşa Hükümeti'nin, hatta padişahın ve itilaf devletleri temsilcilerinin bir arada bulunmaları çok zor görünüyordu. 21 Aralık 1918 de padişah, anayasanın yedinci maddesinin kendisine tanıdığı yetkiye dayanarak meclisi feshetti. Mebuslar doğal olarak memleketlerinin yolunu tuttular. Bunlardan biri de Osman Bey oldu. Ancak Osman Bey fesihden sonra İstanbul'da ne kadar kalmış ve buradan ayrılmadan acaba Mustafa

Kemal Paşa ile görüşmüş müydü? Buna dair henüz yeterli bilgimiz bulunmamaktadır. Bununla birlikte onun 1919 yılının ilk yarısında Samsun'a döndüğü varsayılabilir. Çünkü kendisi sadarete hitaben yazdığı dilekçesinde Samsun'da iş sahibi olduğundan bahsetmekte, ayrıca Sinop Mutasarrıflığı'nın yazısında Samsun'da Kuva-yı Milliye'nin yatağı olmakla ve iç kısımlara gidip Mustafa Kemal'e katılmak iddiasıyla suçlandığı görülmektedir. Osman Bey ve Samsun etrafında gelişen hadiseye başka

ögeler de katılmakta, Sinop ve Erzurum'un yanı sıra, Mustafa Kemal Paşa, Canik Mutasarrıfı Hamit ve Sinop Mutasarrıfı Mazhar Tevfik Beyler de asli aktörler olarak ortaya çıkmaktadırlar. Nitekim Osman Bey Samsun'a döndükten sonra İngilizler, muhtemelen sorgulanmak üzere onun İstanbul'a gönderilmesini istemişler, mutasarrıf Hamit Bey, bütün sorumluluğu üstlenerek bu isteği o zaman durdurabilmiş, bilahare teftiş için Bafra ve Alaçam'a gittiğinde vekili fırka kumandanı İsmail Hakkı Bey, İngiliz siyasi mümessili vekili Yüzbaşı Perring'in bu tarzdaki talepleri karşısında direnç gösteremeyerek bir polis eşliğinde Osman Bey'i Amasya Vapuru ile yola çıkarmış, vapur yoluna devam ederken Osman Bey bir şekilde Sinop'ta kalmıştır ya da bırakılmıştır. Olayla ilgili yazışmaları, yayınlanmış hatıraları, halk arasındaki hikâyeleri bir araya getirerek, Osman Bey hadisesini kurgulayan Hasan İzzettin Dinamo yerel anlatımlara fazlaca ağırlık verdiği için burada resmi yazışmaların ilavesiyle konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlanmaya çalışılacaktır. Çünkü sözlü anlatımlarla, şimdi devlet arşivlerinde bulunan resmi raporlar arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Belki raporlarda yer almayan yahut yer alması doğru bulunmayan hususları sözlü anlatımlarda bulabilmekteyiz.

Esasen bütün mesele Mustafa Kemal olayı ile ilgili görülmekte olduğundan bu sürece bağlı bir kovuşturmanın yapılmak istendiği gözlemlenmekte, İngilizlerin baskıları sonucunda Harbiye Nezareti'nce Mustafa Kemal Paşa'nın geri çağırılması, onun etrafındakileri

دینو بیله قناره ایکنسینه مع اولوردا نظیر مصلحه کومستولسه ویا کیفیهته هیردرا ایلمسه ویا کله
انظاری مکتوبی قوماندانه بی ریح طرقتی عاقرینه زیرده صورتی محرر مشیه الماک بئلفن کتبه
قلمسته حالت و خاتم و ذراکتی و درون اقیانه میور جهرنی سلطان سیاسیه بیوردک
ایلمه بیه حکومتیه سیه مأمور لیه اور ویره جت اولدی مسؤلیمه سیه ایچ جت رجه ده برقوقی
اولمیه و مجر دینه مأمور لیه جیانتلا بالاستفاده ردم واری میصد لیه آماک قابیلرجه
ساکر احاطه منانی خود خود غیر قانونی کفین اجرائت و معادلات بلرجه حاکمینه خبره اولورده
وایزیه اهتزازه کتبه بعدله آتلف حامد سیاسیه لیه کولتیه لیه قولی با یوج برقه جی احاطه
جیه مأمور لیه اولمار بئلمی لیه صفتیه امری اولمیه موی لیه لغتانه کک کونست و کتله
استیجی جوی و یردم جوی تغرافنامه صورتی زیرده مندرجه عناه بی طایانه و یا شیه کتبه
حاله ادره نیک قنار اولورده سینه یاشان و منیراتیق بعضیه نزدیک کتله کومه ایله ریدرک
تسویقانه مکتوبی تبصیری عصمتی ملیر لیه تحریک ایتدیکی ریدرک القانته ضار جویانه لیه لغتونه
رو کور بیه بو معادله کتبه ناک کوج دینه کتبه کتبه بولکلدی مطلقا چاره دوشمنی ریانه
کتله لیه بقی صورتی حرکتی میور قلم مقصدی بایه ایدرک اطراف عصبیه و غلبانه ایتدی حکومتیه
صورتی سویه لغتونه ایدرک بیه بایه ایدرک تبصیریه ایدرک تبصیریه ایدرک تبصیریه ایدرک تبصیریه
حکمتی ملیر لیه ادرکه انصار مکتوبی لیه حاکمیه لیه التحاق قوتولم عناه کتله بوی و قوتونه
اصلا علقه سی اولمیه حقیق حاکمیه لیه سولکله عرف ماسونده کور ودرک اثر غرضه و القانته
بئله برقی کتله صرف غرضه و خصوصتیه سیه کتله و بقاء سینه ادره قنار سیه بیه موی لیه حقیق

şa'ya Mustafa Kemal ve Ali Fuat Paşaları derdest ederek İstanbul'a götüreceğini söylemişti

(Kâzım Karabekir, *İstiklal Harbimiz, İstanbul 1988, s. 363-364, Cebesoy, Hatıralar, s. 250.*)

Bununla birlikte İstanbul'a gönderilmek üzere Osman Bey'in Samsun'dan ne zaman ayrıldığı bilinmemekte, kayda değer en önemli tarih 21 Temmuz 1919 olup, söz konusu tarihte onun Sinop'ta bulunduğu, sadarete çekilmek üzere Sinop Mutasarrıflığı'na verdiği telgrafından anlaşılmaktadır:

Mahreci / Numrosu / Kelimesi / Tarihi
Sinop 6829 146 21.7.35

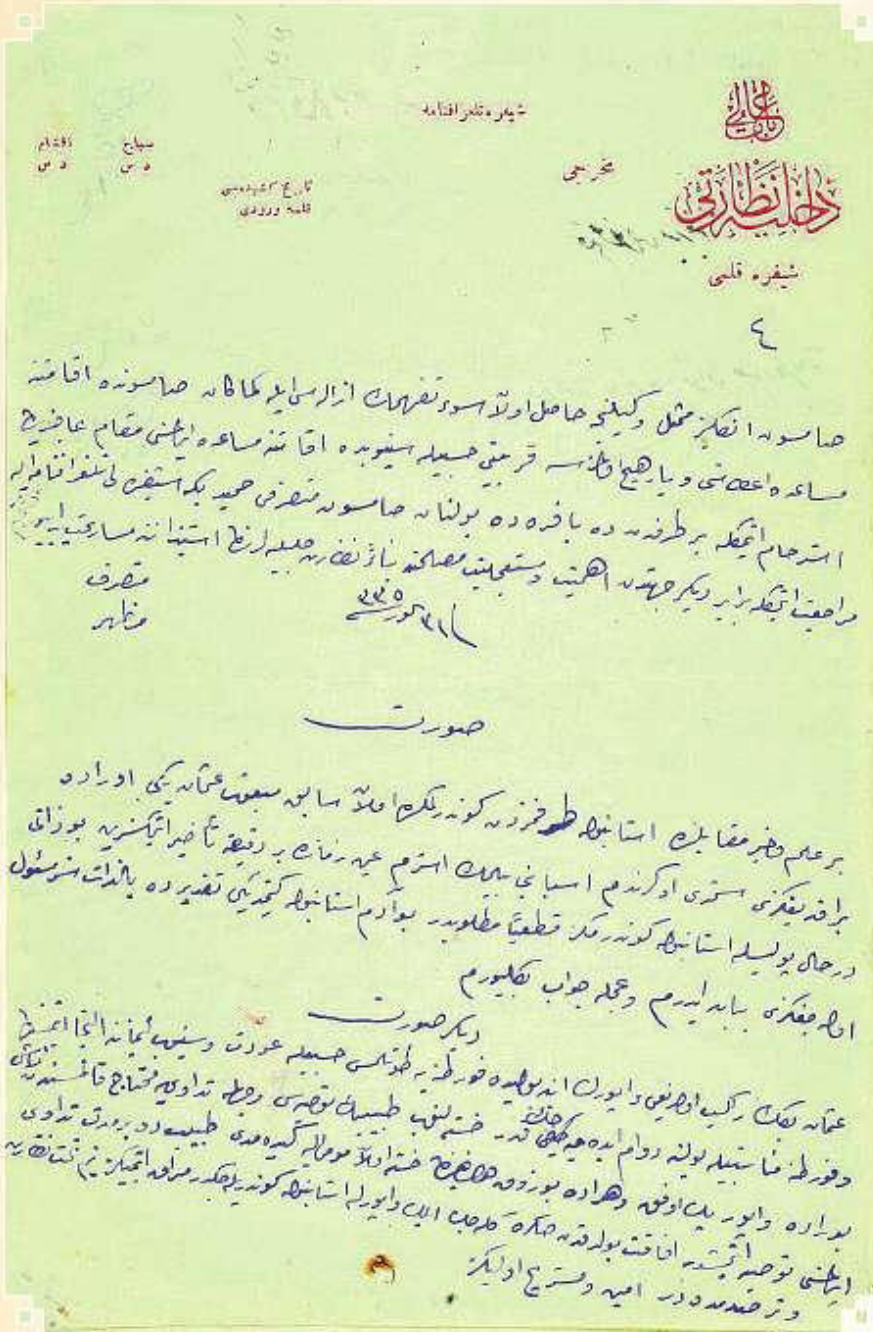
Makam-ı Celil-i Sadaret-i Uzmaya

Samsun mümessil vekâletinin hükümet-i mahalliyeye vuku bulan teklifi üzerine Samsun mutasarrıflık vekâletince İstanbul'da ikamet etmek üzere İstanbul Polis Müdüriyet-i Umûmîyesi'ne hitaben yazılan tahrirâtı hamil bir polis memuruna terfikan Samsun'dan çıkarıldım. Râkip olduğum Amasya Vapuru'nun gayet küçük olması ve fırtınaya tutulması İnebolu'dan avdetle Sinop Limanı'na iltica etmesi fırtınanın şiddetinden yolda hastalanarak muhtac-ı tedavi ve istirahat bir halde kalmaklığım hasibiyle ve Sinop kasabasına çıkarak mutasarrıflığa vuku bulan müracaatım üzerine taht-ı tedaviye alındım. Samsun'daki emlakimin idaresi ve ticaretim yüz üstü ve ailem kimsesiz kalarak külli zarara duçar olmaktan sarfı nazar bila sebep masum olduğum halde hilaf-ı kanun ve mugayir-i hak ve adl keyfi bir muameleye kurban oldum. Halledar olduğum hürriyet-i şahsiyemin iadesini ve ziya uğrayan hu-

de fazlasıyla etkilemiş görünmektedir.

tutuklanarak İstanbul'a gönderilmeleri Kâzım Karabekir Paşa'dan istenmişti (Kâzım Karabekir, *İstiklal Harbimiz, İstanbul 1988, s. 92-93*). Üçüncü Kolordu Kumandanı Refet Bey azledilerek, Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuat ve İkinci Ordu Müfettişi Cemal Paşalar da görüşme bahanesiyle İstanbul'a çağırılmışlardı. İstanbul'a gelenlerin hepsi değil, fakat önemli bir bölümü ilk durak Bekirâğa, ikinci durak Malta oluyor-

du. Ali Fuat Paşa 11 Ağustos 1919 da bazı konuları görüşmek üzere Harbiye Nazırı Nazım Paşa'dan davet aldığını hatıralarında anlatırken çok açık bir biçimde şunları kaydetmektedir: "... İlk bakışta bir hüsnüniyet eseri gibi görünen bu davet, hakikatte benim için hazırlanmış bir tuzaktan başka bir şey değildi." (Cebesoy, *Milli Mücadele Hatıraları, s.144.*) 1919 yılının sonlarına doğru Hey'et-i Teftişîye üyesi sıfatıyla Sivas'a gelmiş bulunan Fevzi (Çakmak) Paşa dahi burada karşılaştığı Kâzım Karabekir Pa-

mek istediye de aynı karşılığı gördü ve nihayet mesuliyeti bize bırakarak çıkıp gitti. Ben, Osman Bey'i davet ederek olup biteni anlattım, uyanık davranmasını tavsiye eyledim. Merkezden ayrılışından sonra mümessil takibata devam etmiş, vekil bıraktığım fırka kumandanını tehdide başlamış ve nihayet şifahi bir ultiमतomla maksadına ermiş. Gerçekten, siyasi vaziyet ve tehditlere alışmamış olan fırka kumandanı, İngilizlerin ısrarına mukavemet edemeyerek isteği mucibince ve bana sormaya gerek görmeyerek Osman Bey'i yanına polis verilerek İstanbul'a sevk etmiş... Hemen Sinop Mutasarrıfına bir telgraf yazarak yanlışlıkla İstanbul'a sevk olunan Osman Bey'in vapurdan alınarak dahile sevk olunmasını, polisin de iade olunmasını rica ettim."9 Sinop Mutasarrıfı Mazhar Tefvik Bey'in bu ricayı nasıl karşıladığı açıkça bilinmiyor. Hasan İzzettin Dinamo'nun kurgusuna göre, halk tarafından gemiden alınmış, Kastamonu vilayeti Sağlık Müdürü'nün yol göstericiliğinde hükümet tabibinden sağlık raporu alınmış, Sağlık Müdürünün imzasını müteakip mutasarrıflık makamına takdim edilmiş, sağlık durumuna binaen Osman Bey'in yolculuğu durdurularak şimdilik Sinop'ta kalması sağlanmış, bir yandan da yazışmalar sürdürülmüştür. Neticede Sinop Mutasarrıfı Mazhar Tefvik Bey şifreli telgrafla Dahiliye Nezaretine 31 Temmuzda ayrıntılı bir rapor sundu:

Şifre telgrafname Mahreci Tarih-i keşidesi Kaleme vürudu

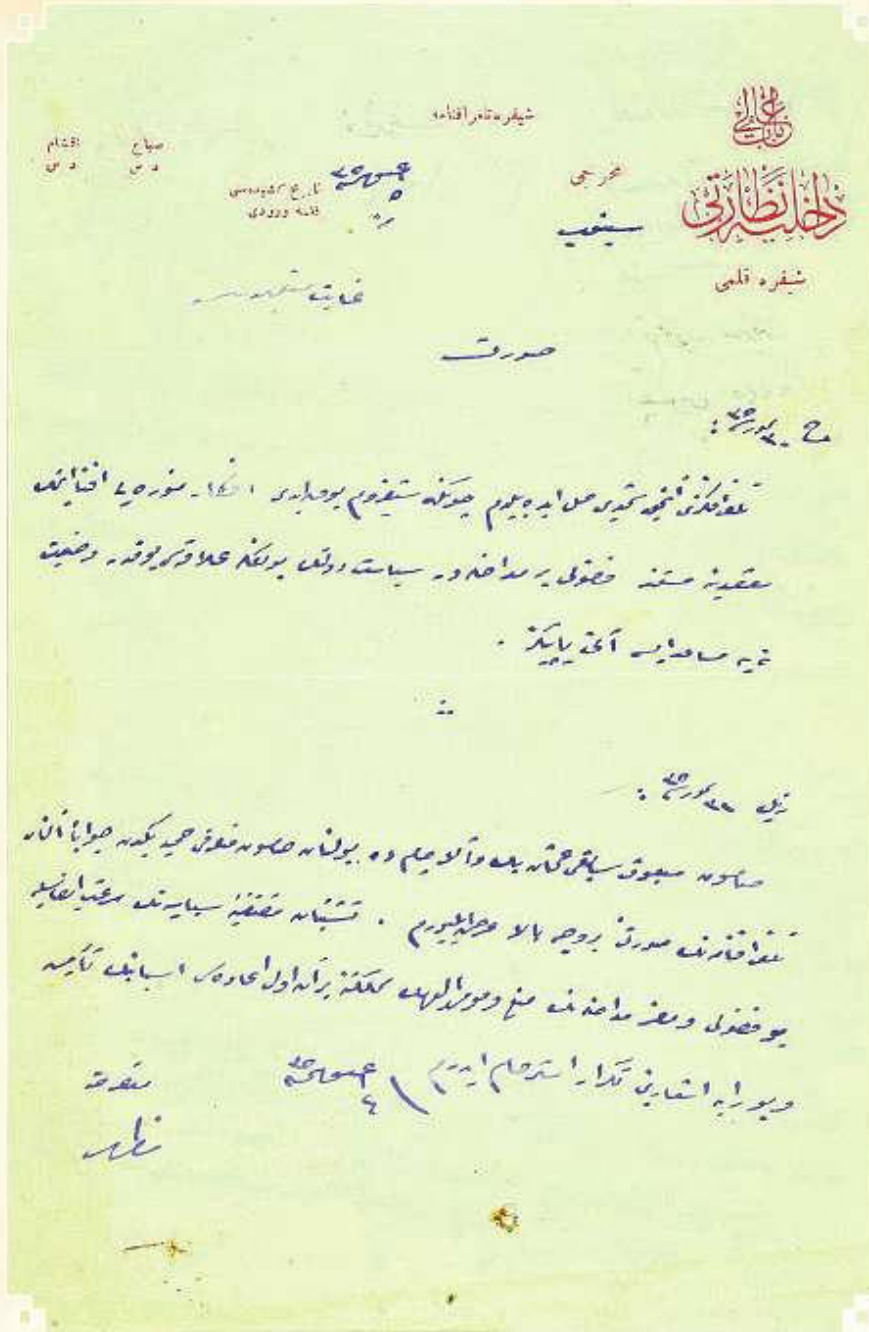
Sinop 2 Ağustos 3353 minh.
Gayet Müstaceldir

kukumun vikayesi için hükümet-i seniyyemizin cenah-ı adaletine iltica ediyorum. Hürriyet-i şahsiyemin iadesini zat-ı fehimanelerinden istirham eylerim.

Sinop'ta Samsun Mebus-ı Sabıkı Osman

Samsun'la Sinop arasındaki bağlantı telgraf metninde kurulmakta, yukarıda kısaca bahsedildiği gibi Canik Mutasarrıfı Hamit Bey, yayınlanmış bulunan hatıralarında konu ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

".. Mr.Hurst'ün yerine gönderilen Mr.Perring bir gün yanıma gelerek, son günlerde memleketine dönen eski mebus Osman Bey'in zararlı bir şahıs olup memlekette ihtilal çıkarabileceğini, hakkında şiddetli muamele yapılması gerektiğini söyledi... Mümessil efendiye kendisinin kandırıldığını, söylediklerinin katiyen doğru olmadığını ve memlekette diyelim ki bir şey çıkarsa mesuliyetin bana ait bulunduğunu ihtar eyledim. Perring, o vakte kadar görmediğimiz bir vaziyet alarak ısrar ve tehdit et-

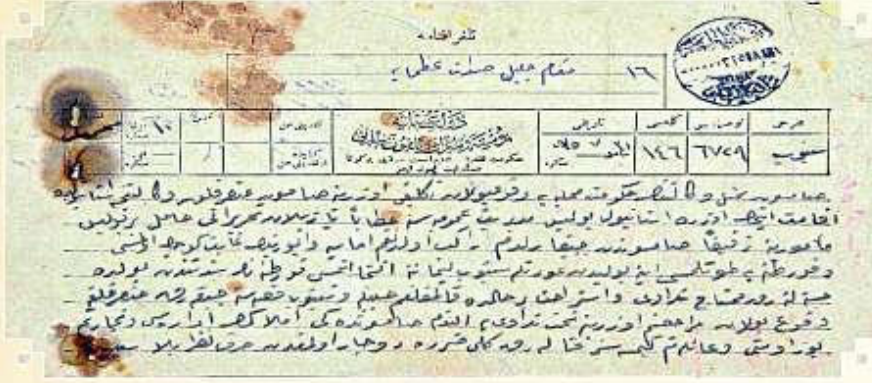

nat verir. Ve bu suretle mümessil vekili muvafakat ederek sarfi nazar eder. Ahiren mutasarrıf Hamit Bey'in bera-yı teftiş Bafra'ya azimetle Samsun'dan gaybubet ettiği şu birkaç gün zarfında her ne mülahazaya mebni ise mutasarrıf vekili bulunan fırka kumandanı İsmail Hakkı Bey, Osman Bey'i nezdi-ne celp ederek mutlaka Samsun'u terk etmesini İngiliz mümessil vekili tarafından, hükümetçe gönderilmezse kendileri cebren alarak İstanbul'a gönderileceğini beyan eylediğinden bahisle bir polise tefrikan İstanbul'a gönderilmeye mecbur kaldığını beyan eder. Osman Bey de mutasarrıf Hamit Bey'in İngiliz mümessil vekiline verdiği teminat üzerine Samsun'da bırakıldığını ve Hamit Bey'le muhabere edilerek meselenin hüsn-i suretle lehinde hallini rica eylerse de mutasarrıf vekili kendilerini cebren alıp sevk edeceklerinden bahisle hükümete bir müşkülât davet etmemesi ve muvafakat eylemesini teklif eder. Muma ileyh de hükümeti müşkül mevkie sokmamak üzere muvafakat edip İstanbul'da ikameti için Samsun Mutasarrıflığı'ndan İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiyesi'ne yazılan tahrirat ile polise terfikan İstanbul'a müttehi-i hareket olan Amasya Vapuru'na irkâben sevk edilir. Samsun'un namus ve hamiyetli herkese kendini sevdirmiş eşraf ve hanedandan olan muma ileyh'in böyle bir tesir-i harici ile memleketten teb'id edildiğini duyan Samsun ahali-i izhar-ı galeyan ederek cemmi gafirle muma ileyhi almak dahile götürmek üzere iskeleye ve vapura kadar takip ederler. Osman Bey, hükümete bir müşkülât ihdas etmemek üzere ahali-i islamiyenin

Dahiliye Nezaretine

Meselenin nezaket ve fevkaladeliliği hasebiyle İdarei Umumiye-i Vilayat Kanunu'nun on yedinci maddesinin fıkra-ı ahiresi mucibince keyfiyeti doğrudan doğruya Nezaret-i Celileleri'ne arz etmeğe mecbur oldum. Samsun mebus-ı sabıkı eşraf-ı mahalliyeden Osman Bey mahalli Rum metropoliti ile bazı Rumların teşviki ile Samsun'da İngiliz mümessil vekili Mösyö Perring'e Samsun'daki Kuva-yı Milliye'nin yatağı olduğu eğer bu dahile giderse mutlaka Mustafa Kemal

Paşa'ya iltihak ederek düvel-i itilafiyeye amalane mugayir teşebbüsât-ı mahalliyede bulunduğu yolunda korkunç bir mahiyette bir şahıs olarak gösterilir. İngiltere mümessil vekili Samsun Mutasarrıfı Hamit Bey'e müracaatla Osman Bey'in Samsun'dan çıkarılmasını talep eder. Hamit Bey de bu zatın zannolunduğu gibi korkulacak bir adam olmadığını ve ticaretle meşgul olup dahili memlekete gitmek fikrinde de bulunmadığını, esasen gitmek istese bile katiyen salıverilmeyeceğini beyan ederek temi-

teklifatını red ve kendilerini teskin ederek vapura biner. Gayet ufak olan Amasya Vapuru, zuhur eden fırtınanın şiddetinden İnebolu'da da duramayarak Salı günü Sinop Limanı'na iltica etti. Osman Bey fırtınanın ve yolculuğun iras ettiği müşkülât hasebiyle hastalanarak muhtac-ı tedavi kalmış olduğundan bendenize müracaatla birkaç gün istirahat ve tedavi edildikten sonra limana gelecek büyük bir vapurla azimetine müsaade edilmesini rica etti. Esbab-ı sevkini öğrendiğim için ben de bir beis görmeyerek refakatinde bulunan polise bir ilmühaber vererek hasta olan mûma ileyhi İstanbul'a gidecek bir vapurun vüruduna kadar tedavi ve istirahat etmesine müsaade ettim ve keyfiyeti Bafra'da bulunan Samsun Mutasarrıfı Hamit Bey'e de telgrafla bildirdim. Polis memuru doğrudan doğruya İstanbul'a götürmeye mecbur olduğundan bahisle Samsun'a getirmeyerek İstanbul Polis Müdüriyeti'ne yazılmış olan tahriratı dahi adem-i emniyetle makam-ı aciziye vermemek gibi bir gayret-i müfritte ibraz etmek üzere Samsun Polis Merkez Memurluğu'na hitaben, güya sevkine memur olduğu zatın Sinop'tan geri çevrildiği yolunda bir telgraf keşide etmiştir. O telgrafta da icabı teemmül Sinop'la

muhabere edilmeksizin maalesef İngiliz mümessil vekili Kumandan Perring tarafından acizlerine zirde sureti muharrer şedidülmeal bir telgraf keşide kılınmıştır. Halin vehamet ve nezaketini ve devletimizin iktihamına mecbur olduğu müşkülât-ı siyasiyeyi müdrik olmakla beraber hükümet-i seniyye memurlarına emir verecek, onları mesuliyetle tehdit edecek derecede bir mevkii olmayan ve mücerret bazı memurinin cibanetinden bilistifade Rum ve Ermeni müfsitlerinin amalına kapılarak mütareke ahkâmına münafi hod be hod gayrı kanuni ve keyfi icraat ve muamelelatta bulunarak hakimiyetimize darbe vuran ve gurur-ı millimizi ihtizaza getiren bazı itilaf memur-ı siyasilerinin gübüllülerine kolay pabuç bırakacak ihatasız, cebin memurlardan olmadığımın hiçbir sıfat-ı amiriyeti olmayan muma ileyhin telgrafnamesine kemal-i sükûnet ve nezaketle istediği cevabı verdim. Cevabî telgrafname sureti zirde münderiştir. Osman Bey'i tanıyan ve başına gelen hali öğrenerek müteessir olan Sinop eşraf ve muteberanından bazıları nezdime gelerek muma ileyhin Rumların teşvikatiyle memlekettten teb'idi asabiyet-i milliyelerini tahrik ettiğinden Rumların ilkaat-ı fesatcûyaneleriyle milletimize

reva görülen bu muamele-i keyfiyenin güçlerine gittiğinden bahisle buna hükümetçe mutlaka bir çare düşünülmesini veyahut kendileri başka suretle harekete mecbur kalacaklarını beyan ederek izhar-ı asabiyet ve galeyan ettiler. Hükümetçe hüsnü suretle tesviye-i maslahat edileceğini beyan ile tatmin ettim. Tahkikat ve kanaatına nazaran Anadolu dahilinde görülen hareket-i milliyeden ürken İngiliz mümessil

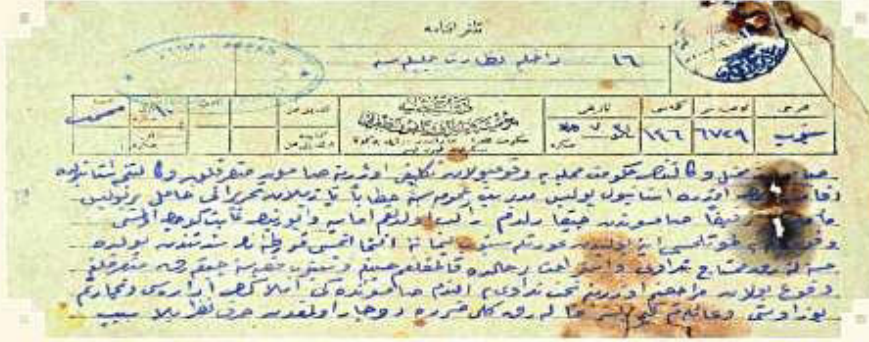
vekilince harekât-ı milliyeye iltihakından korkulan Osman Bey'in bu gibi vukuat ile asla alakası olmayıp hakkında hasıl olan suver-i zuhr sırf Samsun'daki Rumların eser-i garaz ve ilkaatından başka bir şey değildir. Sırf garaz ve husumet sebebiyle memleketinden ve ticaretinden uzaklaştırılan mûma ileyh hakkında Samsun İngiliz mümessil vekilince hasıl olan su-i tefehhümün izalesi ile kemakân Samsun'da ikametine müsaade edilmesini makam-ı aciziden istirahat etmekle bir taraftan da Bafra'da bulunan Samsun Mutasarrıfı Hamit Bey'e şifreli telgrafname ile müracaat etmekle beraber diğer cihetten ehemmiyet ve müsta'celiyet-i maslahata binaen Nezaret-i Celile'lerinden istizanına müsaraat eylerim. Fi 31 Temmuz 335

Mutasarrıf Mazhar

Sinop Mutasarrıfı Mazhar Tevfik Bey'in yakındığı ve hükümet icraatına karşı bir müdahale saydığı İngiliz siyasi mümessil vekilinin başvurusu daha doğrusu mutasarrıflığa emir mahiyetindeki talimatı da aynı yolla İstanbul'a bildirildi:

Suret

Bir ilmühaber mukabilinde İstan-

maksadına müstenit fuzuli bir müdahaledir. Siyaset-i devletin bununla alakası yoktur. Vaziyet neye müsait ise onu yapınız11.

Dahiliye Nezareti olayı Sinop Mutasarrıflığından öğrendi. Ancak Dahiliye Nezareti nazır imzasıyla ve şifreli telgrafla Osman Bey'in dilekçesindeki hususla ilgili olarak Sinop Mutasarrıflığından değil, Canik Mutasarrıflığından açıklama istedi:

Bab-ı âli Dahiliye Nezareti

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Bih (Şifre)

Umumi---

Hususi: 108 Canik Mutasarrıflığına Asayiş Şubesi

İstanbul'da ikamet etmek üzere bir polis memuruna tefrikan buraya izam edilmekte iken hastalanarak Sinop'ta kaldığından bahsile serbest bırakılması Samsun mebus-ı sabıkı Osman imzasıyla çekilen telgrafnamede istida olunuyor. Muma ileyhin İstanbul'a esbab-ı izamının inbası, fi(2) Ağustos 335

Nazır

Bu zat hakkında Sinop Mutasarrıflığından gelen

Şifre ile birleştirilmesi Nazır Beyefendi tarafından irade buyrulmuştur. Vehbi fi 4 minh.

Varide 458 Umumi 46349 Dosyasına 897512

Hamit Bey'in Samsun dışında bulunması, öyle anlaşılıyor ki vekilinin de cevap vermekte gecikmesi üzerine, Osman Bey olayı ile ilgili ve özellikle Sinop Mutasarrıflığının 4 Ağustos 1919 tarihli telgrafına cevap teşkil eden talimatında Dahiliye Nezareti, söz konusu mül-

bul'a tarafımızdan gönderilmekte olan sabık mebus Osman Bey'i orada bıraktığınızı şimdi öğrendim. Esbabını bilmek isterim. Aynı zamanda bir dakika tehir etmeksizin bu zatı derhal polisle İstanbul'a göndermeniz katiyen matluptur. Bu adam İstanbul'a gitmediği takdirde bizzat siz mesul olacağınızı beyan ederim ve acele cevap bekliyorum. (Perring)

Yukarıdaki suretin tarihi yazılmadığı gibi cevabi telgrafta da tarih bulunmamaktadır. Osman Bey'in dilekçesinin tarihi 21 Temmuz 1919 olduğundan ve 31 Temmuz'da Dahiliye Nezareti'ne yazılan yazı hazırlandığından aradaki on günlük sürede bu yazışmalar yapılmış olmalıdır. Mazhar Tefvik Bey'in cevabı kısa ve kesin ifadeler taşı-maktaydı:

Diğer Suret

Osman Bey'in rakip olduğu vapurun İnebolu'da fırtınaya tutulması hasebiyle avdet ve Sinop Limanına iltica etmiş ve fırtına münasebetiyle yoluna devam edemeyecek kadar hastalanıp tabibin tavsiyesi vechile tedaviye muhtaç kalmasından naşi burada vapur pek ufak ve hava da bozuk olduğundan hasta olan mûma ileyh gidemedi. Tabip de bir müddet tedavi edilmesini tavsiye etmiştir. İfakat bulduktan sonra gelecek ilk

vapurla İstanbul'a gönderilecektir. Merak etmeyiniz. Taht-ı nezaret ve tarassudumdan emin ve müsterih olunuz.

Mazhar Tefvik

Mazhar Tefvik Bey, 31 Temmuz'dan sonra Samsun Mutasarrıfı Hamit Bey'den aldığı telgrafı kendi düşüncelerini de ilave ederek 4 Ağustos 1919 da Dahiliye Nezareti'ne bildirdi. Mazhar Tefvik Bey, derhal siyasi girişimlerde bulunularak bu lüzumsuz ve zararlı müdahalenin durdurularak, Osman Bey'in bir an evvel memleketine iadesinin sağlanmasını Dahiliye Nezareti'nden istiyordu:

Zeyl: 31 Temmuz 35.

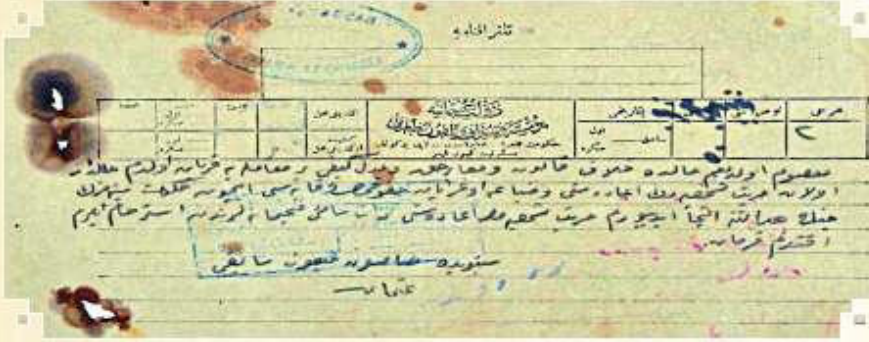
Samsun mebus-ı sabıkı Osman Bey ve Alaçam'da bulunan Samsun mutasarrıfı Hamit Bey'den cevaben alınan telgrafnamenin suretini arz ediyorum. Teşebbüsat-ı mukteziye-i siyasiyenin sürat-i ifasıyla bu fuzuli ve muzır müdahalenin men ve mûma ileyhin bir an evvel iadesi esbabının temin ve buraya iş'arını istirham ederim. Fi 4 Ağustos 335

Mutasarrıf Mazhar

Hamit Bey'den alınan telgraf:

C(evap): 30 Temmuz 35.

Telgrafınızı ancak şimdi halledildim. Çünkü şifrem yok idi. Efkâr-ı münevvereyi ifna etmek

ki idare amirlerinin çözüm önerilerini ve yakınmalarını hiç dikkate almadan son ve aynı zamanda Osman Bey için en ağır noktayı koydu: Sinop Mutasarrıflığına

(Cevap): 4 Ağustos (1919 tarihli şifreye).

Müşkülât hudüsüne mahal kalmamak için Osman Bey'in şimdilik Dersaadet'e izamı.

Tebyizi 6 Ağustos 133513

İşin asıl sahibi Samsun Mutasarrıflığı sahneden çekilmiş, ihale Sinop Mutasarrıflığında kalmış, bütün dikkatler onun üzerinde toplanmıştı. Merkezde bunca güçlükler yaşanırken Hamit Bey'in Bafra ve Alaçam'a gitmesi çok mu gerekliydi, yoksa bu bir kaçış mıydı? Hatıralarında vekilinden övgüyle söz ederken, onun kendisine sormadan Osman Bey'i İstanbul'a sevk etmesini mülki ve siyasi tecrübesizlikle açıklamaya kalkışmasının sebebi neydi? Telgrafında Mazhar Tefvik Bey'e, "Vaziyet neye müsaitse onu yapınız" demesi sorumluluğu tamamen ona devrettiği anlamına gelmiyor muydu? Bununla birlikte Hamit Bey, bahsi geçen hatıralarında, "... Mutasarrıf Bey bu meselede pek hamiyetkâr ve cüretkâr davrandı, Osman Bey'i vapurdan aldı dahile gönderdi. (Biçare mutasarrıf sonradan bu sebepten dolayı memuri-

yetinden oldu ve kendisini de arayan olmadı.)" diyerek onun hakkını da teslim etmiş oluyordu.

Mazhar Tefvik Bey'in İstanbul ve Samsun'la yazışmakla kalmayıp aynı zamanda 4 Ağustos 1919 da Erzurum'da Mustafa Kemal Paşa'ya Osman Bey hakkında ayrıntılı, muhtemelen 31 Temmuz 1919 da İstanbul'a gönderdiğinin benzeri bir telgraf çektiği bilinmektedir. Mustafa Kemal Paşa 15 Ağustos 1919 tarihli cevabi telgrafında Mazhar Tefvik Bey'i övüyor, "İzhar buyurduğunuz hamaset-i milliye bilhassa mucib-i takdir ve şükrandır." dedikten sonra, "Osman Bey'in İstanbul'a gitmesi kat'iyen caiz değildir. Kendileri acizlerine mülaki olmak üzere hemen Sivas'a hareket eylemelidir."15 talimatını veriyordu. İstanbul ile Erzurum arasında kalan Mazhar Tefvik Bey, tercihini ikinciden yana kullandı. Durumu imalı bir biçimde İstanbul'a, Dahiliye Nezareti'ne bildirdi:

Mahreci Numrosu Kelimesi Tarihi Saati

Sinop 5774 50 30 Temmuz 16.50

Dahiliye Nezareti'ne

C(evap): Fi 6.8.35 bila numro telgrafa.

Hastalığından naşi azimeti teahhur eden Osman Bey mahalline izam kılınmıştır.

Fi 19 Ağustos 35

Mutasarrıf Tefvik16

Dahiliye Nezareti'nin 6 Ağustos 1919 tarihli emri Osman Bey'in hemen İstanbul'a gönderilmesini içermekte, öte yandan Mustafa Kemal Paşa da Sivas'a gönderilmesini istemekteydi. Mazhar Tefvik Bey, mahalline izam kılınmıştır derken yer adı belirtmiyor, İstanbul'a karşı belki de yalan söylememiş oluyordu. Bununla birlikte bu mahal meslesi Milli Mücadele tarihimiz açısından önem taşımaktadır. Çünkü Erzurum Kongresi ve son gününde 7 Ağustos 1919 da Temsil Kurulu'nun seçilmesi gözlerin bu noktaya çevrilmesine sebep oldu. Kumandanlar ve mülki idare amirleri çoğunluğu itibariyle Damat Ferit Hükümeti'ni değil, Temsil Kurulu'nu ve onun başkanı sıfatıyla Mustafa Kemal Paşa'yı dinliyorlardı ve böylece Anadolu'da yeni bir yönetimin temelleri atılıyordu. Sivas Kongresi bu durumu kuvvetlendirdi. Şimdiki halde devletin yönetim yeri bir anda Sivas'a dönüşmüş gibidir ve sadrazam da bu yüzden devletin yönetim yerinin Sivas değil İstanbul olduğunu vurgulamak çabası içerisinde olmuştur. Padişah gelişmelerin farkında bulunduğu Damat Ferit'in istifasını göze alacaktır. Konumuza dönecek olursak, Osman Bey'in İstanbul'a gönderilmesinin bir şekilde engellendiği17 anlaşılmaktadır. Mazhar Tefvik Bey'in Mustafa Kemal Paşa'dan aldığı talimatı la-yıkıyla yerine getirdiği paşanın 27 Ağustos 1919 tarihli telgrafından anlaşılmaktadır: "Delalet ve müzaheret-i vatan perveranelerine teşekkür ederim. Vaziyet-i vataniye ve milliyemizde zatiîlileri gibi

kıymetli arkadaşlara malikiyetle müftehirim.”

Sonuç olarak, İngilizlerin çok istemelerine rağmen henüz Milli Mücadelenin başlarında kurtuluş davasına inananları Anadolu'dan söküp alamadıkları gibi, onları doğal liderleriyle buluştuktan da alıkoyamamışlardır. Osman Bey bundan sonra, 1 Ekim 1922 de görevinden azledilinceye kadar Amasya mutasarrıflığı yaptı. Pontusçu faaliyetler, Merkez Ordusu'nun kurulması, Koçkırı Ayaklanması ve bir İstiklal Mahkemesi kurulup Amasya'ya gönderilmesi9 onun zamanına rastladı.

Dâhiliye Vekâleti'ne Amasya, 27/28.2.337

İhbarı vaki üzerine Merzifon kolej ve hastanesinde taharriyat icrasına merkez ordusu kumandanlığına lüzum gösterilmiş ve beşinci fırka kumandanı ile Merzifon kaymakamı memur edilmişler ve heyeti vekilenin Erkanıharbiyei umumiye riyasetinden Ordu kumandanlığına mübelleğ kararı mucibince esnayı taharriyatta nazikane muamele ifası lüzumu da kendilerine tebliğ edilmiştir. Neticei taharriyatta silah ve cep hane gibi şeyler zuhur etmeyip ancak kolejde 1904 tarihinde Pontos kulübü namıyla müesses Rum ve Ermenileri teşvik ve tahrike ve Pontos hükümetini ihyaya ait bir kulübün mevcudiyeti anlaşılmalıdır.

“Mustafa Kemal'den Sinop'a gelen bu telgraf, en başta Mutasarrıf Mazhar Tevfik Bey Olmak üzere eski Samsun mebusu Osman beyle bütün onu kurtarmaya çalışan yurtsever arkadaşları çok sevindirdi. Onun ermeni uyararak, Osman beyi karadan Sivas'a göndermek

*Sonuç olarak,
İngilizlerin çok
istemelerine
rağmen henüz
Milli Mücadelenin
başlarında
kurtuluş davasına
inananları
Anadolu'dan
söküp
alamadıkları
gibi, onları
doğal liderleriyle
buluştuktan
da alıkoyama
mışlardır.*

üzere davrandılar. O ara Samsun'dan gelip İstanbul'a giderken Sinop limanına uğrayan Amasya vapuru, İngilizlere yeni bir oyun oynamak için genç mutasarrıf ve arkadaşlarına yeni bir düşünce verdi. Sözde Osman bey, Şükrü efendi adlı polis muhafızıyla bir vapura binmiş olacak, bindiğini bildiren bir telgraf da hemen Dahiliye Nezaretine çekilecekti. Vapur İstanbul'a vardığında elbette içinden ne Osman bey, ne de muhafızı çıkacaktı. İşte Amasya vapurunun kaptanı da onların Sinop'ta gemisine bindiklerine ve Zonguldak'ta ka-

raya çıkıp bir daha geri dönmediklerine tanıklık edecekti. Kaptanla bu yolda anlaşan Mazhar Tevfik bey ve arkadaşları Osman beyi yola çıkarmaya hazırlandılar. Tam gece yarısı el ayak çekilip de sokaklarda kedilerden, köpeklerden, bir de dost pazvantlardan başka kimse kalmayınca Osman beyle polis Şükrü efendi birer kiralık ata bindirilerek uğurlandılar.” (Dinamo, Kutsal İsyan, c. 3, s.120).

Nizamnameleriyle mühürleri ve Pontos armaları ve Yunan bayrakları elde edilmiş ve heyeti idaresini teşkil eden altı zat tevkif ve Amasyaya sevkolunarak ordu kumandanlığına teslim kılınmış ve müsellağ fotoğrafları zuhur eden dört ermeni de fırka kumandanlığınca tevkif edilmiştir. Kulüpten alınan iki çuval Rumca ve İngilizce evrak ve defatirin fırka karargâhında tetkikine devam edilmektedir.

Amasya Mutasarrıfı Osman

Osman Bey ayrıca Samsun Müdafaa-ı Hukuk-ı Milliye Cemiyeti azalarının Amasya İstiklal Mahkemesi huzuruna çıkarılmalarından haberdar edilmiş ve mahkeme nezdinde tavassutta bulunması kendisinden rica edilmişti²¹. 10 Nisan 1923 te Canik mutasarrıflığına atandı. Livaların vilayete dönüştürülmesi üzerine Canik valisi oldu ve 1923 yılı sonunda valilik görevinden alındı.

Samsun Sempozyumu

Bildirisi 2012

Samsun Saathane'den **TARİH FIŞKIRIYOR!**

Recep YAZGAN / Akasyamhaber

*Önümüzdeki aylarda
Kültür Bakanlığı
tarafından Saathane'de
yapılan kazılar sonucu
ortaya çıkan tarihi
değerlerin nasıl
muhafaza edileceğinin
tespiti için bir komisyon
kurulacak..*

Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından Saathane çevresinde yağmur suyu ve Doymaz Dere tahliye kanalı çalışmaları yapılırken ortaya çıkan Samsun Kalesi temelleri Saathane ve çevresinin düzenleme proje çalışmalarını farklı bir boyuta taşıdı..

Danışmanların 1192 yılında yaptığı Samsun Kalesinin su başına istikametini belirleyen kısmının ortaya çıkmasıyla yağmur suyu ve Doymaz Dere tahliye kanalı inşaatı durdurularak Saathane çevresi Kültür Bakanlığı tarafından korumaya alındı..

ÜÇ KATMAN ÜÇ MEDENİYET

Önümüzdeki aylarda Kültür Bakanlığı tarafından Saathane'de yapılan kazılar sonucu ortaya çıkan tarihi değerlerin nasıl muhafaza edileceğinin tespiti için bir komisyon kurulacak..

Yüksek Mimar ve Şehir Plancısı Embiya Sancak, Samsun Mimarlar Odası tarafından Samsun Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu üyesi olarak Kültür Bakanlığı'na bildirildi.

Sancak, Bütünşehir Dergisi'ne Saathane çevresinde Kültür Bakanlığı nezaretinde gerçekleştirilen kazı sonucu ortaya çıkan

başlangıç tarihi Samsun Kalesinin inşa tarihi ve son katmanı Cumhuriyet olan 731 yıllık tarih katmanını anlattı..

Saat Kulesinin çevresinde yapılan kazılarda yapılaş tarihini tahmin edilemeyen Osmanlı devletinin yağmur suyu ve Doymaz dere deşarj kanalının taş kemer yapısı ortaya çıktığını kaydeden Sancak, taş kemerin 1.40 genişliğinde ve tahminen bir metre yüksekliğinde olduğunu belirtti.

Taş kemerin bir sanat eseri ol-

duğunun da altını çizen Yüksek Mimar ve Şehir Plancısı Embiya Sancak, "Kemer teşkil eden taşlar eğriliğine uygun taşlar ince yonu şeklinde yontulmuş.. Yapım tekniği bakımından 1600- 1700 arasına tekabül edebilir" diye konuştu.

Kazılar sırasında Samsun Kalesinin Subaşı güzergahı temelleri ve Osmanlı yağmur suyu deşarj kanalıyla birlikte üçüncü olarak Üçüncü olarak Osmanlı'dan kalma dükkan temellerinin ortaya çıktığını da kaydeden Sancak, "takribi aynı yıllar burası Osman-

lının ticaret merkeziydi" dedi.

Sancak Dördüncü olarak yemiş pazarı zemin kaplamasının ortaya çıktığını sözlerine ekleyerek, "Yemiş pazarının fotoğraflarına bakılırsa 1850 den önce burada yemiş pazarı olduğunu iyi biliyoruz" diye belirtti..

KALE DUVARININ YENİ BİR BÖLÜMÜ

Saathane'nin Şifa Hamamının olduğu kısım ise, 1850 haritasında gözükmeyen yerinde sürpriz olarak karışılan Kale Duvarının ortaya çıktığını söyleyen Sancak, "Bu kale duvarı ile Samsun Kalesi dediğimiz kale duvarının yapılaş tarihi aynı..1850 Osmanlı haritasında Şifa Hamamına doğru çıkıntı halinde ortaya çıkan kısım niye yok.. En büyük soru bu.. Olmama ihtimaline gelince Osmanlı 1850 den önce bu kalenin bu kısmını yıkmış olabilir.. Şuradan tahminimiz güçleniyor; Şifa Hamamının duvarlarında kalenin taşlarının kullanıldığını görüyoruz.. Demek ki haritada olmasının sebebi bu olabilir..

Danışmentlerin bu çıkıntıyı niye yaptığı soruna gelince; yine tahminen Savunma kalelerinde düşmanın geleceği tarafta insanların iskan edildiği kale şehirlinin dışında savunma surları yapılır.. Tahmin burada Savunma surları olabilir.. Savunma surlarına su hendekleri yapılır ve askerler burada nöbet tutarlar..

Fakat kesin olarak bir şey söyleyebilmek için ilim heyetlerinin burada bilimsel bir araştırma ve inceleme yapmaları gerekmektedir" diyerek şöyle devam etti;

YANGINDA HER ŞEY KÜL OLDU

1850 öncesinde Osmanlı Hamami

*Danışmentlerin
bu çıkıntıyı
niye yaptığı
soruna gelince;
yine tahminen
Savunma
kalelerinde
düşmanın
geleceği tarafta
insanların iskan
edildiği kale
şehirlinin dışında
savunma surları
yapılır.. Tahmin
burada Savunma
surları olabilir..
Savunma surlarına
su hendekleri
yapılır ve askerler
burada nöbet
tutarlar..*

ortaya çıktı.. Bu şifa hamamının devamı da olabilir ayrı bir kısım da olabilir.. Şifa hamamını kadın ya da erkek kısmı da olabilir..

1869 yangınında bunların tamamı yandı..

Yandıktan sonra 1870 de Osmanlı Fransızlara bir imar planı yaptırıyor.. bu imar planı gereğinde Osman idare buraya el koyarak her türlü yardımı yapıyor ve bu imar planı esnasında, bu günkü Cumhuriyet Caddesi ve devamındaki Gümrük Caddesi, Buğday Pazarı Caddeleri açılıyor.. Aynı zamanda Bağdat Caddesi bu günkü şekliyle açılıyor..

Bütün dükkanlar, camiler ve hamamlar yandığı için Osmanlı devleti, halkın mülkünden yüzde 10 yol payı istiyor ve halk veriyor..

Bu gün bizim imar yasamızın 18

maddesi yol payı yüzde 40 idi şimdi bu cebren alınıyor.. o zaman insanlarımız gönülden hibe ediyor..

Bu Hibe üzerine Namık Kalam Caddesi, Sakarya Caddesi, Be-desten de tahmini olarak bu yıllarda yeniden düzenlenmiş olabilir..

Şifa hamamının orada çok güzel bir Osmanlı çarşısı yapılıyor.. Osmanlı devleti 280 adet iki katlı dükkân yaparak esnafa veriyor.. Bu dükkanlarda denize nazır çıkmalar da mevcuttu..

Büyükşehir Belediyesinin kamulaştırarak yıktığı dükkânlar bunlardı..

1400 yılı ile 1869 yangına kadar bu bölge Osmanlının Müslüman halkın ticaret merkeziydi..

Yangın etkilediği alan 125 Bin metrekare; Duhan- tütün merkezi, Ziya Gökalp Caddesi, ilerdeki gümrük- Abdullah Paşa Camisine kadar denizden- Büyük caminin bahçe akasyam dibinden Yeni Hamam sokağının arkasındaki Çifte Hamam Sokağına kadar bir alan yandı.. Bu saha da 125 bin metrekareye tekabül ediyor..

Yangında 8 hamam, 8 cami, 700 konut ve işyeri yandı taş olanlar yani bedesten ve Taş Han kaldı.

Samsun'da gelecek turistlere gösterilebilecek olduğumuz bir samsun Açık hava müzesi yapacağımız bir alana sahip oluyor.. Bu iş bir kere başladı.. devamının nasıl geleceği bilinmez.. Şunu da belirtirim kalenin üstünde kaçak bina olmadığı için hepsi kamulaştırılarak yıkılacak.. Yani parası verilerek..

TEKKEKÖY

BELEDİYESİ

“Tarihin Doğduğu Kent”

[Tarihi Kentler Birliği Üyesi]

Elektriğe daha fazla ödemeyin

DETAYLI BİLGİ İÇİN;

444 55 23 nolu

Çağrı Merkezi'miz ile iletişime geçebilirsiniz veya

0 (362) 311 44 00 (4422-4428) nolu

telefonla müşteri temsilçilerimize ulaşabilirsiniz.

 YEPAŞ
Yeşilirmak Elektrik Perakende Satış A.Ş.

İNSANA
VE
ÇEVREYE
SAYGI

MÜŞTERİ
ODAKLI
HİZMET

SİZİN
ÇÖZÜM
ORTAĞI'mız...

www.yesilirmakepas.com

Mimar Sinan Mah. Atatürk Bul.
No: 190 Atakum / SAMSUN

Güvenilir Enerjimizle Hayatınızdayız

- * İşletme maliyetlerinizi düşürmek, elektrik enerjisini mevcut tarifelerden daha avantajlı fiyatlarla kullanmak ve sorunsuz bir satış sonrası hizmet sağlayabilecek bir çözüm ortağı ile çalışmak istiyorsanız, YEPAŞ'ın tüketiminize ve ihtiyaçlarınıza özel olarak hazırlayacağı, 'İndirimli Fiyat Opsiyonlarını' değerlendiriniz.
- * Elektrik faturası aylık ortalama 130 TL (yıllık 4.000 kWh) ve üzerinde olan tüm tüketiciler YEPAŞ ile yapacakları ikili anlaşma ile indirimli elektrik almaya başlayabilirler.
- * İkili anlaşma ile YEPAŞ'tan elektrik alan müşterilerin, elektrik tesisat sisteminde teknik olarak hiçbir değişiklik yapılmamakta ve müşteri mevcut elektrik tesisatı üzerinden elektrik almaya devam etmektedir.